

PROFILING EUROPEAN CLIL CLASSROOMS

David Marsh, Anne Maljers, Aini-Kristiina Hartiala

LANGUAGES OPEN DOORS

PROFILING EUROPEAN CLIL CLASSROOMS

David Marsh, Anne Maljers, Aini-Kristiina Hartiala

European practice in Content and Language Integrated Learning (CLIL) is highly diverse with many different 'types' commonplace. Although individually distinct, such types have much in common because the reasons for implementing CLIL are usually heavily inter-woven in practice.

This book provides a description of five CLIL dimensions relating to culture, environment, language, content, and learning, as found in schools and colleges across Europe. Each of these dimensions comprises differing focus points that are realised according to a number of major factors, such as age-range, sociolinguistic environment, and the degree of exposure to CLIL.

Although derived from the original English text, the versions in Dutch, Finnish, French, German, Spanish have been authored separately to suit specific interests. These texts, Dimensions of Content and Language Integrated Learning, complement data depicting nearly 100 examples drawn from 26 European countries which can be found on the Internet at www.clilcompendium.com.

Profiling European CLIL Classrooms has been produced by a project team coordinated by Anne Maljers of Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs (The Netherlands) and David Marsh of Jyväskylän yliopisto (Finland). The partnership includes Dieter Wolff of Bergische Universität Gesamthochschule Wuppertal (Germany), Carmen Pérez-Vidal of Universitat Pompeu Fabra (Spain) and Do Coyle of the University of Nottingham (UK).

Europees Platform
voor het
Nederlandse Onderwijs

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

PROFILING EUROPEAN CLIL CLASSROOMS

Languages Open Doors

Produced by

David Marsh, Anne Maljers & Aini-Kristiina Hartiala

on behalf of the CLIL COM P E N D I U M
Research Team

Anne M aljers & David M arsh

Do C oyle

A ini-Kristiina H artiala

Bruce M arsland

Cam en P érez-Vidal

D ieter W olff

The CLIL Compendium Partnership received support from the Directorate-General for Education & Culture of the European Commission (SOCRATES-Lingua)

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is a generic term for differing language-sensitive methodologies in which content and language have a dual-focused joint curricular role

Authored, edited and produced by David Marsh, Anne Maljers & Aini-Kristiina Hartiala

Institutional Copyright

Profiling European CLIL Classrooms: Languages Open Doors © European Platform for Dutch Education, The Netherlands & University of Jyväskylä, Finland.

The CLIL Compendium: © European Platform for Dutch Education, The Netherlands & University of Jyväskylä, Finland.

The materials contained on the CLIL Compendium web site are subject to copyright. These materials may be downloaded, printed and used, if this is done for non-commercial purposes. If these materials are reproduced in any form full acknowledgement should be made of authorship and source.

The information contained in this publication does not necessarily reflect the position or the opinion of the European Commission.

Special copyright conditions for Profiling European CLIL Classrooms: Languages Open Doors & The CLIL Compendium web site (www.clilcompendium.com) apply to:
Bergische Universität Gesamthochschule Wuppertal, Germany
Universitat Pompeu Fabra, Spain
University of Nottingham, United Kingdom

Copyright

Text 1 © English: David Marsh & Aini-Kristiina Hartiala

Text 2 © Dutch: Anne Maljers

Text 3 © Finnish: Aini-Kristiina Hartiala & David Marsh

Text 4 © French: Do Coyle, Michèle Wolff & Mireille de Jonge

Text 5 © German: Anja Schünemann & Dieter Wolff

Text 6 © Spanish: Carmen Pérez-Vidal

Subtitle Source: Languages Open Doors is the European Year of Languages 2001 slogan – used with permission.

The CLIL Compendium Project Partnership
Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs, The Netherlands
Jyväskylän yliopisto, Finland
Bergische Universität Gesamthochschule Wuppertal, Germany
Universitat Pompeu Fabra, Spain
University of Nottingham, United Kingdom

The CLIL Compendium Research Team
Anne Maljers: Project Coordinator
David Marsh: Research, Development & Production Coordinator
Do Coyle: Research & Development
Aini-Kristiina Hartiala: Research & Development
Bruce Marsland: Research & Development
Carmen Pérez-Vidal: Research & Development
Dieter Wolff: Research & Development
Ari Huhta: Research Advisor, Centre for Applied Language Studies, University of Jyväskylä

All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form, or by any electronic, mechanical, or any other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from an institutional copyright owner. This does not apply to institutional partners and intellectual ownership as above.

The CLIL Compendium Partnership received support from the Directorate-General for Education & Culture of the European Commission.

ISBN 951-39-0862-3

Printed: ER-Paino, Finland

First published: Jyväskylä, Finland 2001

Publishers: University of Jyväskylä, Finland & European Platform for Dutch Education, The Netherlands

Quotations: InterTalk & VocTalk, University of Jyväskylä, Finland

Cover Photograph: Kuvapörssi, Finland

Art design and layout: Anne Lind

ACKNOWLEDGEMENTS

The realization of Profiling European CLIL classrooms has benefited from insight, advice, feedback and support by:

Tuula Asikainen	Finland	Glenn Ole Hellekjaer	Norway
Hugo Baetens Beardsmore	Belgium	Medwin Hughes	United Kingdom
Andre Baeyen	Belgium	Helena Jirincova	Czech Republic
Margaretha Biddle	Sweden	Hans-Ludwig Krechel	Germany
Peter Bierbaumer	Austria	Gisella Langé	Italy
Dainuvite Bluma	Latvia	Alena Lenochov	Czech Republic
Aniko Bognar	Hungary	Suliko Liiv	Estonia
Ian Bovill	Austria	Leena Luostarinen	Finland
Petra Burmeister	Germany	Nando Maesch	Germany
Angelo Castiglione	Italy	Horst-Dieter Mathews	Germany
Ingeborg Christ	Germany	Lelia Murtagh	Ireland
Lucija Cok	Slovenia	Anna-Kaisa Mustaparta	Finland
Barbara Conrad	Austria	Reet Nõmmoja	Estonia
Carmel Mary Coonan	Italy	Tarja Nikula	Finland
Megan Dauksta	United Kingdom	John Nixon	Sweden
Chris Davies	Austria	Eva Oscarsson	Sweden
Anne Delhaye	France	Manfred Pelz	Germany
Rainer Domisch	Finland	Horst Raabe	Germany
Janice Archer Dunkerley	Sweden	Anne Räsänen	Finland
Ilse Brigitte Eitze-Schütz	Germany	Irena Sumi	Slovenia
Itziar Elorza	Spain	Liss Kerstin Sylven	Sweden
Tanja Frank	Germany	Eike Thürmann	Germany
Ruud Halink	The Netherlands	Piet van de Craen	Belgium
Jukka Harvala	Finland	Pirjo Väyrynen	Finland
Lotta Harviainen	Finland	Daniel Vidal	France
Beate Helbig	Germany	André Wengler	Luxembourg

We offer appreciation and heartfelt thanks to

Jean-Christian Chalopin
Cornelia Grosser
Anna Harvala
Lotta Harviainen
Anni Itähaarla
Koen Janse de Jonge
Marja-Liisa Karppinen
Susanne van de Koevering
Aila Koistinen
Reinier Maljers
Sila Mahabali
Nancy Peuraharju
Jari Peurajärvi
Arja Piirainen-Marsh
Riitta Piri
Sylvia Vlaeminck

The project has gratefully received support from:

The Finnish Ministry of Education
The Finnish Cultural Foundation

The Directorate-General for Education & Culture of the European Commission

TABLE OF CONTENTS

Forewords

Introduction

Part 1

David Marsh & Aini-Kristiina Hartiala
Dimensions of Content and Language Integrated Learning 15

Part 2

Anne Maljers
Dimensies van tweetalig onderwijs 55

Part 3

Aini-Kristiina Hartiala & David Marsh
Vieraskielisen opetuksen toteutustapoja 95

Part 4

Do Coyle, Michèle Wolff & Mireille de Jonge
Dimensions d'apprentissage de contenu dans la langue cible 135

Part 5

Anja Schünemann & Dieter Wolff
Dimensionen inhaltsbezogenen Lernens in der Fremdsprache 175

Part 6

Carmen Pérez-Vidal
Dimensiones del Aprendizaje Integrado de Contenidos Curriculares y
Lenguas Extranjeras 215

*We shall not cease from exploration
And the end of all our exploring
Will be to arrive where we started
And know the place for the first time*

T.S.Eliot, Little Gidding, Four Quartets

FOREWORDS

EMILE pour la Diversité Linguistique et Culturelle en Europe

Viviane Reding

Membre de la Commission européenne responsable de l'éducation et de la culture

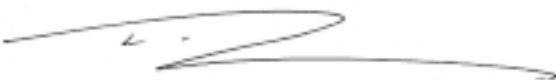
Le plurilinguisme est la réalité de l'Europe, des pays de l'Union européenne et des pays en pré-adhésion. Cette réalité n'est pas toujours facile à assumer et pose des défis, particulièrement dans le domaine de l'éducation et de la formation.

La Commission européenne encourage le maintien et la promotion de cette diversité linguistique et culturelle. Mais comment l'assurer effectivement ? Plusieurs voies sont ouvertes. L'EMILE, l'Enseignement d'une Matière par l'Intégration d'une Langue Étrangère, est l'élément clé d'une stratégie d'enseignement des langues visant le plurilinguisme et non l'apprentissage d'une unique langue étrangère. Cette stratégie a également d'autres volets : initier les élèves aux langues à un âge précoce dans l'enseignement primaire ou préprimaire, diversifier l'offre en langues étrangères dans les établissements scolaires et dans l'éducation des adultes, mettre en valeur les traits communs des langues d'une même famille linguistique, et enfin, promouvoir les compétences partielles.

L'EMILE est une approche aux visages multiples. La publication *Profiling European CLIL Classrooms* et le site web correspondant décrivent précisément toute la richesse de cette approche qui vise à dépasser les salles de classe monolingues.

La politique de la Commission européenne dans le domaine consiste à améliorer la qualité de l'enseignement des langues en stimulant l'innovation, à augmenter le nombre des apprenants, ainsi qu' à diversifier les langues enseignées et apprises. Dans le cadre des programmes européens SOCRATES et LEONARDO DA VINCI, plusieurs initiatives promouvant l'EMILE ont été soutenues par la Commission européenne au cours de la dernière décennie. Ces programmes communautaires continueront à être ouverts à tout projet de coopération qui cherche à améliorer et diversifier l'enseignement des langues.

Profiling European CLIL Classrooms, issu d'un projet européen, fournira des orientations à tous les responsables de l'enseignement et de l'apprentissage des langues à tous les niveaux. Nous pouvons nous féliciter de disposer d'un tel outil et il ne reste qu'à souhaiter que beaucoup s'en servent et s'en inspirent, particulièrement cette année-ci, qui est l'Année européenne des langues, et bien sûr au-delà !

Viviane Reding

The Past Decade and the Next Millennium

Hugo Baetens Beardsmore
Vrije Universiteit Brussel

The final decade of the 20th century has witnessed a liberating explosion of initiatives in multilingual education. Confidence in the value of plurilingual skills has encouraged Europeans to break away from the dependence on North American immersion models for support and justification, enabling parents, schools and authorities to build up exciting programmes that take account of local, regional, national and international realities. The result has been that demand is outstripping supply for efficient, content-based multilingual education in many countries. Ever more parents are willing to plunge their children into education partly conducted in more than one language, but teacher availability, materials provision, curricular adjustment and exit criteria are struggling to keep up with rapid evolution.

Behind this encouraging development lie globalisation, computerisation, rationalisation and migration. It is proving ever more difficult to keep up in work, travel, recreation or information within the confines of a single language, the more so in Europe where mobility crosses language borders. Hence an increasing acceptance of the need to break through the restrictions of formal language lessons, which in spite of methodological progress, rarely produce high levels of plurilingual proficiency for the majority. Language lessons are vital for accuracy but do not provide sufficient contact time with a target language and need supplementing with opportunities to use language in meaningful activities.

The variety of bilingual education programmes now available as models is striking, while constant monitoring by solid research is providing sophisticated insights into aspects of learning through a second and third language not known before. Authorities that never even considered implementing bilingual programmes have at times become the most supportive of innovation. The Netherlands (as in England and Austria) started bilingual content-matter education in the nineties, concentrating on secondary schools. Designers have had to reflect on the implications for final examination strategies. The Dutch insist on all final secondary exams for content matter being taken in Dutch, to avoid potential language shift, thereby affecting the curricular distribution of languages. This illustrates one effect of implementing bilingual programmes with a different strategy from that used in Germany, where final exams may be optionally taken in the two languages involved. Walloon Belgium has broken through entrenched resistance to any form of bilingual education since 1998 by allowing individual schools to set up controlled forms of content-matter teaching through two languages from primary school onwards if all the parties involved, parents, teachers, authorities, can guarantee the solidity of the project. France has encouraged earlier intensified contact with a second language as a subject while promoting initiatives in varied forms of bilingual education depending on the region. This is a major break away from the highly centralised, tightly controlled monolingual education of the past. In border areas, like the Alsace, primary schools can even offer a 50-50% spread across two languages from the very beginning. In Spain ever more schools are beginning early second language learning from the age of 3 onwards, leading on to some form of bilingual content-matter teaching in primary school.

A further breakthrough is the development of trilingual programmes where content-matter may be taught through two different languages while a third is added either as a subject or for content-matter. From the well-known case of Luxembourg, which has been providing trilingual education for the entire population since 1912, through lesser-known experience in Andorra or Romansch Switzerland, new initiatives have been taken in Catalonia, the Basque Country, Finland, Friesland, and Hungary, often to incorporate English into programmes based on combinations of regional and national languages. These trilingual cases are serving as models for addressing minority and immigrant languages in standard education programmes.

Experience with teaching content matter through more than one language is bringing new insights into improving general education. Swiss research has shown how teaching maths through a second language is helping children understand maths better in their first, as teachers have become more aware of the conceptual problems involved. Group work, so vital for successful content-matter learning through a weaker language, is showing benefits not only for language progress, but also for learning strategies in general, for confidence building and for taking initiatives. In other words, learning content matter through a second language is improving language skills far beyond what could be achieved in traditional language lessons but is also proving to have general educational benefits.

Finally, the rapid extension of bi- and trilingual provision based on varied models is proving successful with ever more types of school population. Content-matter lessons through two or more languages are being provided not just for elite children in academic streams but for those in technical or vocational training, and gradually reaching children with learning problems or those who need special help. In other words, the future is likely to see this type of multilingual education as normal rather than exceptional, as expected rather than requested, as catering for the complete range of children attending different types of education. And as with all education, the problems its extension raises will have to be addressed in exactly the same way as they are today in monolingual schools.

A handwritten signature in cursive script, reading "H. Baetens Beardsmore". The signature is written in dark ink on a plain background.

Hugo Baetens Beardsmore

The Need for Research on CLIL in Europe

Kees de Bot

Katholieke Universiteit Nijmegen

Profiling European CLIL Classrooms is an important milestone in the development of CLIL in the European context. The political climate for such an approach on a larger scale also seems to be favourable. Nevertheless, there is still a lot we need to learn in order to fully realise the potential of CLIL.

In the recent past a number of research projects have been carried out to establish the effectiveness of the CLIL approach. The results of such research, particularly in the Netherlands and Germany, suggest that some forms of CLIL enhance the effectiveness of language learning and teaching. Any research in this field requires thorough and often inter-disciplinary analysis. In addition, research issues are more clearly understood by a wider audience if an overall picture of an innovation as complex as CLIL is available.

The analysis of CLIL characteristics presented in *Profiling European CLIL Classrooms* is a step forward towards development of a more comprehensive understanding of CLIL in its various forms. This book focuses on nine factors linked to implementation: age-range, sociolinguistic environment, exposure, target language, teachers, discourse type, trans-linguaging, subject appropriacy, and content-language ratio. These are all variables that contribute to the character of any specific form of CLIL.

The achievements of this type of publication can facilitate our need to move forward in our understanding of the impact of CLIL. In the field of applied linguistics, many of these issues are given attention, but mostly as one or two factors in isolation from others, and not usually aimed at CLIL. Analysing the consequences of all these factors and their interactions is a complex process. A series of interrelated research projects which examine some of these factors *in situ* could be one step in collecting quantifiable and relevant data which gives substance to any discussion about the merits or problems arising from an educational approach such as CLIL.

It is unlikely that any single European organisation would be able to carry out the scale of research we now need without institutional collaboration and teamwork. This cooperation would need to be trans-national to represent at least some of the very different European situations in which CLIL is implemented. It is understanding CLIL, its challenges and outcomes, at the local level that enables us to substantiate and otherwise provide evidence for its value in general.

This publication, and the accompanying CLIL Compendium Internet site, is the result of a low budget international collaborative project. The outcomes envisaged by the team members were, from the outset, modest. They set out to build an inclusive description of CLIL and produce this in a reader-friendly format, and this they have achieved. As a result, *Profiling European CLIL Classrooms* will have some impact on the research agenda for the years to come.

Kees de Bot

INTRODUCTION

Languages Open Doors, the sub-title of this book, is the motto of the European Year of Languages 2001. It seems particularly fitting to use this phrase to summarise the objectives of European CLIL classrooms, where languages and content are learned simultaneously.

Opening a locked door usually requires a key, and this is reflected in the key that forms part of the image on the cover of this book. A key can create a high degree of curiosity and even excitement, in expectation of the things that might be hidden behind the door that it opens. 2001 opens a decade when the importance of the European language dilemma becomes even more acute. Although Europe is a multilingual continent from a societal perspective, it is still a long way from being a plurilingual continent from the point of view of individual citizens. The changes brought about by integration and internationalisation, and the aspirations of the younger generations, have put language learning on the centre stage. Indicators reveal that the citizens of tomorrow are showing ever greater interest in acquiring some competence in different languages because they see this as a key aspect for a successful working life. CLIL may provide one key that can convert what has been termed a language 'problem' into language 'potential'.

Europe needs to explore ways of enhancing language teaching and learning in its various educational systems. One way has been greater interdisciplinary co-operation, and this has led to the development of different CLIL types. These may provide an even more accessible approach to language education, as is needed for larger sectors of the population. Innovative learning environments such as these may offer a key that opens a door to achieving the aspirations of individuals across this continent.

Profiling European CLIL Classrooms opens up a view of the wide field of content and language integrated learning. This publication, and the associated Internet site, addresses educational decision-makers, administrators, teachers, and also the general public. The result is a description of the underlying and interwoven reasons and features present in the implementation of CLIL as it is found in individual and unique contexts across Europe.

In 1993, a landmark publication by Professor Hugo Baetens-Beardsmore, *European Models of Bilingual Education*, provided us with insight into several specifically European types of bilingual education. These models were shown to depend not only on the language teaching traditions of the countries involved, but also on the prevailing national linguistic needs and demands. From 1993-2000 there has been growing interest shown in forms of 'language-enhanced' education, and as transnational dialogue has increased across Europe, many different types of CLIL have been found. Some of these have existed for decades, others have been newly introduced.

This publication seeks to be part of the CLIL development continuum. It has drawn on existing expertise and know-how, and it has combined this with research-driven knowledge gathered from different CLIL classrooms across Europe. In the early 1990s we needed to understand what was happening in different European countries with respect to CLIL. Because the potential of CLIL is increasingly being discussed, there is now a need to communicate the principles of CLIL to a wide audience. *Profiling European CLIL Classrooms* is an attempt to describe what happens in different CLIL schools by examining the core reasons for implementing a CLIL approach.

PART 1
Dimensions of Content and
Language Integrated Learning

David Marsh & Aini-Kristiina Hartiala

CLIL DIMENSIONS AND FOCUSES

1 The Culture Dimension – CULTIX

- Build intercultural knowledge & understanding
- Develop intercultural communication skills
- Learn about specific neighbouring countries/regions and/or minority groups
- Introduce the wider cultural context

2 The Environment Dimension – ENTIX

- Prepare for internationalisation, specifically EU integration
- Access international certification
- Enhance school profile

3 The Language Dimension – LANTIX

- Improve overall target language competence
- Develop oral communication skills
- Deepen awareness of both mother tongue and target language
- Develop plurilingual interests and attitudes
- Introduce a target language

4 The Content Dimension – CONTIX

- Provide opportunities to study content through different perspectives
- Access subject-specific target language terminology
- Prepare for future studies and/or working life

5 The Learning Dimension – LEARNTIX

- Complement individual learning strategies
- Diversify methods & forms of classroom practice
- Increase learner motivation

RATIONALE

European CLIL is highly diverse with many different ‘types’¹ commonplace. Although different, such ‘types’ have much in common because the *reasons for doing CLIL*, what we call the *dimensions*, are inter-linked in CLIL practice.

This first version of Profiling European CLIL Classrooms results from a research-driven project which has focussed on identifying the dimensions of CLIL. It aims to be comprehensive but not exhaustive. Just as it identifies the foundations, so it is itself, a foundation by which to build greater understanding of the potential of CLIL.

Insight into the dimensions of CLIL practice allow us to identify the core principles of this educational approach as it is done in very different European contexts.

There are *5 dimensions* based on issues relating to *culture, environment, language, content* and *learning*. Each of these includes a number of *focus points* realized differently according to 3 major factors: age-range of learners, socio-linguistic environment, and degree of exposure to CLIL.

The dimensions are idealized and should not be viewed as ‘standing alone’, because they are usually heavily inter-related in CLIL practice. This means that in real-life implementation of CLIL, it is likely that a school will wish to achieve successful outcomes in relation to more than one dimension at the same time.

However, it is useful to distinguish the dimensions because it allows us to identify the separate, yet inter-locking reasons why CLIL is implemented in diverse European contexts. Just as each dimension inter-locks with others, some dimensions are more ‘transient’ than others, in that the main reason for doing CLIL in a school, or within a class, may change over time. For example, a school might start CLIL in order to enhance its profile and attract students, and then move onto another such as improving learners’ overall target language competence.

Profiling European CLIL Classrooms contains an introduction to the CLIL dimensions and focuses. Inter-linked with this publication is an Internet site. The CLIL Compendium (www.clilcompendium.com) provides a more detailed and comprehensive description of the realization of diverse examples of European CLIL.

---

¹ Types and models tend to be rather static descriptors of practice. The use of such terms often suggests that an established way of doing something exists, which has been tested, and which is implemented according to certain principles. If a system is used as a type or model, then people are likely to copy it in order to achieve similar results.

CULTIX Build Intercultural Knowledge & Understanding

AGE RANGE	5-15 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	bilingual	bilingual
EXPOSURE	low	low	low	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign	second
TEACHERS	language and non-language non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	language and non-language native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	more content	balanced	balanced
SUBJECTS	selected	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes	no

Key Terms used in Profiling European CLIL Classrooms

Age-Range: Three age-ranges are referred to (3-6 years, 5-15 years & 14-20 years)

Content-Language Ratio: Extent to which focus is on teaching content and teaching language

Discourse: The type of communication found in the learning environment (e.g. classroom). It is separated in terms of interactional (main emphasis on social communication), and transactional discourse (main emphasis on giving and receiving information)

Exposure: The proportion of CLIL teaching experienced by a learner in a school year expressed as low, medium or high

Target Language: If the teaching medium is a foreign, second, minority or majority language

Linguistic Environment: If the socio-cultural environment is generally monolingual, bilingual or multilingual

Subjects: If this form of CLIL is particularly suitable for selected or the majority of subjects

Teachers: Whether teachers are usually language or non-language specialists, and, native or non-native speakers of the target language

Trans-Languaging: If more than one language is found in the CLIL classroom environment

The Culture Dimension

CULTIX **Build Intercultural Knowledge & Understanding**

The concept of Intercultural education has become popular recently because of the pressures of global mobility and European integration. There are many ways in which 'intercultural knowledge and understanding' can be learnt in schools. One problem has been related to the impact of this type of education because transforming knowledge into understanding often needs to be realised through experiential methods. CLIL has been identified as one way to achieve positive results in this respect.

Key CLIL Features

- Often realized in short courses, particularly in preparation for trans-national projects, student mobility (virtual through ICT and physical), and exchange programmes
- Sometimes the main aim is to tackle problems of racism and other forms of prejudice in an 'indirect way'
- Generally involving interactional (e.g. group work) methods, and not transactional (e.g. teacher monologue), which provide a forum for experiential learning
- Sometimes linked to building self-confidence for learners who intend to develop contacts with people in another country, and mostly linked to developing attitudes rather than simply the giving and receiving of information

Examples

- Module within psychology on ethnic prejudice for older learners
- Module within language learning on cultural features of language use

*Not internationalisation for the sake of it, but multi-skilling for a new world
(VocTalk)*

CULTIX
Develop Intercultural Communication Skills

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	bilingual	monolingual	multilingual
EXPOSURE	medium	low	medium	low	high
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	second	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	language and non-language native	language and non-language non-native	language and non-language native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	more interactional	more interactional	more interactional	more interactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	balanced	more language	more content	more content
SUBJECTS	selected	selected	selected	selected	majority
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes	yes	yes

CULTIX **Develop Intercultural Communication Skills**

The development of intercultural knowledge and understanding is closely linked to the essential issue of communication skills. These skills are about how we use language in intercultural situations. One reason why this is a popular focus in CLIL relates to individual learning styles and strategies. Put simply, some people learn effectively, or otherwise can develop an appetite for language learning, if given broader opportunities to 'learn by doing'.

Key CLIL Features

- Often realized in short courses, particularly in preparation for trans-national projects, student mobility (virtual through ICT and physical), and exchange programmes
- Generally involving interactional (e.g. group work) methods, and not transactional (e.g. teacher monologue), which provide a forum for experiential learning
- Often involves language teaching if teachers have resources available
- Often directly linked to workplace communication skills with older learners

Examples

- Border region schools which share teaching resources for courses related to language or non-language issues of common interest
- Language learning module in which focus is on activating previously learnt target language knowledge into hands-on skill

Intercultural communication skills cannot be developed by throwing information at people - they have to grow within the person through experiential learning and reflection (VocTalk)

CULTIX
Learn about Specific Neighbouring
Countries/Regions and/or Minority Groups

AGE RANGE	3-6 yrs	3-6 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	monolingual
EXPOSURE	low	high	low
TARGET LANGUAGE	foreign	second	foreign
TEACHERS	non-language native and non-native	language and non-language native	language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more transactional	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	balanced	more content
SUBJECTS	majority	majority	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	no	yes

CULTIX **Learn about Specific Neighbouring Countries/Regions and/or Minority Groups**

In Europe there appear to be both macro and micro integration processes running simultaneously. One involves the integration of nation states within Europe. The other involves increased contact between regions and communities. For example in the last decade some borders have changed radically which has directly impacted on the lives and aspirations of citizens. This has led to a need, in some environments, to actively teach about neighbouring countries, or, in some cases, minority groups residing within the learner's own country. CLIL is used as a tool to facilitate this type of learning.

Key CLIL Features

- Important for environments which are officially considered monolingual, yet which contain features of bilingual environments
- Recently emerged as a means to handle issues relating to regional-political conditions where even if cross-border contact has been minimal in the past, the future invites much greater contact
- Even within a country contact between people of different ethnic/linguistic background may have been limited in the past for socio-economic reasons, leading to established forms of mutual prejudice. CLIL is used to promote understanding and awareness through language-enhanced methodologies

Examples

- Common for programmes in border region schools (e.g. school-hopping involving teachers or learners) where student and teaching resources can be shared to fulfil single objectives
- Module focussed on attitude development based, for example, on previous teaching through subjects such as geography or sociology

These days the languages a student needs may not be foreign at all – they might be used right there on the doorstep of the college (VocTalk)

CULTIX
Introduce the Wider Cultural Context

AGE RANGE	3-6 yrs	3-6 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	multilingual	monolingual
EXPOSURE	high	high	high
TARGET LANGUAGE	majority	majority	majority
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	more content	balanced
SUBJECTS	majority	majority	majority
TRANS-LANGUAGING	no	yes	no

CULTIX **Introduce the Wider Cultural Context**

Terms such as enculturation, acculturation, cultural adaptation and others have been used over the years to refer to a situation in which trans-migrant individuals learn to live in a different society to that of their early years or their forebears. CLIL can be used to facilitate such processes of cultural/linguistic adaptation.

Key CLIL Features

- Common to immigrant and other forms of trans-migrant school context where a group of learners may have a range of differing first languages
- Often requires special support mechanisms (native speaker assistants) and arrangements (team teaching) to be successfully implemented

Examples

- Primary school where classes have children from several trans-migrant ethnic backgrounds in which the majority language needs to be cultivated in direct relation to their respective first languages
- Found in special classes that exist to accommodate special needs arising from linguistic diversity

CLIL opens doors on new horizons (VocTalk)

ENTIX
Prepare for Internationalisation, specifically
EU Integration

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	low	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language non-native	language and non-language non-native	language and non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more content	more content
SUBJECTS	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

AGE RANGE	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	low	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language non-native	language and non-language non-native	language and non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more content	more content
SUBJECTS	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

The Environment Dimension

ENTIX

Prepare for Internationalisation, specifically EU Integration

European Integration and global internationalisation have had an impact on environments ranging from those of the nation, through to regions and schools. Just as local employees may be requiring different skills now from the past, so we find that opportunities for funding, particularly from EU agencies, are now increasingly available for young people. CLIL may be used for such preparation, particularly with older learners. Indeed, the trans-national dynamic of the content can, in turn, be used as a reason for the introduction of CLIL.

Key CLIL Features

- The programme curriculum may be heavily influenced by specific environmental needs or opportunities
- Availability of similar (translated) materials in different languages can support this CLIL focus

Examples

- Programmes on EU regulations and law in which older learners benefit from understanding key terminology in different languages
- Programmes that prepare older students for participating in exchange visits and trans-linguistic work experience

The multilingual space of Europe will make speakers of one or more additional languages increasingly sought after in working life (VocTalk)

ENTIX
Access International Certification

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	high	high	high
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more content	more content
SUBJECTS	majority	majority	majority
TRANS-LANGUAGING	no	no	no

AGE RANGE	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	high	high	high
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more content	more content
SUBJECTS	majority	majority	majority
TRANS-LANGUAGING	no	no	no

ENTIX **Access International Certification**

Different types of certification exist throughout Europe. Some of these relate to overall educational achievement such as the International Baccalaureate. Others are more specifically linked to language competence through national organizations but offered to individuals in different countries (e.g. University of Cambridge Local Examinations Syndicate, Alliance Française, Goethe-Institut).

Key CLIL Features

- Some certification requires extensive curricular exposure to CLIL, whereas others, particularly language competence certification can be based on lower exposure
- Preparation for future study or work that involves different languages may be one factor in offering this type of CLIL focus
- Involvement with this focus usually involves previous history of target language learning, or associated experience, that facilitates learner selection processes

Examples

- Schools, or streams within schools, which follow specific international curricula such as the International Baccalaureate
- Schools that specialize in languages, or otherwise offer extensive CLIL exposure, which seek target language-related certification
- Schools that follow foreign-based curricula resulting in learners taking examinations designed abroad in the target language

All students have the right to take courses in other parts of the European Community if they have appropriate certification. CLIL enables the students to be linguistically prepared to take up that right (Derived: InterTalk)

ENTIX
Enhance School Profile

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	low	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	language and non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	balanced	balanced
SUBJECTS	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

AGE RANGE	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	low	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	language and non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	more content	balanced
SUBJECTS	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

ENTIX **Enhance School Profile**

Some schools have come under great pressure to adapt to socio-economic forces, both positive and negative, in recent years. This situation is sometimes complicated further by the increasing use of criteria-based evaluation systems by which the performance of schools is judged. This affects some national educational systems much more than others, but it appears to be a truism that schools are increasingly being subjected to similar pressures such as those typical to the private sector. This results in schools looking for new means such as CLIL by which to enhance their profiles.

Key CLIL Features

- A school profile may take some years to develop but there comes a point at which development is replaced by maintenance. If CLIL is specifically introduced to develop the school then the focus is likely to change with specific emphasis on the interests of the learners
- CLIL can act as a means by which to re-generate interest in schools which may wish to increase their ability to attract students
- CLIL can act as a catalyst for bringing learner opportunities found in some selective schools into mainstream education

Examples

- Inner-city schools facing recruitment problems which need to attract students from outside immediate catchment areas
- School which has limited resources to implement change but starts with CLIL in a few low exposure programmes because of the availability of appropriate committed staff

When we started CLIL we found that we attracted a lot of students from a much wider pool than before, a bit like moths flying towards a lit candle (VocTalk)

LANTIX Improve Overall Target Language Competence

AGE RANGE	3-6 yrs	3-6 yrs	3-6 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual	monolingual	monolingual	bilingual
EXPOSURE	medium	low	high	high	medium	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	minority	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	non-language non-native	non-language native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	more interactional	balanced	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	balanced	balanced	more content	more content	more content
SUBJECTS	selected	selected	majority	majority	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	no	yes	yes	yes

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	bilingual	bilingual	multilingual	monolingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	high	low	medium	medium	low	low
TARGET LANGUAGE	minority	majority	foreign	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native	language and non-language native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	language and non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	balanced	more content	more content	more content	more content
SUBJECTS	majority	selected	selected	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	no	no	yes	yes	yes	yes

The Language Dimension

LANTIX **Improve Overall Target Language Competence**

This is one of the most common reasons, both historically and more recently, for the introduction of CLIL. This focus stresses language competence in general and therefore includes reading, writing, speaking and listening skills.

Key CLIL Features

- Target language competence may be improved to a very high level of fluency through high exposure to CLIL and other forms of language learning
- Low exposure can be used to improve overall competence particularly if the CLIL experience serves to convert existing knowledge of the language into skill by giving the learner further opportunities for practice
- This focus can be successfully realized through integration of language and non-language teaching
- Although the main focus is on improving overall competence, a programme may concentrate on certain language skills more than others
- High or medium exposure to CLIL may be linked to preparing learners for further study in the target language at home or abroad
- Medium to high exposure that seeks to improve overall competence in a target language should be sensitive to development of the first language (or majority language of the environment)

Examples

- A school for young learners which provides high exposure to CLIL over a period of years, which introduces native models of language use of the target language, and which is sensitive to development of the first language (majority language)
- A school for older learners which specializes in providing education through CLIL in two languages because, for example, it is likely that learners will go onto higher education in one of those languages
- A programme introduced into the curriculum for learners who have spent some years studying the target language who benefit from opportunities to use the language whilst studying non-language content

Children are designed to pick up language just as birds are designed to learn how to fly, to migrate or to sing, and spiders are designed to spin webs (InterTalk)

LANTIX
Develop Oral Communication Skills

AGE RANGE	3-6 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	monolingual
EXPOSURE	low	low	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	more interactional	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more language	more content
SUBJECTS	majority	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

LANTIX **Develop Oral Communication Skills**

This is a very common aim within CLIL where one part of overall language competence is given special importance. It is often based on the problem of having knowledge of a language, but not being able to actually use the language in real-life situations. Communication channels from face-to-face to e-mail have become increasingly important in Europe as mobility, both virtual and physical, has increased. Much communication, particularly in written form through information and communication technology modes, requires the ability to use oral language effectively.

Key CLIL Features

- Providing opportunities for students to speak demands less 'linguistic' skill on the part of a teacher and this suits certain non-language specialists
- Can be particularly suitable for starting CLIL with the development of reading & writing skills following afterwards
- High exposure CLIL for younger learners should involve teachers who offer good models of the target language
- The practising of oral skills can be done in a 'utilitarian' way – that is to provide opportunities to use the language 'as a tool'. In such cases, even if desirable it is not necessary for a teacher to have native-like competence in the target language
- When CLIL is used for this focus it is essential that the learners themselves have opportunities to communicate in the target language in the classroom. This means that methods have to be used which lead to a high degree of interaction within the class

Examples

- Where young learners are exposed to the target language through short 'language showers' by which listening, speaking, or even singing in the target language is introduced in very short sessions over a longer period of time. One objective is to introduce the sounds of the language at an early age
- A course that deliberately focuses on oral development in the first phase, which might be followed by focus on reading and writing skills

It builds the ability to learn other languages; to move beyond bilingualism, to develop more languages. This capacity is more developed in the students who've studied in two languages (InterTalk)

LANTIX**Deepen Awareness of Both Mother Tongue and Target Language**

AGE RANGE	3-6 yrs	3-6 yrs	3-6 yrs	3-6 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	bilingual	multilingual
EXPOSURE	low	medium	high	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	minority	second	foreign
TEACHERS	non-language native and non-native	non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	more interactional	more interactional	more interactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	balanced	balanced	balanced
SUBJECTS	majority	majority	majority	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	no	yes	yes

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	bilingual	bilingual
EXPOSURE	low	medium	low	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	second	foreign	second
TEACHERS	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	more interactional	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	balanced	more language	more language
SUBJECTS	selected	selected	majority	majority
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes	yes

LANTIX

Deepen Awareness of Both Mother Tongue and Target Language

There is a difference of opinion within certain circles, both research and educational, concerning the best conditions for learners to acquire additional languages. Equally, there is some dispute over the development of the first language in certain types of high exposure CLIL situations. Depending on the age-range of the learners, some schools have developed language-sensitive curricula that cultivate both first and additional languages simultaneously.

KEY CLIL Features

- Development of the first language alongside introduction to additional languages within the school is a key research area because of the attention paid to what is termed 'early language learning'. This means that scientific reporting on this subject will become increasingly common
- High exposure to very young learners should be highly sensitive to development of the first language
- This focus is often linked to showing inter-relationships which exist between the first and additional language, particularly if they are from the same 'language family'
- This focus can have a positive impact in special socio-political contexts in which historical events have influenced the status and position of any specific language

Examples

- School curricula in a bilingual environment which offer 'immersion-type' methods
- In border regions that are not fully bilingual where there is a need for schools to offer programmes that develop competence in more than one language

The natural way a child learns its first language can also be used by that child to learn other languages (InterTalk)

LANTIX
Develop Plurilingual Interests and Attitudes

AGE RANGE	3-6 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	monolingual
EXPOSURE	medium	medium	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	non-language native and non-native	language and non-language native	language and non-language native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	balanced	more content
SUBJECTS	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

LANTIX **Develop Plurilingual Interests and Attitudes**

European countries differ considerably with respect to the ability of citizens to use languages other than the mother tongue. This is a reflection of not only language policy but also attitudes towards the relevance and importance of learning languages at the grassroots.

Language policies and political rhetoric may influence attitudes towards language learning, but it is also increasingly grassroots opinion that is decisive. Such opinion is often based on peoples' perception of what is advantageous for young people and their future needs.

A critical factor here relates to whether people believe that European working life communication will be increasingly dominated by one single language.

There is a view that a dominant 'lingua franca' type language can be used, for example, to start CLIL, but because the 'the youngsters will pick it up anyway', other languages should be learnt using this approach.

Finally CLIL is viewed as positively influencing a young person's 'language learning self-profile', which can act as a catalyst for developing plurilingual attitudes.

Key CLIL Features

- There are different attitudes towards the value of being only partially competent in a language. This focus often involves a learner being able to use different languages, rather than achieving very high competence in one additional language through CLIL
- If CLIL brings positive results in relation to one widely used additional language such as English or French, then interest groups may be active in exploring possibilities within a school for the introduction of CLIL in other languages
- There is a difference between having plurilingual attitudes and plurilingual competencies. A school can cultivate the attitudes through not only CLIL but also by having 'languages and communication' centrally placed within the curriculum

Examples

- Special 'language schools' which offer extensive language-related programmes
- Vocational and professional education curricula where learners need to learn languages for specific purposes in different languages

Education is not the filling of a bucket, but the lighting of a fire (William Butler Yeats)

LANTIX
Introduce a Target Language

AGE RANGE	3-6 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	monolingual
EXPOSURE	low	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language non-native	language and non-native	language and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	mainly interactional	balanced	more interactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more language	more language
SUBJECTS	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	no	no	no

LANTIX **Introduce a Target Language**

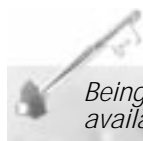
This focus allows a school to introduce a language in a non-formal way that is often geared towards developing interest in further study. It can be found across the whole age range, and may even involve a language that is not usually taught in the school environment.

Key CLIL Features

- Can be seen when preparing learners to accept incoming visitors from another country, or vice-versa
- Can be used for activating interest in language learning in general
- Normally used only in low exposure programmes
- Particularly interesting in respect to vocational and professional education where formal language instruction may not exist

Examples

- Found in 'language showers' for younger learners often involving play activities for brief intervals
- Vocational programme in which the CLIL is used to try and build learner interest in continuing to learn a specific language

Being only able to use one language is like driving a vehicle with only one gear available (VocTalk)

CONTIX
Provide Opportunities to Study Content through Different Perspectives

AGE RANGE	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual
EXPOSURE	low	medium
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign
TEACHERS	non-language non-native	non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	balanced	balanced
CONTENT-LANGUAGE RATIO	mainly content	mainly content
SUBJECTS	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes

The Content Dimension

CONTIX

Provide Opportunities to Study Content through Different Perspectives

Languages, and the cultures associated with them, sometimes reveal differing world-views that can be seen in the ways in which some content is taught. One obvious example lies with how educational curricula in different countries may describe shared historical events. However, traditions in the different disciplines can lead to significantly diverse ways of approaching and understanding similar phenomena. CLIL enables learners to study through these different perspectives, which can lead to achieving a deeper understanding of the subject matter.

Key CLIL Features

- Accessing content information through different languages can provide added value to the subject matter itself
- Particularly suitable for certain topics within subjects
- Helps broaden horizons through providing opportunities for critical thinking

Examples

- In a module which examines the same topic in a contrastive way using materials from different language perspectives
- In medium to high exposure for older learners, this focus may have special relevance because these students are likely to engage in higher education studies in the target language

I believe that looking through a different pair of glasses gives you a different perspective and looking at the same thing through another language is like putting on a new pair of glasses and seeing things through a different perspective (InterTalk)

CONTIX
Access to Subject-specific Target
Language Terminology

AGE RANGE	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual
EXPOSURE	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign
TEACHERS	language and non-language non-native	non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more transactional	more transactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	balanced	balanced
SUBJECTS	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes

CONTIX **Access to Subject-specific Target Language Terminology**

Some fields of learning have high-frequency international terminology that is not in the learners' first language(s). Using the target language through CLIL helps learners to understand the subject and its core terminology. In addition to content learning, it is also linked to preparing the learners for forms of mobility.

Key CLIL Features

- It is not only established languages that are important in this focus, because it may also involve sub-language varieties such as found in widespread use of field-specific acronyms
- Particularly suitable for older learners in vocational and professional education

Examples

- A professional education programme on a recently developed field such as within information and communication technology where international words and/or acronyms are core vocabulary
- A vocational education programme involved with international cuisine

When using a foreign language as a tool for studying other subjects, remarkable achievements can be made (Derived InterTalk)

CONTIX**Prepare for Future Studies and/or Working Life**

AGE RANGE	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	bilingual	multilingual	multilingual
EXPOSURE	medium	low	medium	medium	high
TARGET LANGUAGE	foreign	foreign	second	foreign	majority
TEACHERS	non-language native and non-native	non-language non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more transactional	more transactional	more transactional	more transactional	more transactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more content	balanced	more content	balanced
SUBJECTS	selected	selected	majority	majority	majority
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	no	yes	no

CONTIX **Prepare for Future Studies and/or Working Life**

There are many different situations in which learners need to develop their language capabilities for future studies and/or working life. Just as opportunities exist on a scale never seen before for young people to study in different countries within Europe, so we also see much workplace recruitment emphasising the need to be able to speak different languages. This focus is particularly important in activating interest in trans-national or cross-linguistic working life.

Key CLIL Features

- Although of great importance in border regions in which there is a high degree of mobility, EU integration is resulting in this having increasingly widespread importance
- Certain fields demand that higher education be undertaken outside a specific country in a language that is not the first language of the learners. Programmes in the target language might specifically suit older learners for this situation

Examples

- Programme for older learners comprising specialist academic subject matter that may be the basis for further specialisation in higher education
- Vocational or professional programme that specifically introduces key communication features directly linked to types of work environment

The distance is nothing, it is only the first step that is difficult (Madame du Deffand)

LEARNTIX
Complement Individual Learning Strategies

AGE RANGE	3-6 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	monolingual	monolingual
EXPOSURE	low	medium	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	majority	foreign	foreign
TEACHERS	non-language non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language non-native	non-language non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	mainly interactional	more interactional	more interactional	more interactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	mainly content	more content	more content	more content
SUBJECTS	selected	selected	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes	yes

The Learning Dimension

LEARNTIX

Complement Individual Learning Strategies

Specifically geared to learner-based methodologies that attempt to improve learning by giving attention to individuals' needs in terms of social and thinking skills. One broad issue here relates to the performance of boys and girls in relation to successful language learning. It has been argued that there is a gender bias in some educational systems that might actually disadvantage certain groups of boys who too frequently become alienated within the language learning process. Although this is a controversial issue, CLIL does provide alternative ways of approaching language learning, and if this reduces exclusion or otherwise serves mainstream learners then it is clearly advantageous.

KEY CLIL Features

- Evidence for the significance of this focus presently lies with anecdotal comment from practitioners, but it is likely that research studies will become increasingly available on this issue
- It can be very demanding, if not unrealistic, to try and accommodate individual learning strategies within a single classroom without using appropriate methodologies. Implementation of CLIL can offer application of diverse learning methods that can result in offering opportunities for use of individual styles and strategies

Examples

- Found as low exposure programmes in special education schools for learners with behavioural disorders
- In dual programmes involving language and non-language teaching where self-confidence in language learning is a priority issue that is developed through adapting to individual learning needs

There is no such thing as the right student for CLIL – but there are students who are ready, able and willing to grasp the opportunity to explore new skills (VocTalk)

LEARNTIX
Diversify Methods & Forms of Classroom Practice

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	monolingual	monolingual
EXPOSURE	low	high	low
TARGET LANGUAGE	foreign	minority	foreign
TEACHERS	non-language non-native	language and non-language native and non-native	non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	balanced	more interactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	balanced	more content
SUBJECTS	majority	majority	majority
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes

LEARNTIX **Diversify Methods & Forms of Classroom Practice**

It is obviously not necessary to change the language of instruction in order to diversify learning methods and classroom practice. However, the introduction of CLIL, which is itself a set of methodologies, can act as a catalyst for change. In other words, the implementation of CLIL encourages careful analysis of existing methods and appropriate adaptation.

What is characteristic of many CLIL methodologies is the synergy resulting from communication orientation on the language, the content, and the interaction as it takes place within the classroom. In CLIL all three of these play a pivotal role at some point or another. Recognition of the value of this type of broadly interactive methodology is one reason why teachers may adapt their methods.

Key CLIL Features

- Some CLIL methods originate in language teaching and are transferred towards content teaching through CLIL, but this is not always the case
- Emphasis on the principles of learner autonomy is common when older learners are involved with this focus
- The diversification of methods often benefits from collaboration between teachers and work practice such as team-teaching

Examples

- A programme in which native speaker assistants are given a specific role in a teaching situation through providing linguistic support and wider methodological opportunities
- A programme for the hearing-impaired which is based on 'oralism' in which teachers speak to the fully and partially hearing-impaired, but then introduce a sign language as the CLIL target language

You cannot change the winds, but you can adjust the sails and learn to be a more skilful sailor (VocTalk)

LEARNTIX
Increase Learner Motivation

AGE RANGE	5-15 yrs	5-15 yrs	5-15 yrs	14-20 yrs
LINGUISTIC ENVIRONMENT	monolingual	bilingual	multilingual	monolingual
EXPOSURE	low	medium	low	low
TARGET LANGUAGE	foreign	second	minority	foreign
TEACHERS	language and non-language non-native	language and non-language native and non-native	language and non-language native	language and non-language native and non-native
DISCOURSE: INTERACTIONAL-TRANSACTIONAL RATIO	more interactional	more interactional	more interactional	more interactional
CONTENT-LANGUAGE RATIO	more content	more content	more content	balanced
SUBJECTS	selected	majority	selected	selected
TRANS-LANGUAGING	yes	yes	yes	yes

LEARN TIX

Increase Learner Motivation

The development of learner motivation is at the heart of all education. If CLIL is specifically used to increase motivation then it usually involves low exposure programmes that introduce alternative means and goals for learners. Such programmes are often focussed on providing non-threatening and supportive contexts where most or all of the learners feel comfortable with the classroom objectives.

Key CLIL Features

- Can be used to give older students, particularly in vocational and professional education, a 'fresh start' to language learning if they have under-performed in this subject within their earlier schooling
- Programmes within this focus may be geared to providing experiential learning contexts that provide learners with challenges which are successfully overcome
- Learner profiles can be enhanced through involvement with CLIL that can benefit the school environment

Examples

- Programme in vocational education curricula which is light on content and heavy on interactional methodology which is aimed at building self-confidence and a 'can do' attitude amongst broad range of learners
- After-school clubs may offer this type of programme for younger learners so as to prepare them for future language lessons, or aim to maintain target language competence already attained through exposure to CLIL

*I am always doing that which I cannot do, in order that I may learn how to do it
(Pablo Picasso)*

PART 2

Dimensies van
tweetalig onderwijs

Anne Maljers

DIMENSIES VAN TWEETALIG ONDERWIJS

1 De dimensie Cultuur – CULTIX

Bouwen van interculturele kennis en begrip
Ontwikkelen van interculturele communicatievaardigheden
Leren over buurlanden / streken en/of minderheden
Introductie van een bredere culturele context

2 De dimensie Omgeving – ENTIX

Voorbereiding op internationalisering, in het bijzonder integratie van de EU
Toegang tot internationale certificering
Profilering van de school

3 De dimensie Taal – LANTIX

Bevorderen van algemene taalvaardigheid
Ontwikkelen van mondelinge communicatievaardigheden
Bewustwording van zowel de moedertaal als de doeltaal
Ontwikkelen van meertalige belangstelling
Introductie van de doeltaal

4 De dimensie Inhoud – CONTIX

Bieden van mogelijkheden om de inhoud vanuit verschillende perspectieven te bestuderen
Toegang tot jargon in de doeltaal
Voorbereiding op toekomstige studie of baan

5 De dimensie Leren – LEARNTIX

Vergroten van het repertoire aan individuele leerstrategieën
Vergroten van de variëteit aan methodes en manieren
Bevorderen van de motivatie

ACHTERGROND

Tweetalig onderwijs (tto) kent in Europa vele verschijningsvormen. Deze types¹, hoe verschillend ze soms ook zijn, hebben vaak iets gemeen als het gaat om de redenen waarom tweetalig onderwijs is ingevoerd. Deze *redenen*, ook wel *dimensies* van tto genoemd, zijn in de praktijk vaak nauw met elkaar verbonden.

De eerste versie van 'Profiling European CLIL Classrooms' is het resultaat van een op onderzoek gebaseerd project, dat zich met name heeft gericht op het identificeren van deze dimensies. Het wil graag een overzicht bieden, maar pretendeert geen volledigheid. Door de basis in kaart te brengen legt het zelf ook een basis voor een beter begrip van de mogelijkheden die tweetalig onderwijs bieden kan.

Inzicht in de verschillende dimensies van tto maakt het mogelijk om de basisbeginselen van deze onderwijskundige vernieuwing te identificeren zoals deze in vele verschillende Europese omgevingen voorkomt.

Er zijn 5 *dimensies*, gebaseerd op hoofdthema's *cultuur, omgeving, taal, inhoud en leren*. Deze bevatten elk een aantal *aandachtspunten* die naar 3 hoofdfactoren zijn ingedeeld: leeftijd van de leerlingen, sociaal-taalkundige omgeving en de omvang van het aanbod van tto.

De dimensies zijn geïdealiseerd en moeten niet als op zich zelf staande elementen worden gezien. In de dagelijkse praktijk van tto zijn ze bijna altijd met elkaar verweven. Dit komt doordat de doelstellingen, die een school bij de invoering van tweetalig onderwijs heeft, zich vaak op meer dan een dimensie richten.

Toch is het nuttig om de dimensies apart te benoemen, daar dit ons in staat stelt om de verschillende redenen waarom tto in verschillende Europese contexten is geïntroduceerd van elkaar te onderscheiden. Sommige dimensies zijn vergankelijker dan anderen, omdat de belangrijkste reden waarom een school tweetalig onderwijs aanbiedt in de loop van de tijd kan wijzigen. Een school kan bijvoorbeeld beginnen met tweetalig onderwijs om meer leerlingen te trekken. In een later stadium kan de focus wijzigen naar bijvoorbeeld het bevorderen van de algemene taalvaardigheden van de leerlingen.

Profiling European CLIL Classrooms is een introductie tot de verschillende dimensies van tweetalig onderwijs. Het boek is gerelateerd aan een website: www.cilcompendium.com. De site biedt een meer gedetailleerd overzicht met verschillende voorbeelden van tto-dimensies in Europa.

---

¹ Types en modellen zijn veelal statische beschrijvingen van een bestaande situatie. Het gebruik van deze termen suggereert vaak dat er een algemeen geaccepteerde manier is om iets te doen, een manier die is getest en volgens bepaalde principes is geïmplementeerd. Modellen en types worden vaak gekopieerd om vergelijkbare resultaten te krijgen.

CULTIX **Bouwen van Interculturele Kennis en Begrip**

LEEFTIJD	5-15 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	tweetalig	tweetalig
TAALANBOD	laag	laag	laag	medium
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd	tweede
DOCENTEN	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	meer inhoud	gebalanceerd	gebalanceerd
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja	nee

Terminologie

Leeftijd: er zijn drie verschillende leeftijdsgroepen geïdentificeerd: 3-6 jaar, 5-15 jaar en 14-20 jaar

Taalkundige omgeving: is de sociaal-culturele omgeving over het algemeen eentalig, tweetalig of meertalig?

Taal aanbod: percentage onderwijs dat een leerling tweetalig krijgt aangeboden, uitgedrukt in laag, midden of hoog

Doeltaal: is de gebruikte taal een vreemde taal, een tweede taal, een minderheidstaal of meerderheidstaal?

Docenten: zijn de docenten over het algemeen taaldocenten of vakdocenten, moedertaalsprekers of niet van de doeltaal?

Communicatie: soort communicatie gebruikt in de leeromgeving, bijvoorbeeld het klaslokaal. Onderscheiden in interactie (nadruk op sociale communicatie) en transactie (nadruk op het geven en ontvangen van informatie)

Verhouding taal-inhoud: de mate waarin de nadruk ligt op het leren van vakinhoud of het leren van taal

Vakken: is deze vorm van tto met name geschikt voor bepaalde geselecteerde vakken of voor de meerderheid van de vakken?

Code-switching: wordt er in de tto-klas meer dan een taal gebruikt?

De Dimensie Cultuur

CULTIX

Bouwen van Interculturele Kennis en Begrip

Het concept intercultureel onderwijs is de laatste jaren steeds populairder aan het worden, mede onder invloed van de toenemende mobiliteit en de Europese integratie. Er zijn veel manieren waarop intercultureel onderwijs vorm krijgt binnen een school. Een van de problemen hierbij is dat het realiseren van de doelen van intercultureel onderwijs, waaronder het omzetten van kennis *van* andere culturen naar begrip *voor* deze culturen vaak experimentele methodes behoeft. Tweektalig onderwijs kan hier een positieve bijdrage aan leveren.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Wordt vaak gerealiseerd in korte cursussen, bijvoorbeeld als voorbereiding op internationale projecten, leerlingenmobiliteit (virtueel of fysiek) en uitwisselingsprogramma's
- Belangrijkste doel is soms het op indirecte wijze bestrijden van racisme en vooroordelen
- Methodes zijn vaak gebaseerd op interactie (bijvoorbeeld groepswork) en minder op transactie (monologen van de docent), wat mogelijkheden voor experimenteel onderwijs kan bieden
- Is soms gekoppeld aan het bevorderen van zelfbewustzijn van leerlingen die contacten met buitenlanders willen opbouwen en heeft vaak meer te maken met het ontwikkelen van attitudes dan met het eenvoudigweg geven en krijgen van informatie

Voorbeelden

- Oudere psychologie studenten volgen een module over etnische vooroordelen
- Module taalonderwijs gericht op de culturele eigenschappen van taalgebruik

Internationalisering: niet als doel op zich maar als voorbereiding op een nieuwe wereld (VocTalk)

CULTIX**Ontwikkelen van Interculturele Communicatievaardigheden**

LEEFTIJD	5-15 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	tweetalig	eentalig	meertalig
TAALANBOD	medium	laag	medium	laag	hoog
DOELTAAL	vreemd	vreemd	tweede	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	meer interactie	meer interactie	meer interactie	meer interactie
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	gebalanceerd	meer taal	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd	meerderheid
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja	ja	nee

Het ontwikkelen van kennis *van* en begrip *voor* andere culturen is nauw verbonden met de ontwikkeling van communicatieve vaardigheden. Deze vaardigheden hebben betrekking op hoe wij taal gebruiken in interculturele situaties. Binnen tweetalig onderwijs is dit een populair aandachtspunt, omdat het zich richt op individuele leerstijlen en strategieën. Simpel gezegd: sommige mensen leren effectiever of zijn beter gemotiveerd om een taal te leren als ze meer gelegenheid krijgen om 'al doende te leren'.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Wordt vaak gerealiseerd in korte cursussen, bijvoorbeeld als voorbereiding op internationale projecten, leerlingen mobiliteit (virtueel of fysiek) en uitwisselingsprogramma's
- Methodes zijn vaak gebaseerd op interactie (bijvoorbeeld groepswork) en minder op transactie (monoloog van de docent), wat mogelijkheden voor experimenteel onderwijs kan bieden
- Taalonderwijs speelt een rol mits de juiste middelen beschikbaar zijn
- Voor oudere studenten vaak gekoppeld aan communicatieve vaardigheden op het werk

Voorbeelden

- Scholen in grensgebieden die gezamenlijk leermiddelen benutten voor een cursus over een onderwerp, of het nu een taal of een ander vak is, dat voor beiden interessant is
- Taalmodule die zich richt op het reactiveren van eerder geleerde taalvaardigheden tot praktische, direct toepasbare vaardigheden

Interculturele communicatievaardigheden worden niet ontwikkeld door eenvoudigweg informatie te geven - ze ontwikkelen zich in een persoon door een proces van leren en reflecteren (VocTalk)

CULTIX**Leren over Buurlanden / Streken en/of Minderheden**

LEEFTIJD	3-6 jaar	3-6 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	eentalig
TAALANBOD	laag	hoog	laag
DOELTAAL	vreemd	tweede	vreemd
DOCENTEN	niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal	taal niet moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer transactie	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	gebalanceerd	meer inhoud
VAKKEN	meerderheid	meerderheid	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	nee	ja

CULTIX

Leren over Buurlanden / Streken en/of Minderheden

De Europese integratie lijkt zich gelijktijdig af te spelen op macro en micro niveau. De eerste gaat om de integratie van staten binnen Europa. De tweede heeft betrekking op een toename van contact tussen bepaalde streken en gemeenschappen. In de laatste tien jaar bijvoorbeeld zijn sommigen grenzen drastisch gewijzigd. Dit heeft een directe invloed op het leven en de mogelijkheden van de inwoners van deze gebieden. Het is nuttig en soms noodzakelijk om meer over de aangrenzende gebieden te leren, of over de minderheden die in het eigen land wonen. Tweektalig onderwijs kan dit ondersteunen.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Belangrijk voor gebieden die officieel eentalig zijn, maar eigenschappen van een tweetalige omgeving vertonen
- Zelfs binnen een land kan het contact tussen leden van verschillende etnische en/of taalkundige achtergrond om sociaal-economische redenen beperkt zijn. Hierdoor kunnen wederzijdse vooroordelen ontstaan. Tweektalig onderwijs wordt gebruikt om begrip en bewustzijn te bevorderen

Voorbeelden

- Komt veel voor in grensregio's waar onderwijsfaciliteiten variërend van lesmateriaal tot personeel (school-hopping) kunnen worden uitgewisseld en gedeeld
- Module die zich richt op ontwikkeling van attitudes gebaseerd op kennis die eerder is opgedaan bij vakken als aardrijkskunde of sociologie

De talen die een student tegenwoordig nodig heeft zijn niet per definitie vreemde talen – soms worden ze in de school gebruikt (VocTalk)

CULTIX**Introductie van een Breder Culturele Context**

LEEFTIJD	3-6 jaar	3-6 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	meertalig	eentalig
TAALAAVBOD	hoog	hoog	hoog
DOELTAAL	meerderheid	meerderheid	meerderheid
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	meer inhoud	gebalanceerd
VAKKEN	meerderheid	meerderheid	geselecteerd
CODE-SWITCHING	nee	ja	nee

CULTIX

Introductie van een Breder Culturele Context

Termen als integratie en culturele aanpassing worden gebruikt om te verwijzen naar situaties waarin individuen leren om in een andere samenleving te leven dan waarin zij of hun ouders zijn opgegroeid. Tweektalig onderwijs kan worden gebruikt om processen van culturele en taalkundige aanpassing te ondersteunen.

Sleutelementen van tweektalig onderwijs

- Komt veel voor bij scholen met een grote populatie immigranten die een verscheidenheid aan moedertalen hebben
- Vereist om succes te hebben vaak een speciaal type ondersteuning zoals bijvoorbeeld de inzet van taalassistenten die dezelfde moedertaal hebben als (een deel van de) leerlingen of team-teaching

Voorbeelden

- Basisscholen met klassen die bestaan uit kinderen van verschillende etnische afkomst waar de meerderheidstaal moet worden ontwikkeld in relatie tot de eerste taal van een leerling
- Komt voor in klassen die speciaal zijn opgezet om tegemoet te komen aan de behoeftes die uit de taalkundige verscheidenheid voortkomen

Tweektalig onderwijs opent de deur naar nieuwe einders (VocTalk)

ENTIX
Vorbereiding op Internationalisering, in
het bijzonder Integratie van de EU

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig
TAALANBOD	laag	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

LEEFTIJD	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig
TAALANBOD	laag	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

De Dimensie Omgeving

ENTIX

Vorbereiding op Internationalisering, in het bijzonder Integratie van de EU

Europese integratie en de toenemende internationalisering hebben grote invloed op verschillende omgevingen, variërend van de staat tot provincies en ook scholen. Een gevolg daarvan is dat werknemers andere vaardigheden nodig hebben dan vroeger. Er zijn steeds meer mogelijkheden om voor de ontwikkeling van dit soort vaardigheden financiering te krijgen, in het bijzonder via verschillende EU agentschappen. Tweektalig onderwijs kan worden gebruikt voor deze internationale voorbereiding, in het bijzonder ook als het gaat om oudere leeders. De internationale dimensie, die de inhoud van een vak via een andere taal krijgt, kan zelfs een reden zijn om tto te introduceren.

Sleutelementen van tweektalig onderwijs

- Het curriculum kan beïnvloed worden door specifieke vereisten of mogelijkheden vanuit de omgeving
- De beschikbaarheid van vergelijkbaar (vertaald) materiaal in de verschillende talen kan de aandacht voor tto versterken

Voorbeelden

- Programma's over Europees recht waardoor oudere studenten beschikken over de terminologie in verschillende talen
- Programma's die oudere studenten voorbereiden op uitwisselingen en staves

De meertalige ruimte van Europa maakt sprekers van meer dan een extra taal aantrekkelijk voor de arbeidsmarkt (VocTalk)

ENTIX
Toegang tot Internationale Certificering

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig
TAALANBOD	hoog	hoog	hoog
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	meerderheid	meerderheid	meerderheid
CODE-SWITCHING	nee	nee	nee

In Europa bestaan verschillende vormen van certificering. Sommige hiervan staan in nauwe relatie tot een succesvol type onderwijs, zoals bijvoorbeeld het Internationaal Baccalaureaat. Anderen zijn meer gericht op taalvaardigheid en worden individuele leerders in verschillende landen aangeboden door (inter)nationale organisaties als bijvoorbeeld het University of Cambridge Local Examinations Syndicate, de Alliance Française of het Goethe Instituut.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Sommige certificaten vereisen een intensief aanbod van tweetalig onderwijs, terwijl anderen, in het bijzonder die die zijn gericht op taalvaardigheid, met een iets lager percentage lessen in de doeltaal toe kunnen
- Voorbereiding op toekomstig studie of werk waar verschillende talen een rol spelen kan een reden zijn om tweetalig onderwijs aan te bieden
- Betrokkenheid vanuit dit doel betekent vaak dat een leerling reeds een basiskennis van de taal heeft op grond waarvan leerlingen voor deelname zijn geselecteerd

Voorbeelden

- Scholen, of afdelingen binnen een school, die een specifiek internationaal curriculum aanbieden zoals het Internationaal Baccalaureaat
- Scholen die zich specialiseren in taalonderwijs of een substantieel percentage van de lessen via tweetalig onderwijs aanbieden en een aan deze taal gerelateerde vorm van certificering zoeken
- Scholen die een internationaal curriculum aanbieden waarbij de leerlingen examens afleggen die in het buitenland in de doeltaal zijn gemaakt

Alle studenten hebben het recht om een deel van hun studie in een ander deel van de EU te volgen als ze de juiste diploma's hebben. Tweetalig onderwijs stelt studenten in staat om taalkundig voorbereid te zijn dat recht ook uit te oefenen (InterTalk)

ENTIX
Profilering van de School

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig
TAALANBOD	laag	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

LEEFTIJD	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig
TAALANBOD	laag	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	meer inhoud	gebalanceerd
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

ENTIX **Profilering van de School**

Sommige scholen staan, zowel in positieve als in negatieve zin, onder grote druk om zich aan te passen aan allerlei sociaal-economische krachten. Deze druk wordt versterkt door de toenemende mate waarin de prestaties van scholen door evaluatie- en beoordelingssystemen worden gemeten. Sommige nationale onderwijsystemen hebben hier meer mee te maken dan andere, maar in het algemeen komen scholen onder een zelfde prestatiedruk te staan als de marktsector. Een gevolg hiervan is dat scholen op zoek zijn naar manieren om zich te profileren. Tweektalig onderwijs is er een van.

Sleutelementen van tweektalig onderwijs

- Het ontwikkelen van een schoolprofiel kan soms jaren duren, maar op zeker moment gaat ontwikkeling over in aanwezigheid. Als tweektalig onderwijs speciaal is geïntroduceerd om de school te ontwikkelen, dan ligt het voor de hand dat de focus van tto verandert naarmate de behoeften van de leerlingen veranderen
- Tto kan een manier zijn om belangstelling voor de school te vergroten en daarmee ook het leerlingenaantal
- Tto kan een katalysator zijn om mogelijkheden die vooral op bepaalde selecte groepen scholen voorkomen meer algemeen aan te bieden

Voorbeelden

- Scholen in binnensteden die moeilijk leerlingen aantrekken van buiten het directe voedingsgebied
- Een school, die beperkte middelen heeft om veranderingen door te voeren, begint kleinschalig met tto omdat het al geschikte docenten in dienst heeft

Toen we met tto begonnen ontdekten we dat we leerlingen uit een veel breder gebied aantrokken dan voorheen, een beetje zoals motjes naar een lamp komen (VocTalk)

LANTIX Bevorderen van Algemene Taalvaardigheid

LEEFTIJD	3-6 jaar	3-6 jaar	3-6 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig	eentalig	eentalig
TAALAAANBOD	medium	laag	hoog	hoog	medium
DOELTAAL	vreemd	vreemd	minderheid	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	niet-talen niet-moedertaal	niet-talen moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	meer interactie	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	meerderheid	meerderheid	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	nee	ja	ja

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	tweetalig	tweetalig	meertalig	eentalig	tweetalig
TAALAAANBOD	hoog	laag	medium	medium	laag
DOELTAAL	minderheid	meerderheid	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal	taal en niet-talen moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	gebalanceerd	meer inhoud	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	meerderheid	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	nee	nee	ja	ja	ja

De Dimensie Taal

LANTIX

Bevorderen van Algemene Taalvaardigheid

Dit was en is een van de meest voorkomende redenen om tweetalig onderwijs te introduceren. Deze focus benadrukt de algemene taalvaardigheden en omvat daarom lezen, schrijven, spreken en luisteren.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Beheersing van de doeltaal kan een hoog niveau bereiken door een groot aanbod van tweetalig onderwijs en andere vormen van taalonderwijs
- Een minder groot aanbod kan algemene taalvaardigheden bevorderen, vooral als de leerling via tweetalig onderwijs de mogelijkheid krijgt de taal te gebruiken en daardoor reeds aanwezige, passieve kennis van die taal leert om te zetten in actieve taalvaardigheden
- Dit doel kan goed gerealiseerd worden door integratie van het taalonderwijs met dat van de andere vakken
- Hoewel de nadruk ligt op algehele taalbeheersing, kan een programma zich meer concentreren op bepaalde taalvaardigheden en minder op andere
- Een hoog of een gemiddeld tto-aanbod kan samengaan met het voorbereiden van leerlingen op een studie in het land van de doeltaal
- Een hoog of een gemiddeld tto-aanbod gericht op bevordering van de algehele taalvaardigheid, moet ook de ontwikkeling van de eerste taal in het oog houden

Voorbeelden

- Een school met jonge leerlingen die gedurende enkele jaren een hoog percentage van de lessen tweetalig aanbiedt, introduceert modellen die zijn ontwikkeld voor moedertaalsprekers van de doeltaal, en die rekening houden met de ontwikkeling van de eerste taal (meerderheidstaal) van de leerlingen
- Een school met oudere leerlingen die gespecialiseerd is in het aanbieden van onderwijs in twee talen, bijvoorbeeld omdat het goed denkbaar is dat leerlingen hun vervolgonderwijs in een van die andere talen zullen gaan volgen
- Een onderdeel in het curriculum van leerlingen die de doeltaal enkele jaren in het buitenland hebben bestudeerd en die de mogelijkheid hebben om de taal ook buiten de taallessen te gebruiken

Kinderen zijn in staat om een taal op te pakken net zoals vogels zijn voorbestemd om te vliegen of te zingen en spinnen om een web te weven (InterTalk)

LANTIX
Ontwikkelen van Mondelinge
Communicatievaardigheden

LEEFTIJD	3-6 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	eentalig
TAALANBOD	laag	laag	medium
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	meer interactie	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer taal	meer inhoud
VAKKEN	meerderheid	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

LANTIX **Ontwikkelen van Mondelinge Communicatievaardigheden**

Het komt bij tweetalig onderwijs vaak voor dat een van de taalvaardigheden bijzondere aandacht krijgt. Vaak gebeurt dit omdat blijkt dat leerlingen wel kennis van een taal hebben, maar niet de vaardigheid deze ook te gebruiken.

Communicatie, variërend van echte ontmoetingen tot e-mail, wordt steeds belangrijker in Europa, doordat de mobiliteit, virtueel en fysiek, toeneemt. Veel vormen van communicatie, in het bijzonder geschreven communicatie via ict, vereisen echter ook een effectieve spreekvaardigheid.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Het bieden van mogelijkheden om de taal te gebruiken in bepaalde levensechte situaties kan soms minder eisen stellen aan het niveau van taalbeheersing van de docent. Dit kan van belang zijn voor niet-talen experts
- Tweetalig onderwijs kan zich eerst concentreren op spreek- en luistervaardigheid; de ontwikkeling van schrijf- en leesvaardigheid volgt in een latere fase
- Een groot aantal uren tto bij jonge leerlingen vereist dat docenten de doeltaal zeer goed beheersen en tot voorbeeld kunnen dienen
- Spreekvaardigheid kan worden geoefend door de leerling in staat te stellen de taal als instrument te gebruiken. Dit vraagt om een docent die de doeltaal vloeiend, als een moedertaalspreker, beheerst
- Wanneer dit het doel van EEO is, dan is het essentieel dat de leerlingen de mogelijkheid hebben om in de klas in de doeltaal te communiceren. Dit houdt in dat er een grote mate van interactie in de klas moet zijn

Voorbeelden

- Jonge leerlingen maken kennis met de doeltaal door een kort taalbad. Hierbij wordt de doeltaal gedurende een langere periode in hele korte lessen geïntroduceerd door luisteren, spreken of zelfs zingen. Een van de doelen is om leerlingen op jonge leeftijd kennis te laten maken met hoe taal klinkt
- Een cursus die in de eerste fase voornamelijk spreek- en luistervaardigheid benadrukt, wordt gevolgd door een cursus voor lezen en schrijven

Het legt een fundament om talen te leren. De mogelijkheid om van tweetaligheid naar meertaligheid te gaan is verder ontwikkeld bij leerlingen die in twee talen hebben gestudeerd (InterTalk)

LANTIX**Bewustwording van zowel de Moedertaal als de Doeltaal**

LEEFTIJD	3-6 jaar	3-6 jaar	3-6 jaar	3-6 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	tweetalig	meertalig
TAALANBOD	laag	medium	hoog	medium
DOELTAAL	vreemd	minderheid	tweede	vreemd
DOCENTEN	niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	meer interactie	meer interactie	meer interactie
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VAKKEN	meerderheid	meerderheid	meerderheid	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	nee	ja	ja

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	tweetalig	tweetalig
TAALANBOD	laag	medium	laag	medium
DOELTAAL	vreemd	tweede	vreemd	tweede
DOCENTEN	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	meer interactie	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	gebalanceerd	meer taal	meer taal
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	meerderheid	meerderheid
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja	ja

Er heersen verschillende opvattingen onder zowel onderzoekers als onderwijsspecialisten over wat de beste omstandigheden zijn om andere talen te verwerven. Zo is er ook verschil van mening over de ontwikkeling van de moedertaal bij bepaalde vormen van tweetalig onderwijs waarbij een zeer hoog percentage lessen in de doeltaal wordt gevolgd. Afhankelijk van de leeftijd van de leerlingen hebben sommige scholen een curriculum ontwikkeld dat gelijktijdige ontwikkeling van de moedertaal en de doeltaal beoogt.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Ontwikkeling op jonge leeftijd van de eerste taal naast de introductie van andere talen binnen een school is een belangrijk onderzoeksgebied. Het aantal wetenschappelijke publicaties op dit gebied zal dus toenemen
- Een hoge mate van tweetalig onderwijs bij jonge leerlingen moet terdege rekening houden met de ontwikkeling van de eerste taal
- Deze focus wordt vaak gerelateerd aan het aantonen van verbanden tussen de eerste en de doeltaal, in het bijzonder als deze tot dezelfde taalfamilie behoren
- Kan een positieve invloed hebben in sociaal-politieke omstandigheden, waar status en positie van een taal historisch zijn bepaald

Voorbeelden

- Curricula in een tweetalige omgeving die op immersie-achtige methodes zijn gebaseerd
- Komt voor met name in grensgebieden die niet geheel tweetalig zijn, maar waar het wel van belang is dat scholen helpen om vaardigheden in meer dan een taal te ontwikkelen

De natuurlijke manier waarop een kind zijn eerste taal leert kan ook worden gebruikt om dat kind andere talen te leren (InterTalk)

LANTIX
Ontwikkelen van Meertalige Belangstelling

LEEFTIJD	3-6 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	eentalig
TAALANBOD	medium	medium	medium
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal	taal en niet-talen moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	gebalanceerd	meer inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

Europese landen verschillen veel van elkaar in de mate waarin burgers andere talen dan de moedertaal kunnen gebruiken. Dit is niet alleen een gevolg van taalbeleid, maar ook van de waarde die de bevolking zelf aan het belang van het leren van talen hecht.

Taalbeleid en politiek zijn van invloed op de houding ten opzichte van het leren van talen, maar de houding bij de burgers zelf is in toenemende mate doorslaggevend. Deze houding is vaak gebaseerd op de waardering van het belang van een taal voor de toekomst van jongeren.

Van groot belang is hier of men gelooft dat één enkele taal de communicatie op de Europese werkvloer zal gaan domineren.

Een dergelijke dominante 'lingua franca' kan bijvoorbeeld worden gebruikt om met tweetalig onderwijs te beginnen, maar omdat 'jongeren deze taal toch wel op zullen pikken' moet deze aanpak zich vooral op de andere talen richten.

Ten slotte wordt tto gezien als een positieve invloed op de houding van jongeren ten opzichte van zichzelf als taalleerder. Dit positieve zelfbeeld kan een katalysator zijn om een meertalige attitude te ontwikkelen.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Er bestaan verschillende houdingen ten opzichte van deelvaardigheden. Deze focus heeft vaak betrekking op het in staat zijn om meerdere talen te gebruiken boven het ontwikkelen van een bijzonder grote competentie in een bepaalde taal
- Als tto goede resultaten heeft in een veel gebruikte taal als Engels of Frans, dan kan de mogelijkheid om tto in een andere taal te introduceren in elk geval worden onderzocht
- Er is een verschil tussen het hebben van een meertalige houding en meertalige competenties. Een school kan deze houding positief beïnvloeden niet alleen door tto, maar ook door taal en communicatie een centrale plaats in het curriculum te geven

Voorbeelden

- Speciale taalscholen die een uitgebreid taalaanbod hebben
- Curricula voor het beroepsonderwijs waar leerlingen talen leren voor specifieke doeleinden.

Onderwijs is niet het vullen van een emmer, maar het ontsteken van licht (William Butler Yeats)

LANTIX
Introductie van de Doeltaal

LEEFTIJD	3-6 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	eentalig
TAALANBOD	laag	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal niet-moedertaal	taal niet moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	voornamelijk interactie	gebalanceerd	meer interactie
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer taal	meer taal
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	nee	nee	nee

LANTIX **Introductie van de Doeltaal**

Deze focus biedt een school de mogelijkheid om een taal op een informele manier te introduceren. Vaak gebeurt dit met de bedoeling om belangstelling voor die taal te wekken. Het is geschikt voor alle leeftijdsgroepen en kan ook een taal betreffen die normaliter niet op school wordt onderwezen.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Komt voor wanneer leerlingen worden voorbereid op de komst van gasten uit een ander land en vice versa
- Kan worden gebruikt om belangstelling voor het leren van talen in het algemeen te wekken
- Wordt normaal gesproken toegepast door een laag aanbod aan tto
- Is vooral interessant, bijvoorbeeld in het beroepsonderwijs, als er geen of weinig ruimte is voor formele taallessen

Voorbeelden

- Taalbad voor jonge leerlingen waar kortdurende activiteiten, vaak spelletjes, worden gebruikt om de taal te introduceren.
- Beroepsonderwijs waar tto wordt ingezet om leerlingen te motiveren door te gaan met het leren van een bepaalde taal

Slechts één taal kunnen gebruiken is als het rijden in een auto met maar één versnelling (VocTalk)

CONTIX**Bieden van Mogelijkheden om de
Inhoud vanuit Verschillende
Perspectieven te Bestuderen**

LEEFTIJD	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig
TAALANBOD	laag	medium
DOELTAAL	vreemd	vreemd
DOCENTEN	niet-talen niet-moedertaal	niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	gebalanceerd	gebalanceerd
VERHOUDING TAALINHOUD	voornamelijk inhoud	voornamelijk inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja

De Dimensie Inhoud

CONTIX

Bieden van Mogelijkheden om de Inhoud vanuit Verschillende Perspectieven te Bestuderen

Talen en hun bijbehorende culturen geven soms blijk van bepaalde opvattingen over de wereld die zichtbaar worden in de manier waarop de vakinhoud wordt onderwezen. Een voor de hand liggend voorbeeld is de verschillende wijze waarop diverse landen hetzelfde geschiedkundige onderwerp behandelen. Tradities binnen verschillende disciplines kunnen leiden tot een uiteenlopende wijze van het benaderen en begrijpen van hetzelfde fenomeen. Tto stelt leerlingen in staat om door deze verschillende perspectieven te kijken, wat kan leiden tot een groter begrip van dat onderwerp.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Het toegankelijk maken van informatie door verschillende talen kan de inhoud zelf een meerwaarde geven
- Tto is hier in het bijzonder geschikt om bepaalde onderwerpen van een vak te behandelen
- Helpt om de horizon te verbreden door het bieden van de mogelijkheid tot kritisch denken

Voorbeelden

- Een module dat hetzelfde onderwerp op een contrasterende manier bekijkt, waarbij gebruik wordt gemaakt van materiaal uit verschillende talen
- Bij een gemiddeld of hoog tto-aanbod aan oudere leerlingen kan deze focus heel interessant zijn, omdat deze leerlingen hun vervolgonderwijs in de doeltaal kunnen gaan volgen

Ik geloof dat het kijken door een andere bril je een ander perspectief geeft; naar hetzelfde kijken door een andere taal is als het opzetten van een andere bril en het zien van dingen door een ander perspectief (InterTalk)

CONTIX**Toegang tot Jargon in de Doeltaal**

LEEFTIJD	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig
TAALANBOD	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen niet-moedertaal	niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer transactie	meer transactie
VERHOUDING TAALINHOUD	gebalanceerd	gebalanceerd
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja

CONTIX **Toegang tot Jargon in de Doeltaal**

Bepaalde disciplines hebben een hoog gehalte aan internationale terminologie die niet in de eerste taal van de leerling bestaat. Gebruik van de doeltaal door tto helpt om het vak en zijn jargon beter te begrijpen. Dit bereidt leerlingen ook voor op bepaalde vormen van mobiliteit.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- In deze focus zijn niet alleen talen van belang, maar ook 'subtalen' die worden gebruikt voor bijvoorbeeld specialistische acroniemen
- In het bijzonder geschikt voor oudere leerlingen in het beroepsonderwijs

Voorbeelden

- Een beroepsopleiding voor een nieuw vakgebied als bijvoorbeeld informatie- en communicatietechnologie waar internationale woorden en acroniemen standaard tot de vereiste woordenschat behoren
- Een koksschool voor de internationale keuken

Het gebruik van een vreemde taal bij het bestuderen van andere vakken kan opmerkelijke resultaten hebben (InterTalk)

CONTIX**Vorbereiding op Toekomstige Studie of Baan**

LEEFTIJD	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	tweetalig	meertalig	meertalig
TAALANBOD	medium	laag	medium	medium	hoog
DOELTAAL	vreemd	vreemd	tweede	vreemd	meerderheid
DOCENTEN	niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer transactie	meer transactie	meer transactie	meer transactie	meer transactie
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer inhoud	gebalanceerd	meer inhoud	gebalanceerd
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	meerderheid	meerderheid	meerderheid
CODE-SWITCHING	ja	ja	nee	ja	nee

CONTIX

Vorbereiding op Toekomstige Studie of Baan

Er bestaan veel verschillende situaties waarin leerlingen hun taalvaardigheden moeten ontwikkelen met het oog op een studie of beroep. Jongeren hebben meer mogelijkheden om in een ander Europees land te studeren dan ooit tevoren; bovendien wordt voor werkgevers bij de werving van nieuw personeel het spreken van andere talen steeds belangrijker. Deze focus is in het bijzonder van belang bij (het wekken van) belangstelling voor een internationale of meertalige carrière.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Hoewel dit vooral in de grensstreken, waar mobiliteit veel voorkomt, belangrijk is, speelt ook de toenemende Europese integratie een grote rol bij dit doel
- Sommige vakgebieden vereisen dat hoger onderwijs kan worden genoten in een land waar de taal niet de eerste taal van de leerling is. Programma's in de doeltaal zijn bij deze focus dan vooral voor oudere leerlingen relevant

Voorbeelden

- Programma's voor oudere leerlingen die zich richten op specialistische academische kennis die de basis kan zijn voor verdere specialisatie
- Een programma voor beroepsonderwijs dat bepaalde communicatievaardigheden direct koppelt aan bepaalde types werkomgevingen

De afstand telt niet, het is de eerste stap die moeilijk is (Madame du Deffand)

LEARNTIX**Vergroten van het Repertoire aan Individuele Leerstrategieën**

LEEFTIJD	3-6 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	eentalig	eentalig
TAALANBOD	laag	medium	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	meerderheid	vreemd	vreemd
DOCENTEN	niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen niet-moedertaal	niet-talen niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	voornamelijk interactie	meer interactie	meer interactie	meer interactie
VERHOUDING TAALINHOUD	voornamelijk inhoud	meer inhoud	meer inhoud	meer inhoud
VAKKEN	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja	ja

De Dimensie Leren

LEARNTIX

Vergroten van het Repertoire aan Individuele Leerstrategieën

Doel is hier bij te dragen aan op de leerling gerichte methodes die het leren willen bevorderen door bijzondere aandacht te geven aan de individuele behoeften aan sociale en intellectuele vaardigheden. Een van de discussies richt zich op de verschillen in prestaties van jongens en meisjes in het leren van talen. Er wordt wel gezegd dat sommige onderwijssystemen dermate bevooroordeeld zijn dat sommige groepen jongens benadeeld worden, omdat zij te vaak worden vervreemd van het taalleerproces. Hoewel dit een controversieel onderwerp is, biedt tto alternatieven om het leren van talen te benaderen; als tto bijdraagt aan een verminderde uitval in het algemeen, dan is het voordeel evident.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Bewijs voor het belang van deze focus ligt vooral nog in de anekdotische sfeer, maar het is aannemelijk dat onderzoek naar dit onderwerp belangrijker zal worden
- Het kan zeer veeleisend of zelfs irrealistisch zijn om te proberen tegemoet te komen aan de verschillende individuele leerstrategieën binnen een en dezelfde klas, zeker als er geen geschikte methodes voorhanden zijn. Invoering van tto kan de toepassing van verschillende methodes bewerkstelligen, waardoor er meer ruimte is voor individuele strategieën

Voorbeelden

- Komt voor in het speciaal onderwijs bij leerlingen met gedragsproblemen. Het tto-aanbod is hier beperkt
- Duale leerwegen waarbij talen- en niet-talen docenten betrokken zijn en waar prioriteit wordt gegeven aan het vergroten van het zelfvertrouwen door het toepassen van individuele leerstrategieën

Er bestaat geen ideale tto leerling – maar er zijn leerlingen die staan te springen om nieuwe vaardigheden te ontdekken (VocTalk)

LEARNTIX**Vergroten van de Variëteit aan Methodes en Middelen**

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	eentalig	eentalig
TAALANBOD	laag	hoog	laag
DOELTAAL	vreemd	minderheid	vreemd
DOCENTEN	niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	gebalanceerd	meer interactie
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	gebalanceerd	meer inhoud
VAKKEN	meerderheid	meerderheid	meerderheid
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja

LEARNTIX

Vergroten van de Variëteit aan Methodes en Middelen

Om het aanbod van leermiddelen in het klaslokaal te verbreden is tweetalig onderwijs niet nodig. Maar de invoering van tto, dat op zich een methode is, kan een katalysator voor verandering zijn. Met andere woorden, door invoering van tto worden analyse en eventuele aanpassing van bestaand leermateriaal en methodes aangemoedigd.

Karakteristiek aan veel tto-methodes is de synergie die voortkomt uit een gelijktijdige oriëntatie op taal, inhoud en de interactie in het klaslokaal. Bij tto spelen alle drie een sleutelrol. Erkenning van de waarde van interactieve methodes is een van de redenen waarom docenten hun werkwijze aan passen.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Sommige tto-methodes komen voort uit taalonderwijs en worden via tto overgenomen door de andere vakken, maar dit gebeurt niet altijd
- Nadruk op de beginselen van zelfstandig leren is gebruikelijk vooral als het om oudere leerlingen gaat
- Samenwerking tussen docenten en de beroepspraktijk zoals bijvoorbeeld in team-teaching, heeft een positief effect op de variatie van gebruikte methodes

Voorbeelden

- Programma waarin een assistent, die een moedertaalspreker van de doeltaal is, een specifieke rol krijgt in het onderwijs door het zowel taalkundig als methodologisch te ondersteunen
- Een programma voor dove leerlingen gebaseerd op liplezen, waarbij de docenten de horende en gedeeltelijk horende leerlingen toespreken en de gebarentaal als de tto-doeltaal gebruiken

Je kan de windrichting niet veranderen, maar de zeilen wel en leren hoe je een betere zeller kan worden (VocTalk)

LEARNTIX
Bevorderen van de Motivatie

LEEFTIJD	5-15 jaar	5-15 jaar	5-15 jaar	14-20 jaar
TAALKUNDIGE OMGEVING	eentalig	tweetalig	meertalig	eentalig
TAALANBOD	laag	medium	laag	laag
DOELTAAL	vreemd	tweede	minderheid	vreemd
DOCENTEN	taal en niet-talen niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal	taal en niet-talen moedertaal	taal en niet-talen moedertaal en niet-moedertaal
COMMUNICATIE: VERHOUDING INTERACTIE - TRANSACTIE	meer interactie	meer interactie	meer interactie	meer interactie
VERHOUDING TAALINHOUD	meer inhoud	meer inhoud	meer inhoud	gebalanceerd
VAKKEN	geselecteerd	meerderheid	geselecteerd	geselecteerd
CODE-SWITCHING	ja	ja	ja	ja

LEARNTIX

Bevorderen van de Motivatie

Het motiveren van leerlingen is het hart van al het onderwijs. Wanneer tto hier speciaal voor wordt ingezet, dan zijn het vaak programma's met een beperkt tto-aanbod, waarin alternatieve middelen en doelen voor de leerlingen worden geïntroduceerd. Dergelijke programma's richten zich vaak op het creëren van een veilige en ondersteunende leeromgeving, waar alle leerlingen zich thuis voelen.

Sleutelementen van tweetalig onderwijs

- Kan worden gebruikt om oudere leerlingen, in het bijzonder in het beroepsonderwijs, een nieuwe start in het leren van talen te geven, vooral als zij eerder in hun schoolcarrière minder goed hebben gepresteerd
- Dit type programma's kan gericht zijn op experimenteel onderwijs dat leerlingen uitdagingen biedt die ze met succes kunnen aangaan
- Tto kan leerprofielen (verder) ontwikkelen; hiervan kan de hele school profiteren

Voorbeelden

- Programma voor beroepsonderwijs waar minder aandacht is voor inhoud en meer voor interactieve methodes met de bedoeling het zelfvertrouwen van de leerlingen op te vijzelen.
- Naschoolse clubs voor jonge leerlingen waar dit type programma een voorbereiding kan zijn op toekomstige taallessen of het doel hebben om de reeds aanwezige vaardigheid in de doeltaal te behouden.

Ik doe altijd dat wat ik niet kan om te leren hoe ik het kan doen (Pablo Picasso)

PART 3

Vieraskielisen opetuksen
toteutustapoja

Aini-Kristiina Hartiala & David Marsh

CLIL-DIMENSIOT (dimensions¹) JA PAINOPISTEALUEET (focuses)

1 Kulttuurinen dimensio (The Culture Dimension) – CULTIX

Kulttuurienvälisen tietouden ja ymmärtämisen kehittäminen
Kulttuurienväliseen kommunikaatioon liittyvien taitojen kehittäminen
Tietous naapurimaista/alueista ja/tai vähemmistöryhmistä
Laajemman kulttuurisen viitekehyksen tarjoaminen

2 Yhteisöllinen dimensio (The Environment Dimension) – ENTIX

Kansainvälisyyteen ja erityisesti EU:n yhdentymiseen valmistautuminen
Kansainväliseen tutkintoon tähtääminen
Koulun profiloituminen

3 Kielellinen dimensio (The Language Dimension) – LANTIX

Kohdekielen² yleistaitojen parantaminen
Suullisen kielitaidon kehittäminen
Äidinkielen ja kohdekielen tietoisuuden syventäminen
Monikielisyyttä tukevien asenteiden kehittäminen
Kohdekielen esittelemine

4 Sisällöllinen dimensio (The Content Dimension) – CONTIX

Opetussisältöjen käsitteleminen erilaisista näkökulmista
Aine- ja aihekohtainen vieraskielinen terminologia
Valmistautuminen jatko-opintoihin ja työelämään

5 Oppimisen dimensio (The Learning Dimension) – LEARNTIX

Yksilöllisten oppimisstrategioiden kehittäminen
Opetusmetodien ja -käytäntöjen monipuolistaminen
Oppimismotivaation lisääminen

JOHDANTO

Eurooppalaiset vieraskielisen eli CLIL-opetuksen (Content and Language Integrated Learning) toteutukset ovat hyvin monimuotoisia ja vaihtelevia. Niistä ei voida muodostaa varsinaisia tyyppejä tai malleja, jotka olisi testattu ja toteutettu määrättyjen periaatteiden mukaan ja jotka olisivat sellaisenaan kopioitavissa samankaltaisten tulosten aikaansaamiseksi. Tämän esityksen CLIL-tyypit ovat pikemminkin erilaisia *dimensioita* eli CLIL-toteutusten *perussyitä*. Eri dimensiot sisältävät kuitenkin monia, juuri määrättyille CLIL-toteutuksille yhteisiä ominaisuuksia.

Tarkoitus ei ole esitellä kaikkia vaan tavallisimpia ja mahdollisimman monia eri tapoja toteuttaa eurooppalaista vieraskielistä opetusta ja samalla kuvailla opetustapoihin sisältyviä peruseriaatteita.

Eurooppalaisten CLIL-toteutusten kuvaus (Profiling European CLIL Classrooms) perustuu monia maita koskevaan tutkimusaineistoon, jonka pohjalta on eroteltu 5 eri *dimensioita*. Nämä dimensiot sisältävät *kulttuurisia, yhteisöllisiä, kielellisiä, sisällöllisiä* ja *oppimiseen* liittyviä tekijöitä. Joka dimensio koostuu erityisistä *painopistealueista*. Ne on määritelty kolmen päätekijän, oppijoiden iän, kielellisen ympäristön ja vieraskielisen opetuksen määrän mukaan.

Dimensiot ovat prototyyppejä eivätkä sellaisenaan esiinny täysin puhtaassa muodossa; jokaiseen CLIL-toteutukseen sisältyy aineksia monista eri dimensioista. Todellisissa vieraskielisen opetuksen käytännön tilanteissa pyritään yleensä samanaikaisesti monien eri dimensioiden sisältämiin tavoitteisiin.

On kuitenkin hyödyllistä erotella eri dimensioita, koska näin on mahdollista tunnistaa erillisiä, muuta samalla toisiinsa sidoksissa olevia syitä toteuttaa eurooppalaisia CLIL-ohjelmia erilaisissa olosuhteissa. Samalla, kun kaikki dimensiot ovat yhteydessä toisiinsa, voivat yksittäisen koulun tai luokan CLIL-toteutuksien syyt vaihdella eri aikoina. Koulu saattaa aloittaa CLIL-opetuksen esimerkiksi nostaakseen koulun profiilia (yhteisöllinen dimensio, painopisteinä koulun profiloituminen), mutta siirtyä myöhemmin kulttuuriselle dimensiolle tarjoamaan oppijoille esimerkiksi laajemman kulttuurisen viitekehksen.

Eurooppalaisen vieraskielisen eli CLIL-opetuksen kuvaus on johdatus erilaisiin CLIL-toteutusten dimensioihin ja painopistealueisiin. Tähän kuvaukseen liittyvä web-sivu The CLIL Compendium (www.clilcompendium.com) tarjoaa yksityiskohtaisemman ja monipuolisemman kuvauksen esimerkkeineen erilaisista eurooppalaisista CLIL-toteutuksista.

---

¹ Jotkut alkuperäisessä englanninkielisessä tekstissä esiintyvistä termeistä on joko jätetty kääntämättä niiden yleisyyden/spesifityden takia tai vastaava englanninkielinen termi on esitelty suomalaisen käännöksen yhteydessä. Kun alkuperäinen, kääntämättä jätetty englanninkielinen termi esiintyy tekstissä ensimmäisen kerran, se on kuitenkin selitetty sulussa suomeksi. Sama koskee myöhemmän seuraavia taulukoita (termit selitetyt Internet-sivulla www.clilcompendium.com).

² Target language on käännetty termillä kohdekieli, joka tarkoittaa yleisesti kaikkia CLIL-kieliä. Näin vältetään sekaannusta alkuperäistekstin foreign language -termin kanssa, joka puolestaan tarkoittaa oppijoille yleisesti vierasta kieltä erotukseksi toisesta, enemmistö- tai vähemmistökielestä (ks. alkuperäistekstin kohta Key Terms used in Profiling CLIL Classrooms ja/tai taulukoita).

CULTIX**Kulttuurienvälisen tietouden ja ymmärtämisen kehittäminen**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	kaksikielinen	kaksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	vähän	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras	toinen
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas- keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING (ERI KIELTEN KÄYTTÄMINEN OPETUSTILANTEESSA)	kyllä	kyllä	kyllä	ei

Kulttuurinen dimensio

CULTIX

Kulttuurienvälisen tietouden ja ymmärtämisen kehittäminen

Kansainvälisyyskasvatuksesta on tullut tärkeä koulutukseen liittyvä tekijä Euroopan yhdentymisen ja ihmisten liikkuvuuden takia. Kansainvälisyyskasvatusta voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Sen ongelmana on kuitenkin hyvin usein saadun informaation muuttaminen kokemukselliseksi tiedoksi. Vieraskielisen opetuksen on todettu edistävän tätä prosessia.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Toteutetaan usein lyhyinä kursseina, erityisesti kansainvälisten projektien ja erilaisten oppilasvaihto-ohjelmien yhteydessä
- Joskus tavoitteena on käsitellä 'epäsuorasti' rasismiin ja erilaisiin ennakkoluuloihin liittyviä ongelmia
- Sisältävät enemmän vuorovaikutuksellisia (esimerkiksi ryhmätyö) ja kokemukselliseen oppimiseen liittyviä kuin opettajakeskeisiä (esimerkiksi luennot) opetusmetodeja ja työtapoja
- Saattavat liittyä oppijoiden itsetunnon kehittämiseen heidän solmiessaan yhteyksiä muiden maiden ja kulttuurien edustajien kanssa ja liittyvät pikemminkin asennekasvatukseen kuin pelkän informaation vastaanottamiseen

Esimerkkejä

- Vanhemmille oppilaille tarkoitettu psykologiaan sisältyvä opetuskokonaisuus etnisistä ennakkoluuloista
- Kielenopetuksen yhteydessä toteutettu opetuskokonaisuus kielenkäytön kulttuurisista ominaispiirteistä

Ei kansainvälistymistä sen itsensä takia vaan monitaitoisuutta muuttuneessa maailmassa (VocTalk)

CULTIX**Kulttuurienväliseen kommunikaatioon liittyvien taitojen kehittäminen**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	kaksikielinen	yksikielinen	monikielinen
KLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	jonkin verran	vähän	jonkin verran	vähän	paljon
KOHDEKIELI	vieras	vieras	toinen	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokanopettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokanopettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokanopettaja syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokanopettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokanopettaja syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA-KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainotteista	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän kielellistä ainesta	enemmän sisältöpainotteista	enemmän sisältöpainotteista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä

CULTIX

Kulttuurienväliseen kommunikaatioon liittyvien taitojen kehittäminen

Kulttuurienvälisen tietouden ja ymmärtämisen kehittäminen on kiinteässä yhteydessä erilaisiin kommunikatiivisiin taitoihin. Kyse on siitä, miten kieltä käytetään sellaisissa tilanteissa, joissa kohdataan muiden kulttuurien edustajia. Tämä erityisalue liittyy kiinteästi yksilöllisiin oppimistyyliin ja -strategioihin, koska monet ihmiset oppivat vierasta kieltä tehokkaammin saadessaan lisää mahdollisuuksia 'tekemällä oppimiseen'.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Toteutetaan usein lyhyinä kursseina, erityisesti kansainvälisten projektien ja erilaisten oppilasvaihto-ohjelmien yhteydessä
- Sisältävät enemmän vuorovaikutuksellisia (esimerkiksi ryhmätyö) ja kokemukselliseen oppimiseen liittyviä kuin opettajakeskeisiä (esimerkiksi luennot) opetusmetodeja ja työtapoja
- Sisältyvät usein kielenopetukseen mikäli resursseja on riittävästi
- Liitetään usein suoraan työelämässä tarvittavien viestintätaitojen oppimiseen

Esimerkkejä

- Erilaisten maantieteellisten ja kielellisten raja-alueiden läheisyydessä sijaitsevat koulut, jotka voivat toteuttaa yhteisiä intressejä koskevia opetuskokonaisuuksia yhteisin opettajaresurssein
- Kielenopetukseen liittyvät opetuskokonaisuudet, jotka painottavat aiemmin omakсутun kielitaidon aktivoimista käytännön tilanteissa

Kulttuurienvälisiä vuorovaikutustaitoja ei opeteta kertomalla ihmisille mitä heidän tulisi tehdä –ihminen oppii ne kokemalla ja refleктоimalla (VocTalk)

CULTIX**Tietous naapurimaista/alueista ja/tai vähemmistöryhmistä**

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	3-6-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	paljon	vähän
KOHDEKIELI	vieras	toinen	vieras
OPETTAJAT	aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen	kielenopettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA-KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän opettaja-keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	suurin osa	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	ei	kyllä

CULTIX

Tietous naapurimaista/alueista ja/tai vähemmistöryhmistä

Euroopan integroituminen näkyy sekä makro- että mikrotasolla niin eri valtioita kuin suppeampia alueita ja yhteisöjä koskevana prosessina. Esimerkkinä mainittakoon vaikkapa muutaman viime vuosikymmenen aikana tapahtuneet rajojen muutokset, jotka ovat vaikuttaneet yksittäisten kansalaisten elämään. Tällaiset muutokset edellyttävät lisääntyvää tietoutta naapurimaista, -alueista ja mahdollisista oman maan sisällä olevista vähemmistöryhmistä. Vieraskielistä opetusta voidaan hyödyntää tällaista tietoutta jaettaessa.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Tärkeää alueilla, jotka ovat virallisesti yksikielisiä mutta epävirallisesti kaksikielisiä
- Keino käsitellä ajankohtaisia, alueellisiin ja poliittisiin oloihin liittyviä aiheita, mikäli tulevaisuus edellyttää kiinteämpää yhteistyötä kuin aiemmin on ollut
- CLIL voi lisätä erilaisten ihmisryhmien välistä ymmärrystä ja rikastaa kielellistä tietoisuutta sekä samalla hälventää sosio-ekonomisten syiden ja erilaisten etnisten ja kielellisten taustatekijöiden aiheuttamia ennakkoluuloja

Esimerkkejä

- Raja-alueilla sijaitsevat koulut (oppilas- ja opettajavaihdot), joissa voidaan hyödyntää yhteisiä resursseja pyrittäessä samankaltaisiin tavoitteisiin
- Haluttaessa muuttaa asenteita käytettäessä esimerkiksi maantietoon tai sosiologiaan kuuluvaa, myös aiemmin omaksuttua tietoa

Ne kielet, joita oppija nykyään tarvitsee, eivät välttämättä olekaan 'vieraita' – niitä voidaan tarvita jo koulun ovella (VocTalk)

CULTIX**Laajemman kulttuurisen viitekehyksen tarjoaminen**

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	3-6-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	monikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	paljon	paljon	paljon
KOHDEKIELI	enemmistö	enemmistö	enemmistö
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas- keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	suurin osa	suurin osa	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	ei	kyllä	ei

CULTIX

Laajemman kulttuurisen viitekehyksen tarjoaminen

Toiseen kulttuurimuotoon sopeuttaminen (acculturation, enculturation, cultural adaptation) tarkoittaa tilanteita, joissa maahanmuuttajat ja siirtolaiset oppivat elämään toisenlaisessa yhteiskunnassa kuin he tai heidän esivanhempansa ovat tottuneet. Vieraskielinen opetus voi olla hyödyllistä näissä kulttuuris-kielellisissä sopeuttamistilanteissa ja -prosesseissa.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Koulut, joissa opetetaan maahanmuuttajia ja siirtolaisia, joilla voi olla eri äidinkieli
- Monesti tarve erityisiin tukitoimiin (esimerkiksi syntyperäiset avustajat eli henkilöt, jotka puhuvat oppijoiden äidinkieltä) ja erityisjärjestelyihin (esimerkiksi tiimiopetus)

Esimerkkejä

- Ala-asteen koulu, jossa on samalla luokalla useista erilaisista etnisistä ympäristöistä tulleita maahanmuuttajia ja jossa käytetään enemmistön kieltä yleisenä ja yhteisenä opetuskielenä. Tämän enemmistökielen oppimisen rinnalla halutaan tukea oppijoiden äidinkielen taitojen säilyttämistä ja kehittämistä
- Erityisluokat, joissa opetus on mukautettua johtuen oppijoiden vaihtelevien kielellisten taustojen erityistarpeista

CLIL avaa näkymiä uusiin maailmoihin (VocTalk)

ENTIX**Kansainvälisyyteen ja erityisesti EU:n
yhdentymiseen valmistautuminen**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

IKÄJAKAUMA	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

Yhteisöllinen dimensio

ENTIX

Kansainvälisyyteen ja erityisesti EU:n yhdentymiseen valmistautuminen

Sekä Euroopan yhdyntyminen että maailmanlaajuinen kansainvälistyminen vaikuttavat Euroopan valtioihin, alueisiin ja kouluihin. Ihmisiltä vaaditaan erilaisia taitoja kuin ennen ja nuorilla on kansainvälistymiseen aiempaa suuremmat taloudelliset mahdollisuudet, erityisesti monenlaisten EU-ohjelmien kautta. Vieraskielistä opetusta voidaan käyttää näiden valmiuksien saavuttamiseksi ja erityisesti silloin, kun on kyse vanhemmista oppilaista. Kansainvälinen toiminta voi olla itsessäänkin yksi syy CLIL-ohjelman toteuttamiseen.

CLIL-totetutusten ominaispiirteitä

- Opetussuunnitelmaan vahvasti vaikuttavat erityiset yhteisölliset tarpeet ja mahdollisuudet
- Saatavilla oleva ja eri kielillä löytyvä samankaltainen opetusmateriaali voi tukea tätä painoaluetta

Esimerkkejä

- Opetuskokonaisuudet, jotka koskevat EU-säännöksiä ja -lakeja ja joiden omaksumisessa perusterminologian hallitseminen eri kielillä on eduksi
- Opetuskokonaisuudet, jotka antavat valmiuksia oppilasvaihtoon ja kansainvälisen työkokemuksen hankkimiseen

Euroopan monikielinen työelämä tarvitsee yhä enemmän useiden ja eri kielten taitajia (VocTalk)

ENTIX Kansainväliseen tutkintoon tähtääminen

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	monikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	paljon	paljon	paljon
KOHDEKIELI	enemmistö	enemmistö	enemmistö
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	suurin osa	suurin osa	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	ei	ei	ei

IKÄJAKAUMA	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	paljon	paljon	paljon
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	suurin osa	suurin osa	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	ei	ei	ei

Euroopassa on monia erilaisia koulutustutkintoja. Jotkut näistä ovat kansainvälisesti yhteisesti hyväksytyjä yleisiä tutkintoja, kuten IB-tutkinto, International Baccalaureate. Toiset liittyvät erityisesti kielitaidon osoittamiseen ja kansainvälisiin organisaatioihin, kuten Cambridgen, Alliance Françaisen ja Goethe-Instituutin kielitutkinnot.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Jotkut tutkinnot edellyttävät mittavaa CLIL-opetuksen määrää, mutta toisissa riittää pienempikin määrä vieraskielistä opetusta
- Jatko-opiskeluihin ja työelämään valmistautumiseen tarvittavan kielitaidon hankkiminen voi olla yksi tekijä tämältyyppisen painopisteen asettamiselle
- Tähän painopistealueeseen liittyvä CLIL-toteutus edellyttää yleensä aiempaa kyseisen vieraan kielen pohjaa tai muuta kokemuksellista taustaa, joka puolestaan auttaa näihin ohjelmiin usein liittyvää oppilasvalintojen toteuttamista

Esimerkkejä

- Yksittäiset koulut tai koulun sisällä olevat suuntautumisvaihtoehdot, jotka seuraavat erityistä kansainvälistä opetussuunnitelmaa (esimerkiksi IB-koulut)
- Kielenopetukseen erikoistuneet koulut tai koulut, jotka tarjoavat huomattavan suuren määrän CLIL-opetusta ja tähtäävät jonkin kielitutkinnon suorittamiseen
- Koulut, jotka seuraavat jonkin muun maan opetussuunnitelmaa, ja jonka seurauksena oppilaat suorittavat kyseisen maan opetussuunnitelmaan kuuluvan loppututkinnon

Kaikilla opiskelijoilla, joilla on soveltuva tutkinto, on oikeus opiskella muissakin Euroopan Unionin jäsenvaltioissa. CLIL tarjoaa kielellisiä valmiuksia tämän oikeuden käyttämiseksi (InterTalk 'ia mukaellen)

ENTIX Koulun profiloituminen

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

IKÄJAKAUMA	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

Koulua koskevat myönteiset ja kielteiset sosio-ekonomiset paineet ovat selvästi lisääntyneet viime vuosien aikana. Vertailuun perustuvat arviointikriteerit ja laadunmittausysteemit monimutkaistavat entisestään näiden koulujen tilannetta. Tilanne vaihtelee eri eurooppalaisten koulujen välillä, mutta sosio-ekonominen paine näyttää olevan yleisesti lisääntymässä. Monet koulut ovatkin aloittaneet CLIL-opetuksen nostaakseen koulunsa opetuksellista ja kasvatuksellista profiilia.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Koulun profiloituminen voi kestää muutamia vuosia ennen kuin määrätty asema on saavutettu. Jos CLIL-opetusta käytetään erityisenä profiloitumista edistävänä tekijänä, sen painopiste todennäköisesti vaihtuu ajan myötä oppijoiden tarpeiden mukaan
- CLIL-opetus voi vaikuttaa koulun oppilasmäärän lisääntymiseen
- Oppilaiden valintamahdollisuudet voivat lisääntyä CLIL-opetuksen myötä

Esimerkkejä

- Keskikaupungin alueella sijaitsevat koulut, jotka haluavat lisää oppilasainesta oman alueensa ulkopuolelta
- Koulut, joilla on rajoitetut yleiset kehittymismahdollisuudet, mutta jotka pystyvät aloittamaan koulun kehittämisen pienimuotoisilla CLIL-ohjelmilla, koska niillä on vieraskielisen opetuksen tarjoamiseen pystyvää henkilökuntaa

Kun aloitimme CLIL-opetuksen, huomasimme saavamme kouluimme enemmän opiskelijoita laajemmalta alueelta – he tulivat kuin yöperhoset kynttilän valon houkuttelemana (VocTalk)

LANTIX Kohdekielen yleistaitojen parantaminen

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	3-6-v.	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen	yksikielinen	yksikielinen	kaksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	jonkin verran	vähän	paljon	paljon	jonkin verran	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vähemmistö	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	aineen/luokan- opettaja syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/ OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/ AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	suurin osa	suurin osa	valikoidusti	valikoidusti
TRANS- LANGUAGING	kyllä	kyllä	ei	kyllä	kyllä	kyllä

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	kaksikielinen	kaksikielinen	monikielinen	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	paljon	vähän	jonkin verran	jonkin verran	vähän	paljon
KOHDEKIELI	vähemmistö	enemmistö	vieras	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/ OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/ AIHEET	suurin osa	suurin osa	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS- LANGUAGING	ei	ei	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä

Kielellinen dimensio

LANTIX

Kohdekielen yleistaitojen parantaminen

Kohdekielen yleistaitojen parantaminen on yksi yleisimmistä CLIL-toteutusten syistä. Painopiste on yleisessä kielitaidossa ja koskee niin lukemis-, kirjoittamis-, puhumis- kuin kuuntelemistaitojakin.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Kohdekielen taidoissa voidaan saavuttaa erittäin korkea taso, jos CLIL-opetuksen ja muun kielenoppimisen määrä on huomattava
- Jos CLIL-opetuksen määrä on pienehkö, voi tavoitteena olla esimerkiksi olemassa olevan kielitaidon muuntaminen todelliseksi käyttötaidoksi oppijan myöhempiä tarpeita ajatellen
- Tämä painopistealue voi onnistuneesti yhdistää sekä kielen- että aineenopetuksen
- Sekä pienemmät että keskiverrot määrät vieraskielistä opetusta voivat kohdekielen yleistaitojen parantamisen ohella valmistaa oppijaa jatko-opintoihin sekä kotimaassa että ulkomailla
- Kun painopisteenä on kohdekielen yleistaitojen parantaminen ja vieraskielisen opetuksen määrä on suurehko, pitäisi eri CLIL-toteutuksissa ottaa erityisesti huomioon oppijoiden äidinkielen taitojen suotuisa kehittyminen

Esimerkkejä

- Nuoremmat oppilaat, joille annetaan CLIL-opetusta monen vuoden ajan ja joilla on runsaasti syntyperäisten kielenpuhujien malleja. Nämä toteutukset painottavat erityisesti äidinkielen taitojen kehittymistä
- Koulut, jotka tarjoavat vanhemmille oppilaille CLIL-opetusta kahdella eri kohdekielellä esimerkiksi pyrittäessä korkeamman asteisiin opintoihin jommallakummalla näistä kielistä
- Toteutukset, joissa halutaan oppilaiden hyödyntävän aiempia kohdekielen opin-tojaan heidän opiskellessaan erilaisia sisältöjä kohdekielellä

Lapset oppivat luonnostaan kieltä aivan niin kuin linnut oppivat lentämään, muuttamaan tai laulamaan ja hämähäkit kutomaan verkkojaan (InterTalk)

LANTIX
Suullisen kielitaidon kehittäminen

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän kielellistä ainesta	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	suurin osa	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

LANTIX

Suullisen kielitaidon kehittäminen

Tämä hyvin yleinen CLIL-opetuksen painopistealue tähdentää yhden kielitaidon osa-alueen, nimittäin suullisen kielitaidon kehittämistä. Se koskee erityisesti tilanteita, joissa ongelmana on omaksutun tiedon käyttäminen todellisissa kommunikointitilanteissa. Henkilökohtaiset kontaktit esimerkiksi sähköpostin avulla ovat tulleet entistä tärkeämmiksi muun muassa väestön liikkuvuuden lisääntyessä. Uusi informaatioteknologia edellyttää tehokasta suullista ja kommunikatiivista kielitaitoa, vaikka se ilmenisi kirjoitetussakin muodossa.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Nämä CLIL-toteutukset vaativat opettajilta vähemmän erityisiä lingvistisiä taitoja ja sopivat siksi hyvin monille aineen- ja luokanopettajille
- Tämä painopistealue sopii erityisen hyvin CLIL-opetusta aloitettaessa, jolloin kirjoittamis- ja lukemistaidot tulevat mukaan myöhemmin
- Jos CLIL-opetuksen määrä on suuri ja oppilaat hyvin nuoria, tulisi opettajien toimia hyvinä kohdekielen käyttäjien malleina
- Jotta vierasta kieltä voitaisiin käyttää suullisen kommunikaation todellisena välineenä, tulisi tähän tarjota runsaasti mahdollisuuksia. Tällöin olisi hyvä olla tarjolla syntyperäisten kielenpuhujien malleja
- On ensiarvoisen tärkeää, että oppijoilla on todellisia mahdollisuuksia kommunikoida kohdekielillä luokkatilanteissa. Opetusmetodien tulisi tällöin olla erityisen interaktiivisia eli vuorovaikutuksellisia

Esimerkkejä

- Kun nuoremmat oppilaat altistetaan kohdekielille niin sanottujen lyhyiden kielisuihkujen avulla, tapahtuu CLIL-opetus kuuntelemalla, puhumalla, laulamalla ja leikkimällä yleensä lyhyinä periodeina ja pidemmällä aikavälillä. Tällaisten CLIL-toteutusten yhtenä tavoitteena voi olla ääntämis- ja intonaatiomallin tarjoaminen hyvin varhaisessa vaiheessa
- Opetuskokonaisuus, jossa suullisen kielitaidon kehittäminen on ensimmäinen tavoite, ja jossa painopiste siirtyy myöhemmin lukemisen ja kirjoittamisen harjoitteluun kohdekielillä

Erityisesti niillä oppilailla, jotka ovat opiskelleet enemmän kuin yhdellä kielellä, on kehittynyt kyky uusien kielten oppimiseen ja kurkottamiseen yli kaksikielisyyden (InterTalk)

LANTIX**Äidinkielen ja kohdekielen tietoisuuden syventäminen**

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	3-6-v.	3-6-v.	3-6-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	monikielinen	kaksikielinen	kaksikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	jonkin verran	paljon	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	vähemmistö	toinen	vieras
OPETTAJAT	aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA-KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	suurin osa	suurin osa	suurin osa	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	ei	kyllä	kyllä

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	kaksikielinen	kaksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	jonkin verran	vähän	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	toinen	vieras	toinen
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA-KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas-keskeisiä	enemmän oppilas-keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainotteista	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän kielellistä ainesta	enemmän kielellistä ainesta
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	suurin osa	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä

Kasvatuksen ja koulutuksen asiantuntijoiden ja tutkijoiden mielipiteet eroavat toisistaan muun muassa siinä, minkälaisiksi he määrittelevät vieraan kielen oppimiselle suotuisimmat olosuhteet. Samaten keskustelua on herättänyt CLIL-opetusta saavien oppijoiden äidinkielen taitojen kehittyminen erityisesti niissä ohjelmissa, joissa vieraskielisen opetuksen määrä on suuri. Oppijoiden iästä riippuen jotkut koulut ovat kehittäneet sellaista opetussuunnitelmaa, joka asettaa erityistä painoa sekä äidinkielen että kohdekielen samanaikaiselle kehittämiselle.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Äidinkielen taitojen kehittyminen vieraiden kielten oppimisen rinnalla on yksi tutkimuksellisia painoalueita, erityisesti mitä tulee varhaiseen kielenoppimiseen (early language learning). Tämä johtaa puolestaan siihen, että tältä aihealueelta saadaan lisää tieteellistä tietoa
- Jos vieraskielisen opetuksen määrä on suuri ja oppijat hyvin nuoria, tulisi äidinkielen taitojen kehittymiseen kiinnittää erityisen suurta huomiota
- Jos äidinkieli ja kohdekieli kuuluvat samaan 'kieliperheeseen', pitäisi näiden kielten yhteisiin piirteisiin kiinnittää erityistä huomiota
- Tällä painopistealueella voi olla myönteistä vaikutusta erityisissä sosiaalipoliittisissa yhteyksissä, joissa historialliset seikat ovat vaikuttaneet jommankumman kielen statukseen ja yleiseen asemaan

Esimerkkejä

- Kaksikielinen ympäristö, jossa toteutetaan kielikylypy-tyyppistä vieraskielistä opetusta (katso määritelmä Internet-sivulta www.cilcompendium.com)
- Raja-alueilla, jotka eivät ole varsinaisesti kaksikielisiä, mutta joilla on tarve kehittää samanaikaisesti useamman kuin yhden kielen taitoja

Sitä luonnollista tapaa, jolla lapsi oppii äidinkieltään, voidaan käyttää hyväksi myös vieraiden kielten oppimisessa (InterTalk)

LANTIX
Monikielisyyttä tukevien asenteiden kehittäminen

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	jonkin verran	jonkin verran	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA-KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainotteista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

Kasvatus ei ole astian täyttämistä vaan tulen sytyttämistä (William Butler Yeats)

Euroopan maiden välillä on suuriakin eroavuuksia niissä käsityksissä, jotka koskevat kansalaisten kykyä käyttää jotain muuta kuin omaa äidinkieltään. Tähän vaikuttavat kielipoliittisten syiden lisäksi yleiset asenteet ja mielipiteet vieraiden kielten oppimisen tärkeydestä.

Kielikoulutuspolitiikan ja sitä koskevan keskustelun lisäksi vaikuttaa kielenopetusta koskeviin asenteisiin yhä enemmän nimenomaan yleinen mielipide, joka puolestaan perustuu käytännön havaintoihin siitä, mikä on tärkeää ja hyödyllistä nuorille, heidän tulevaisuudelleen ja tarpeilleen.

Yksi tähän painopistealueeseen liittyvä kriittinen tekijä on se, uskotaanko yhden ainoan kielen yhä enemmän ja enemmän dominoivan eurooppalaista työelämää. Monet tuntuvat ajattelevan, että yksi hallitseva 'lingua franca' voisi olla sopiva kohdekieli CLIL-opetusta aloitettaessa. Tämän jälkeen voitaisiin käyttää muita CLIL-kieliä, koska nuoret joka tapauksessa omaksuvat itsekseenkin tätä 'lingua francaa'.

Vieraskielisen opetuksen katsotaan myös vaikuttavan myönteisesti nuorten käsityksiin itsestään kielenoppijoina. Tällainen myönteinen käsitys voi puolestaan lisätä monikielisyttä tukevia asenteita.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- On olemassa erilaisia käsityksiä siitä, minkä arvoista on jonkin kielen osittainen käyttötaito. Tähän vieraskielisen opetuksen painopistealueeseen kuuluu kyky käyttää useita eri kieliä eikä saavuttaa pelkästään yhden ainoan kohdekielen erittäin korkeaa käyttötaito
- Jos CLIL-opetuksella saavutetaan myönteisiä tuloksia jossakin tavallisemmassa tai käytetyimmässä kielessä, kuten englannin kielessä, CLIL-opetus voidaan laajentaa koskemaan muitakin kohdekieliä
- On selvä ero siinä, onko kyse monikielisyysasenteista vai -kyvyistä. Koululla on mahdollisuus asenteiden muokkaukseen ei vain CLIL-opetuksen avulla vaan myös kieleen ja kommunikaatioon painottuvan opetussuunnitelman kautta

Esimerkkejä

- Erityiset kielikoulut, jotka tarjoavat laajoja kielenopetukseen liittyviä ohjelmia
- Ammatillisen sektorin³ koulut, joissa on opetussuunnitelmallinen tarve monia eri kieliä koskevaan kielenopetukseen

---

³ Ammatilliseen koulutukseen lasketaan tässä kuuluvaksi sekä varsinainen ammattiin tähtäävä koulutus että muunkinlainen toisen asteen yleissivistävä koulutus

LANTIX
Kohdekielen esittelemine

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	etupäässä oppilas- keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän oppilas- keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän kielellistä ainesta	enemmän kielellistä ainesta
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	ei	ei	ei

LANTIX **Kohdekielen esitteleminen**

Tämä painopistealue koskee uuden kohdekielen epävirallista esittelemistä ja liittyy myöhempään opiskeluun ja mielenkiinnon herättämiseen uutta kieltä kohtaan. Kyse voi olla myös sellaisesta kielestä, jota ei ennen ole opetettu kyseisessä ympäristössä. CLIL-toteutus voi koskea myös minkä ikäisiä oppijoita tahansa.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Toteutettaessa erilaisia oppilasvaihto-ohjelmia
- Haluttaessa yleisemmin lisätä mielenkiintoa kielenopiskelua kohtaan
- Käytetään tavallisimmin silloin, kun CLIL-opetuksen määrä on melko pieni
- Eriyisen sopiva ammatillisessa koulutuksessa, kun formaalia kielenopetusta ei enää tarjota

Esimerkkejä

- Pienempien oppilaiden niin sanotut kielisuihkut eli hyvin pienet määrät vieraskielistä opetusta esimerkiksi leikin muodossa
- Ammatilliseen koulutukseen kuuluva ohjelma, jolla pyritään herättämään oppijoiden mielenkiinto jonkin tietyn kielen jatko-opintoja kohtaan

Kun pystyy käyttämään vain yhtä ainoaa kieltä, on kuin ajaisi autoa yhdellä ainoalla vaihteella (VocTalk)

CONTIX**Opetussisältöjen käsitteleminen
erilaisista näkökulmista**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	jonkin verran
KOHDEKIELI	vieras	vieras
OPETTAJAT	aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä

Sisällöllinen dimensio

CONTIX

Opetussisältöjen käsitteleminen erilaisista näkökulmista

Kieli ja siihen liittyvät kulttuurit paljastavat hyvin usein opetussisältöjä koskevia ja toisistaan eroavia näkökulmia. Esimerkkinä voitaisiin mainita yhteisesti koettujen historiallisten tapahtumien erilaiset tulkinnat. Joihinkin oppiaineisiin liittyvät traditiot voivat aiheuttaa merkittäviä eroja niissä tavoissa, joiden avulla tarkastellaan ja pyritään ymmärtämään saman ilmiön eri puolia. Vieraskielisessä opetuksessa oppijalla on mahdollisuus tällaisen laajemman perspektiivin avulla ymmärtää syvemmin käsiteltävää ilmiötä.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Kun samaa aihetta lähestytään useamman kielen avulla, se vaikuttaa itse aiheesta muodostettaviin käsityksiin
- Sopii erityisen hyvin käsiteltäessä määrätyn oppiaineen tiettyjä osa-alueita
- Laajentaa näkemyksiä tarjoamalla mahdollisuuksia kriittiseen ajatteluun

Esimerkkejä

- Opetuskokonaisuus, jossa tarkastellaan samaa aihetta eri näkökulmista käyttämällä eri kielillä olevaa materiaalia
- Kun CLIL-opetuksen määrä on melko suuri tai suuri, oppilaat vanhempia ja tähdätään kyseiseen kohdekieleen liittyviin korkeakouluopintoihin

Kun katselee maailmaa erilaisten silmälasien läpi, sen näkee aivan eri näkökulmasta. Tulos on sama, kun tarkastelee jotain asiaa vieraan kielen kautta (InterTalk)

CONTIX**Aine- ja aihekohtainen vieraskielinen terminologia**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän opettaja- keskeisiä	enemmän opettaja- keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	kumpaakin samassa suhteessa	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä

CONTIX

Aine- ja aihekohtainen vieraskielinen terminologia

Jotkut aineet tai aihealueet sisältävät runsaasti yleisessä käytössä olevaa vieraskielistä terminologiaa. CLIL-opetuksessa oppijan voi olla helpompi ymmärtää aihetta tai oppiainetta sekä siihen sisältyvää perusterminologiaa. Tällainen opetus saattaa puolestaan antaa sellaisia valmiuksia, joita työelämän liikkuvuus edellyttää.

CLIL-opetuksen ominaispiirteitä

- Tällä painopistealueella ainoa tärkeä tekijä ei ole kohdekieli vaan myös jotkut erityis- ja alakielet sekä niihin sisältyvät ja laajalle levinneet lyhenteet, kirjainsanat ja erityistermit
- Erittymisen sopiva vanhemmille oppilaille sekä ammatilliseen ja jatkokoulutukseen

Esimerkkejä

- Informaatioteknologiaa koskeva ammatillinen koulutusohjelma, jossa alueen perusterminologia, kirjainsanat, lyhenteet ja vastaavat ovat kansainvälisiä
- Ammatillinen, kansainvälistä keittiötä koskeva koulutusohjelma

Jos vierasta kieltä käytetään oppimisen välineenä, voidaan saavuttaa jotain todella tärkeää (InterTalk 'ia mukaellen)

CONTIX**Valmistautuminen jatko-opintoihin ja työelämään**

IKÄJAKAUMA	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	kaksikielinen	monikielinen	monikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	jonkin verran	vähän	jonkin verran	jonkin verran	paljon
KOHDEKIELI	vieras	vieras	toinen	vieras	enemmistö
OPETTAJAT	aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	aineen/luokan-opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan-opettaja syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA-KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän opettaja-keskeisiä	enemmän opettaja-keskeisiä	enemmän opettaja-keskeisiä	enemmän opettaja-keskeisiä	enemmän opettaja-keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainotteista	enemmän sisältöpainotteista	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainotteista	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	suurin osa	suurin osa	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	ei	kyllä	ei

CONTIX

Valmistautuminen jatko-opintoihin ja työelämään

Jatko-opinnot ja työelämän vaatimukset luovat yhä enemmän tilanteita, joissa oppijoilta edellytetään kielitaidon kehittämistä. Nuoret saavat jatkuvasti lisää mahdollisuuksia opiskeluun Euroopan maissa, ja työpaikkoja täytettäessä hakijoilta odotetaan usein laajaakin kielitaitoa. Erityisen tärkeää kielitaito on kansainvälisyyteen ja monikielisyyteen perustuvilla työelämän alueilla.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Sekä luonnollinen rajojen läheisyydessä tapahtuva että EU:n yhdentymisen mukanaan tuoma työvoiman liikkuvuus
- Erityisesti vanhempien oppilaiden kanssa saattaa olla välttämätöntä käyttää jotain vierasta kieltä toisen asteen tai muussa työelämään valmistavassa koulutuksessa tai korkeakoulutasolla

Esimerkkejä

- Vanhemmille oppilaille tarkoitettu johonkin tiettyyn aineeseen tai aiheeseen liittyvä ohjelma, joka toimii pohjana myöhemmälle opiskelulle
- Ammatillinen koulutusohjelma, joka sisältää ne kommunikatiiviset peruselementit, jotka sisältyvät tiettyyn työelämän osa-alueeseen

Etäisyys ei ole ongelma, vain ensimmäinen askel on vaikea (Madame du Deffand)

LEARNTIX**Yksilöllisten oppimisstrategioiden kehittäminen**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	kaksikielinen	monikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	jonkin verran	vähän	vähän
KOHDEKIELI	vieras	toinen	vähemmistö	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	kumpaakin samassa suhteessa
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	suurin osa	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä

Oppimisen dimensio

LEARNTIX

Yksilöllisten oppimisstrategioiden kehittäminen

Yksilöllisten oppimisstrategioiden kehittäminen liittyy oppijakeskeisiin opetusmetodeihin, joiden tarkoituksena on kiinnittää huomiota sosiaalisiin ja ajatteluun liittyviin yksilöllisiin tarpeisiin. Tämä painopistealue sisältää kielenoppimiseen liittyviä ja sukupuolten tasa-arvoa koskevia tekijöitä.

Jotkut väittävät, että joillakin pojilla on ongelmia perinteisin metodein toteutetussa kielenopetuksessa. Vaikka tämä onkin kiistanalainen kysymys, vieraskielinen opetus voi tarjota varteenotettavan vaihtoehdon kohdekielen oppimiseksi, jos sen avulla voidaan lisätä poikien tai muidenkin oppijoiden vapaaehtoista kielenopiskelua.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Vaikka tämän painoistelualueen merkitys perustuukin käytännön toteutuksista tulleisiin kommentteihin, on todennäköistä, että aiheeseen liittyvä tutkimus lisääntyy huomattavasti
- On vaativaa ja lähes mahdotonta kehittää yksilöllisiä oppimisstrategioita ilman tarvittavia metodologisia sovelluksia. Vieraskielinen opetus antaa mahdollisuuksia erilaisten opetus- ja oppimismetodien soveltamiseen, mikä puolestaan edistää yksilöllisten oppimistyilien ja strategioiden kehittymistä

Esimerkkejä

- Pienessä määrin erityisopetuksessa, kun oppilailla on käyttäytymiseen liittyviä ongelmia
- Yhdistettäessä kielen- ja aineenopetus ja sopeutettaessa kyseinen opetuskokonaisuus yksilöllisten oppimistarpeiden mukaan päätavoitteena oppijan itsetunnon vahvistaminen

Ei olemassa 'hyvää CLIL-oppijaa', mutta on olemassa oppijoita, jotka ovat innokkaita ja kykenevät tarttumaan tilaisuuteen hankkia uusia taitoja (VocTalk)

LEARNTIX**Opetusmetodien ja –käytäntöjen monipuolistaminen**

IKÄJAKAUMA	5-15-v.	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	yksikielinen
KLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	paljon	vähän
KOHDEKIELI	vieras	vähemmistö	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	etupäässä oppilas- keskeisiä	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän oppilas- keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	enemmän sisältöpainot- teista	kumpaakin samassa suhteessa	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	suurin osa	suurin osa	suurin osa
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä

LEARNTIX

Opetusmetodien ja -käytäntöjen monipuolistaminen

On tietenkin selvää, ettei opetuskieltä tarvitse vaihtaa, jos halutaan monipuolistaa opetusmetodeja ja -käytänteitä. Vieraskielinen opetus, joka jo itsessään muodostuu joukosta metodeja, voi kuitenkin toimia ikään kuin tällaisten muutosten katalysaattorina. Toisin sanoen, CLIL-opetus johtaa yleensä automaattisesti käytettävien opetusmetodien lähempään tarkasteluun ja niiden soveltamiseen tilanteiden mukaan.

CLIL-opetuksen metodologian kolme luonteenomaista tekijää ovat kommunikatiivisuus, opetussisällöt ja interaktio opetus- ja oppimistilanteissa. Näiden tekijöiden keskinäinen synergia johtaa hyvin usein vuorovaikutuksellisempien opetusmetodien soveltamiseen.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Jotkut CLIL-opetuksen menetelmät ovat peräisin kielenopetuksen alueelta ja niitä käytetään sisältöjen opettamisessa vieraalla kielellä
- Oppijan autonomiaa tukevat periaatteet ovat hyvin yleisiä erityisesti vanhempien oppilaiden kohdalla
- Opettajien välinen yhteistyö ja tiimityöskentely hyödyttävät opetusmetodien kehittämistä

Esimerkkejä

- Ohjelmat, joissa syntyperäiset kielenpuhujat toimivat avustajina ja joissa heillä on erityinen rooli, kun he antavat lingvististä tukea ja tarjoavat mahdollisuuksia laajempiin opetusmetodologisiin ratkaisuihin
- Kuulovammaille tarkoitettu ohjelma, joka perustuu sekä opettajan puheeseen että viittomakieliseen osaan, ja joka toteutetaan CLIL-opetuksen periaatteiden mukaan viittomakielen ollessa kohdekieli

Et voi muuttaa tuulen suuntaa, mutta voit säätää purjeita ja tulla vieläkin taitavammaksi purjehtijaksi (VocTalk)

LEARNTIX**Oppimismotivaation lisääminen**

IKÄJAKAUMA	3-6-v.	5-15-v.	5-15-v.	14-20-v.
KIELELLINEN YMPÄRISTÖ	yksikielinen	yksikielinen	yksikielinen	yksikielinen
CLIL-OPETUKSEN MÄÄRÄ	vähän	jonkin verran	paljon	vähän
KOHDEKIELI	vieras	enemmistö	vieras	vieras
OPETTAJAT	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja syntyperäinen ei-syntyperäinen	kielenopettaja aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen	aineen/luokan- opettaja ei-syntyperäinen
OPPILAS/OPETTAJA- KESKEISET TYÖTAVAT	etupäässä oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä	enemmän oppilas- keskeisiä
SISÄLLÖN JA KIELELLISEN AINEKSEN SUHDE	etupäässä sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista	enemmän sisältöpainot- teista
OPPIAINEET/AIHEET	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti	valikoidusti
TRANS-LANGUAGING	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä

LEARN TIX

Oppimismotivaation lisääminen

Kaikkeen opetukseen kuuluu olennaisena osana oppijoiden motivaatiosta huolehtiminen. Jos CLIL-opetuksella halutaan lisätä oppijoiden motivaatiota, se tapahtuu yleensä toteutettaessa vieraskielistä opetusta pienessä määrin ja haluttaessa tarjota uusia vaihtoehtoja. Tähän pyritään luomalla turvallinen ja kannustava oppimisympäristö, jossa kaikki oppijat tuntuivat olonsa miellyttäväksi.

CLIL-toteutusten ominaispiirteitä

- Voidaan käyttää, kun halutaan tarjota vanhemmille oppijoille esimerkiksi ammatillisella sektorilla 'uusi ja tuore' alku kielenopiskeluun, mikäli nämä tuntevat alisuoriutuneensa tai epäonnistuneensa aiemmassa kielenopiskelussaan
- Tällä tavoin voidaan edistää kokemuksellista oppimista ja antaa haasteita, joista on mahdollisuus selviytyä
- CLIL-opetuksen kautta tapahtuva oppimismotivaation lisääntyminen voi vaikuttaa myönteisesti muuhunkin koulutyöskentelyyn

Esimerkkejä

- Ammatilliseen ja toisen asteen koulutukseen liittyvä kokonaisuus, jossa opetussisällöt eivät ole liian vaativia ja käytetyt opetusmenetelmät ovat hyvin vuorovaikutuksellisia, ja jossa tavoitteena on minäkäsityksen ja positiivisten työasenteiden luominen ja vahvistaminen
- Erilaiset, nuoremmille oppilaille tarkoitetut koulupäivän jälkeiset aktiviteetit, kuten iltapäiväkerhot voivat tarjota tämän tyyppistä CLIL-opetusta ja valmistaa heitä myöhempää kielenopiskelua varten tai ylläpitää jo aiemmin omaksuttua CLIL-opetuksen kautta saavutettua kielitaitoa

Teen aina asioita, joita en osaa, jotta voisin oppia, kuinka ne tehdään (Pablo Picasso)

PART 4
Dimensions d'apprentissage de
contenu dans la langue cible

Do Coyle, Michèle Wolff & Mireille de Jonge

DIMENSIONS ET PRINCIPAUX ASPECTS DES FILIÈRES MULTILINGUES

1 Dimension culturelle – CULTIX

Développement de la connaissance et de la compréhension interculturelle
Développement des aptitudes de communication interculturelle
Découverte de régions ou pays limitrophes ou de minorités
Elargissement du contexte culturel

2 Dimension de l'environnement – ENTIX

Préparation à l'internationalisation, en particulier à l'intégration européenne
Obtention de reconnaissance de qualification internationale
Amélioration du profil de l'école

3 Dimension linguistique – LANTIX

Amélioration générale de la compétence dans la langue cible
Développement des aptitudes à la communication orale
Encouragement de la conscience linguistique en langues maternelle et étrangère
Elargissement des intérêts et points de vue plurilingues
Introduction d'une langue cible

4 Dimension du contenu – CONTIX

Ouverture de diverses perspectives sur un même thème
Apprentissage d'une terminologie spécifique dans la langue cible
Préparation à des études ultérieures ou à une profession

5 Dimension d'apprentissage – LEARNTIX

Elargissement du répertoire des stratégies d'apprentissage
Encouragement à la variété de méthodes et de formes dans la pratique de l'enseignement
Accroissement de la motivation

RATIONALE

Les diverses filières multilingues européennes (en France: Classes Européennes) font appel à différents types d'EMILE (Enseignement d'une Matière par l'Intégration d'une Langue Etrangère). Malgré leur variété, ces différents „types“¹ partagent de nombreux traits, car les raisons fondamentales de pratiquer Emile -ce que nous appellerons ici Dimensions- se chevauche les unes les autres.

Cette première version d'une description des filières multilingues européennes est le résultat d'un projet de recherches, dont le but principal était d'étudier les diverses dimensions d'EMILE. Cette description devrait être assez large mais ne vise pas l'exhaustivité. En cherchant à définir les bases d'EMILE cette étude devrait servir elle-même de base à partir de laquelle construire une compréhension du potentiel offert par les filières multilingues.

Un aperçu des dimensions de la pratique des filières multilingues nous permet d'en définir les principes fondamentaux appliqués en Europe dans des contextes extrêmement variés.

On distinguera cinq dimensions:

la dimension culturelle, la dimension de l'environnement, et celles linguistique, du contenu et de l'apprentissage.

Dans ce cadre, l'accent est placé de manière très différente.

Neuf facteurs en influencent la réalisation:

la tranche d'âge, le contexte socio-linguistique, la durée d'exposition à la langue cible (on parlera d'intensité d'exposition), la langue cible elle-même, le type d'enseignement, le type de discours, les échanges entre langue maternelle et langue cible, le niveau de la matière enseignée dans la langue cible et la relation entre contenu et langue.

Ces dimensions sont de nature idéale et ne doivent pas être considérées séparément, car elles sont étroitement liées dans la pratique des filières multilingues. Cela veut dire qu'un établissement qui choisit EMILE considère en général plusieurs de ces dimensions.

Pendant il est utile de les distinguer les unes des autres car cela nous permet d'identifier les diverses raisons, même si elles sont très proches, pour lesquels EMILE sera choisi dans les différents contextes européens.

Non seulement chaque dimension est contingente des autres, mais encore certaines d'entre elles sont plus sujettes à variations que d'autres. C'est ce qui explique que la raison pour laquelle un établissement offre une filière multilingue puisse changer avec le temps. Par exemple une école peut, au départ, offrir une filière multilingue afin de compléter son profil et de devenir plus attrayante pour les élèves et par la suite, placer l'accent sur un autre but comme, par exemple, une meilleure compétence linguistique des élèves.

La description suivante des filières multilingues en Europe propose une introduction à ces diverses dimensions et aspects clés d'EMILE. On peut trouver un complément d'information sur le site internet www.cilcompendium.com. La pratique de différents exemples de filières européennes multilingues s'y trouve décrite.

---

¹ On parle en général de „type“ ou de „modèle“ pour la description statique de réalisations pratiques. L'usage de ces termes a tendance à laisser croire qu'il existe un standard en usage, appliquant certains principes précis. Quand un système est présenté comme „type“ ou „modèle“ il n'y a qu'un pas à franchir pour qu'il soit imité afin d'obtenir les mêmes résultats.

CULTIX**Développement de la connaissance et de la compréhension
interculturelle**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue	monolingue	bilingue
EXPOSITION	faible	faible	faible	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère	seconde
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plus interactif	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	plus de contenu	équilibré	équilibré
SUJETS	sélection	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui	non

La Dimension culturelle

CULTIX

Développement de la connaissance et de la compréhension interculturelle

Depuis quelque temps, sous la pression de la mobilité mondiale et de l'intégration européenne, l'idée d'une éducation interculturelle, connaît une certaine popularité. On peut réaliser le „développement de la connaissance et de la compréhension interculturelle“ de diverses façons à l'école. Un problème qui se présente souvent peut être dû à la situation scolaire: pour développer la compréhension à partir d'une connaissance acquise il faut souvent employer des méthodes liées à l'expérience. EMILE propose une manière efficace de traduire cette constatation dans la pratique de la classe.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Il peut être appliqué pendant une courte période d'enseignement, en particulier dans la préparation de projets internationaux, la mobilité des étudiants (virtuelle sur internet ou réelle dans un séjour à l'étranger) ou les programmes d'échanges.
- Il peut avoir comme but principal le traitement indirect du problème du racisme ou des préjugés.
- Il favorise en général les méthodes d'interaction (par exemple, travail de groupe) aux dépens des méthodes de transaction (par exemple monologue de l'enseignant) pour permettre un apprentissage conduisant à l'usage.
- Il prend en compte le fait qu'un entraînement à l'assurance personnelle dans la préparation aux contacts avec des étrangers peut jouer un rôle déterminant. En général l'accent est mis non point sur la simple communication d'information mais sur le développement de points de vue.

Exemples

- Module pour apprenants plus âgés dans le cadre d'une étude psychologique du racisme.
- Module portant sur les traits particuliers culturels de l'emploi de la langue pendant les cours de langue.

Pas d'internationalisation pour elle-même, mais polyvalence des capacités dans un monde nouveau (VocTalk)

CULTIX**Développement des aptitudes de communication
interculturelle**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	bilingue	monolingue	multilingue
EXPOSITION	moyenne	faible	moyenne	faible	forte
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	seconde	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	équilibré	plus de langue	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	sélection	sélection	sélection	sélection	majorité
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui	oui	oui

CULTIX

Développement des aptitudes de communication interculturelle

Le développement de connaissances et de compréhension interculturelles est étroitement lié aux aspects fondamentaux de l'aptitude à la communication. Il s'agit en effet de la question de savoir comment la langue est utilisée dans les échanges interculturels. Le fait que cet aspect soit mis en avant dans de nombreuses filières multilingues dépend entre autre du style et des stratégies d'apprentissage individuels. On peut dire plus simplement que certaines personnes sont des apprenants efficaces ou encore sont particulièrement ouvertes à l'apprentissage d'une langue lorsqu'on peut leur offrir un apprentissage fondé sur l'expérience.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Il peut être appliqué pendant une courte période d'enseignement, en particulier dans la préparation de projets internationaux, la mobilité des étudiants (virtuelle sur internet ou réelle dans un séjour à l'étranger) ou les programmes d'échanges.
- Il favorise en général les méthodes d'interaction (par exemple, travail de groupe) aux dépens des méthodes de transaction (par exemple monologue de l'enseignant) pour permettre un apprentissage conduisant à l'usage.
- S'il en a la possibilité l'enseignant intègre souvent l'apprentissage de la langue.
- Chez les apprenants plus âgés un lien se crée souvent avec les aptitudes à communiquer sur leur lieu de travail.

Exemples

- Ecoles de régions frontalières partageant leurs ressources pédagogiques pour des thèmes d'intérêt réciproque.
- Module dont l'accent porte sur le développement d'aptitudes pratiques pour appliquer les connaissances acquises.

Les aptitudes de communication interculturelle ne peuvent être enseignées en jetant des informations à la tête de l'apprenant - elles doivent naître en chacun par une réflexion et un apprentissage visant à l'usage (VocTalk)

CULTIX**Découverte de régions ou de pays limitrophes
ou de minorités**

GROUPE D'AGE	3-6 ans	3-6 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue		monolingue
EXPOSITION	faible	forte	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	seconde	étrangère
ENSEIGNANTS	d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs	de langue non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt transactif	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	équilibré	plus de contenu
SUJETS	majorité	majorité	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	non	oui

CULTIX

Découverte de régions ou pays limitrophes ou de minorités

On peut remarquer qu'en Europe les processus d'intégration ont lieu parallèlement sur les niveaux macro et micro. Les premiers prennent place dans le cadre de l'intégration européenne des différentes nations, les seconds par le contact renforcé entre les régions et communautés. Pendant la dernière décennie par exemple, des frontières ont été redessinées, influençant de la sorte la vie et les aspirations des citoyens. Dans certains cas, cela a entraîné la nécessité d'acquérir des connaissances spécifiques sur les pays voisins ou les minorités de son propre pays. Les filières plurilingues représentent un moyen d'acquérir de telles connaissances.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Cet aspect est particulièrement important dans les milieux qui, officiellement, sont monolingues alors que la réalité présente des contextes multilingues.
- EMILE a été très tôt découvert comme un des moyens de faire face aux problèmes qui pouvaient découler d'une politique régionale entraînant un accroissement des contacts entre des groupes de gens séparés jusque-là par des frontières.
- Même dans les limites d'un état il a pu se faire que des facteurs économiques ou sociaux aient limité jusque-là les contacts entre groupes d'ethnie ou de langue différentes, entraînant par là le renforcement de préjugés. Des filières bilingues favorisant les méthodes linguistiques d'apprentissage peuvent produire une meilleure compréhension et une conscience réciproque des autres groupes.

Exemples

- Nombreux programmes pour les écoles de régions frontalières (par exemple échanges d'enseignants ou d'élèves), par lesquels un objectif commun est à atteindre par l'échange de ressources d'enseignement.
- Module mettant l'accent sur le point de vue des apprenants, par exemple en coopération avec l'enseignement de matières comme la géographie ou les sciences sociales.

De nos jours un apprenant n'a pas nécessairement besoin de langues étrangères, il les trouve devant sa porte (VocTalk)

CULTIX
Élargissement du contexte culturel

GROUPE D'AGE	3-6 ans	3-6 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	multilingue	monolingue
EXPOSITION	forte	forte	forte
LANGUE CIBLE	majoritaire	majoritaire	majoritaire
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt interactif	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	plus de contenu	équilibré
SUJETS	majoritaire	majoritaire	majoritaire
TRANS-LINGUISTIQUE	non	oui	non

CULTIX

Elargissement du contexte culturel

Depuis des années on choisit des termes comme: intégration culturelle ou adaptation culturelle, pour décrire la situation de migrants devant apprendre à vivre dans un environnement différent de celui de leur enfance ou que leurs ancêtres ont pu connaître. Cette adaptation culturelle et/ou linguistique peut être favorisée par l'usage d'EMILE.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- EMILE peut être intégré dans un contexte scolaire où le résultat de l'immigration ou d'autres formes de migrations est que le groupe d'apprenants ne partage pas la même langue maternelle.
- Pour obtenir de bons résultats dans ce cas une aide spéciale est souvent nécessaire (par exemple par la présence d'un/une assistant/e de langue maternelle) et l'introduction de mesure comme „team teaching“ (travail en équipe de plusieurs enseignants) est souvent souhaitable.

Exemples

- Ecoles primaires dont certains groupes sont composés d'enfants migrants à langue maternelle différente et où la langue dominante doit être acquise en relation avec les diverses langues maternelles.
- Classes spéciales où doivent être pris en considération les obstacles découlant de la situation multilingue des élèves.

EMILE ouvre les portes vers de nouveaux horizons (VocTalk)

ENTIX**Préparation à l'internationalisation, en particulier à l'intégration européenne**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	faible	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

GROUPE D'AGE	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	faible	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

La Dimension de l'environnement

ENTIX

Préparation à l'internationalisation, en particulier à l'intégration européenne

L'intégration européenne et l'internationalisation mondiale influencent aussi bien les nations que les régions et même les écoles. De même que les exigences rencontrées chez eux par les demandeurs d'emplois se sont transformées ces dernières années, les possibilités pour les jeunes de profiter de moyens mis en place, en particulier par les institutions européennes, ont augmenté. EMILE peut justement être utilisé plus particulièrement pour des apprenants plus âgés afin qu'ils profitent de ces nouvelles données. La dynamique d'un contenu ignorant les frontières peut même devenir un argument à avancer pour l'instauration d'une filière multilingue.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Les contenus des différents programmes sont parfois très influencés par les possibilités et nécessités spécifiques des divers milieux.
- Cet aspect peut être renforcé par la possibilité d'obtenir du matériel pédagogique (traduit) dans les diverses langues.

Exemples

- Programme des règlements et lois européennes dans lesquels des apprenants plus âgés peuvent profiter de connaissances terminologiques en différentes langues.
- Programme par lesquels des apprenants plus âgés peuvent être préparés à participer à un programme d'échange et/ou à une activité professionnelle dans un environnement en langue étrangère.

L'espace multilingue européen entraînera la nécessité dans la vie professionnelle de la maîtrise de plusieurs langues (VocTalk)

ENTIX**Obtention de reconnaissance de qualification internationale**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	forte	forte	forte
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	majorité	majorité	majorité
TRANS-LINGUISTIQUE	non	non	non

GROUPE D'AGE	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	forte	forte	forte
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	majorité	majorité	majorité
TRANS-LINGUISTIQUE	non	non	non

ENTIX **Obtention de reconnaissance de qualification internationale**

Il existe plusieurs types de qualifications en Europe. Certaines sont le résultat d'une formation générale comme le baccalauréat international. D'autres qui peuvent être obtenues dans les différents pays, sont plus étroitement liées à la connaissance d'une langue, et dépendent d'organisations comme le University of Cambridge Local Examinations Syndicate, l'Alliance française ou le Goethe Institut.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Certaines qualifications exigent l'intégration dans leur programme d'un grand nombre d'unités d'EMILE, d'autres, par exemple les qualifications linguistiques, sont plus rapidement acquises.
- Un des aspects plaçant pour cette application particulière d'EMILE dans une filière multilingue est la possibilité de préparer à des études ultérieures ou à une activité professionnelle dans les différentes langues.
- Les apprenants ayant suivi des cours organisés dans la langue cible ou participé à d'autres expériences de cet ordre, il est possible de les sélectionner.

Exemples

- Ecoles ou filières qui choisissent un programme international, par exemple celui qui conduit au baccalauréat international.
- Ecoles spécialisées dans l'enseignement des langues ou ayant choisi d'offrir une des formes intensives d'EMILE pour l'obtention d'un certificat dans la langue cible.
- Ecoles adoptant les programmes d'autres pays et préparant les apprenants à des examens conçus dans la langue cible.

Tout apprenant a le droit de suivre des cours dans tous les pays de l'Europe unie, dans la mesure où il possède la qualification requise. EMILE donne aux apprenants la possibilité d'acquérir la compétence linguistique nécessaire à la jouissance de ce droit. (cité d'après InterTalk)

ENTIX**Amélioration du profil de l'école**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	faible	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	plus de contenu	équilibré
SUJETS	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

GROUPE D'AGE	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	faible	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	plus de contenu	équilibré
SUJETS	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

ENTIX

Amélioration du profil de l'école

Ces dernières années, nombreuses sont les écoles qui ont dû s'adapter sous la pression de forces socio-économiques, de manière aussi bien positive que négative. Cette situation est d'autant plus compliquée que les qualifications sont de plus en plus liées à tout un système de critères d'évaluation. Cela a eu plus ou moins d'influence sur le système scolaire des différents états. Cependant on entend beaucoup dire que les écoles sont de plus en plus soumises à la même pression que l'économie libérale. C'est pourquoi les écoles cherchent à améliorer leurs profils. Cet objectif peut être atteint par l'organisation d'une filière multilingue.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Le profil d'une école peut se développer pendant des années, mais un moment arrive où ce développement plafonne. Si EMILE est alors introduit comme moteur du développement de l'école, il est vraisemblable qu'avec le temps cette application s'établisse dans laquelle l'intérêt des apprenants joue un rôle fondamental.
- L'introduction d'EMILE peut réveiller des intérêts pour les écoles qui ainsi s'efforcent d'accroître leur attrait pour les apprenants.
- EMILE peut jouer le rôle de catalyseur permettant d'offrir dans le système scolaire standard, les possibilités offertes jusque-là aux apprenants d'écoles exclusives.

Exemples

- Ecoles des centres villes ayant des problèmes d'effectif et cherchant à attirer les élèves habitant hors de leur secteur.
- Ecole ayant un budget réduit pour de grands changements mais dont l'équipe d'enseignants est assez engagée pour réaliser des unités d'EMILE au programme rapide.

Quand nous avons commencé à organiser des filières multilingues nous nous sommes aperçus qu'elles attireraient les apprenants de groupes éloignés, un peu comme une bougie attirent les phalènes (VocTalk)

LANTIX**Amélioration générale de la compétence dans la langue cible**

GRUPE D'AGE	3-6 ans	3-6 ans	3-6 ans	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue	monolingue	monolingue	bilingue
EXPOSITION	moyenne	faible	forte	forte	moyenne	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	minoritaire	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	d'autres matières non-natifs	d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	équilibré	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	équilibré	équilibré	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	sélection	sélection	sélection	majoritaire	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui	oui	oui	oui

GRUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	bilingue	bilingue	multilingue	monolingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	forte	faible	moyenne	moyenne	faible	faible
LANGUE CIBLE	minoritaire	majoritaire		étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	équilibré	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	majoritaire	sélection	sélection	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	non	non	oui	oui	oui	oui

La Dimension linguistique

LANTIX

Amélioration générale de la compétence dans la langue cible

C'est l'une des raisons les plus fréquentes pour l'introduction d'une filière multilingue aussi bien dans le passé que le présent. L'accent est mis sur la compétence linguistique dans laquelle on accorde aux quatre aspects: lecture, écriture, communication et compréhension orale, la même importance.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- La compétence dans la langue cible peut être obtenue par l'introduction intensive d'EMILE et d'autres formes d'apprentissage d'une langue.
- Une introduction moins intensive peut servir à améliorer la compétence dans la langue cible, surtout si on donne à l'apprenant des occasions d'appliquer dans la pratique les connaissances linguistiques ainsi acquises.
- Cet aspect d'EMILE peut être introduit en liaison avec l'enseignement d'une matière non linguistique en langue étrangère.
- L'accent est mis sur une amélioration générale de la compétence linguistique mais, dans certains cas, on peut insister sur certaines aptitudes particulières.
- L'introduction de certaines unités d'EMILE avec une forte ou moyenne exposition linguistique peuvent représenter une préparation à des études ultérieures dans la langue cible, dans le pays ou à l'étranger.
- Le perfectionnement de la langue maternelle (ou de la langue dominante) ne doit pas être négligé par l'introduction d'unités d'EMILE à forte ou moyenne exposition dans le but d'améliorer la compétence dans la langue cible.

Exemples

- Une école pour jeunes apprenants qui pratiquerait EMILE de manière intensive sur plusieurs années, introduisant des *native speakers* comme modèles dans l'usage de la langue cible et qui engloberait l'amélioration de la langue maternelle ou dominante.
- Une école pour apprenants plus âgés, qui se spécialiserait dans l'introduction d'EMILE dans deux langues, par exemple au cas où plusieurs des apprenants désireraient étudier plus tard dans une de ces langues.
- Une filière dans le cadre du programme normal pour apprenant ayant étudié la langue cible quelques années et qui pourrait profiter de la possibilité d'apprendre une autre matière enseignée dans la langue cible.

Les enfants sont conçus pour acquérir les langues comme les oiseaux pour voler, migrer ou chanter ou les araignées pour tisser leur toile (InterTalk)

LANTIX**Développer les aptitudes à la communication orale**

GROUPE D'AGE	3-6 ans	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue	monolingue
EXPOSITION	faible	faible	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de langue	plus de contenu
SUJETS	majoritaire	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

Cet aspect est souvent dominant dans les filières multilingues où un aspect particulier de la compétence linguistique générale prend un poids spécial. Dans ce cas on est en présence du problème fondamental posé par le fait que l'on possède une connaissance linguistique que l'on est incapable de mettre en pratique dans une situation authentique. Avec la croissance de la mobilité -virtuelle et physique- en Europe, différents canaux de communication du face à face au E-mail ont gagné en importance. Une grande partie de la communication, surtout sous forme écrite à travers les technologies d'informations et de communications, part du principe que l'aptitude à la communication orale est acquise.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Donner aux apprenants la possibilité de s'exprimer exige moins de capacités „linguistiques“ de la part de l'enseignant, ce qui convient aux enseignants d'autres matières non spécialisés dans l'enseignement d'une langue.
- Le développement de la compétence linguistique orale peut être une bonne occasion d'introduire EMILE avant de passer à la lecture et à l'écrit.
- Dans un programme EMILE à forte intensité d'exposition, les enseignants doivent être de bons modèles quand à l'usage de la langue cible.
- L'entraînement à la compétence orale peut se faire de façon „utile“ en ce que la langue sert d'outil de travail. Dans ce cas il est souhaitable mais pas indispensable que l'enseignant soit natif dans la langue cible.
- Dans le cas où EMILE est ainsi introduit, il est indispensable que les apprenants aient l'occasion de communiquer dans la langue cible dans le cadre de la classe. Cela implique que les méthodes choisies conduisent à une puissante interaction à l'intérieur des groupes d'apprenants.

Exemples

- Un programme dans lequel les jeunes apprenants peuvent être plongés dans des bains linguistiques de courte durée alors que sur une longue période ils peuvent à de courts intervalles entendre la langue cible, la parler ou même la chanter. L'objectif est alors de familiariser très tôt l'apprenant avec le son de la langue.
- Une unité d'apprentissage, dans la première phase de laquelle l'accent sera mis consciemment sur les aptitudes orales; plus tard, celles de la lecture et de l'écriture pourront être considérées.

EMILE développe la faculté d'apprendre d'autres langues, de passer de bilingue à polyglotte. Cette aptitude est spécialement développée chez celui qui a suivi un enseignement bilingue (InterTalk)

LANTIX
Encouragement de la conscience linguistique en langues maternelle et étrangère

GROUPE D'AGE	3-6 ans	3-6 ans	3-6 ans	3-6 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	bilingue	multilingue
EXPOSITION	faible	moyenne	forte	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	minoritaire	seconde	étrangère
ENSEIGNANTS	d'autres matières natifs et non-natifs	d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	équilibré	équilibré	équilibré
SUJETS	majoritaire	majoritaire	majoritaire	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	non	oui	oui

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue	bilingue	bilingue
EXPOSITION	faible	moyenne	faible	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	seconde	étrangère	seconde
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	équilibré	plutôt linguistique	plutôt linguistique
SUJETS	sélection	sélection	majoritaire	majoritaire
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui	oui

LANTIX

Encouragement de la conscience linguistique en langues maternelle et étrangère

Les opinions sont partagées dans les milieux aussi bien scientifiques que pédagogiques, sur les conditions les meilleures pour apprendre des langues étrangères. De la même façon, il n'y a pas unanimité sur l'acquisition de la langue maternelle chez l'enfant, sur laquelle repose certaines formes d'EMILE. Selon l'âge des apprenants certaines écoles ont développé des programmes qui portent une grande attention aux langues et dans lesquels on encourage parallèlement la langue maternelle et la langue cible.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Le développement de la langue maternelle parallèlement à l'acquisition de langues étrangères à l'école est au cœur des recherches qui se consacrent à l'apprentissage précoce d'une langue étrangère. Cela signifie que l'on peut s'attendre à une croissance de l'intérêt scientifique pour cet aspect.
- Dans l'introduction du jeune apprenant à une langue cible on doit très consciemment faire attention au développement de la langue maternelle.
- Dans ce contexte on met souvent l'accent sur les relations entre première et seconde langues surtout si celles-ci appartiennent à une même famille linguistique.
- Cet aspect peut avoir une influence positive dans certains contextes socio-politiques si le statut et la valeur d'une langue donnée sont la suite d'un développement historique.

Exemples

- Programme dans des écoles en milieu bilingue qui pratiquent des méthodes d'immersion.
- Ecoles de régions frontalières où le bilinguisme est incomplet et où la nécessité se fait sentir de programmes encourageant la compétence dans plusieurs langues.

Aussi naturellement qu'il a appris sa langue maternelle, un enfant en apprendra d'autres. (InterTalk)

LANTIX**Élargissement des intérêts et points de vue plurilingues**

GROUPE D'AGE	3-6 ans	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue	monolingue
EXPOSITION	moyenne	moyenne	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	équilibré	plus de contenu
SUJETS	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

LANTIX

Elargissement des intérêts et points de vue plurilingues

Les pays d'Europe se différencient fondamentalement pour ce qui est de l'intérêt apporté par leurs citoyens à des langues autres que leur langue maternelle. Cela reflète non seulement une politique linguistique mais aussi l'opinion générale sur le sens de l'apprentissage d'une langue.

La politique linguistique et la rhétorique politique peuvent influencer les attitudes vis à vis de l'apprentissage des langues, mais de plus en plus c'est l'opinion de la masse qui est décisive. Celle-ci repose en général sur ce qui est senti comme un avantage pour la jeune génération et une réponse à leurs besoins à venir.

Dans ce contexte, domine la question de savoir si l'idée que la communication en Europe puisse se faire, à l'avenir, à travers une seule langue, l'emportera. Certains sont d'avis qu'une langue dominante, un genre de „lingua franca“ devrait servir d'introduction aux filières multilingues. On peut leur rétorquer que „les jeunes l'apprennent de toute manière par dessus le marché“ de sorte que l'introduction d'EMILE doit plutôt servir à faire apprendre d'autres langues.

Enfin l'image que le jeune a de lui-même en tant qu'apprenant de langue est positivement influencé par EMILE car ce dernier a un effet de catalyseur pour le développement de points de vue plurilingues.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- L'idée de ne développer que certaines compétences dans l'apprentissage d'une langue ne fait pas l'unanimité. Cet aspect aboutit souvent à rendre un apprenant familier avec plusieurs langues, plutôt que, grâce à EMILE, de lui donner une grande compétence dans une langue cible.
- Si, grâce à EMILE, on obtient de bons résultats dans une langue seconde très parlée comme le français ou l'anglais, cela peut créer l'occasion pour un groupe intéressé d'avoir la possibilité de développer, dans une école, l'enseignement d'autres langues grâce à EMILE.
- Les intérêts plurilingues sont autre chose que des compétences en différentes langues. Une école peut développer ces intérêts non seulement avec EMILE, mais aussi en plaçant „langues et communication“ au centre de leur programme.

Exemples

- „Ecoles de langues“ spécialisées qui offrent des programmes de langue extensifs.
- Programmes de formation (normale ou continue) d'apprenants qui ont besoin de différentes langues dans des buts spécifiques.

Enseigner ne consiste pas à remplir un seau, mais à allumer un incendie (William Butler Yeats)

LANTIX**Introduction d'une langue cible**

GROUPE D'AGE	3-6 ans	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue	monolingue
EXPOSITION	faible	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue non-natifs	de langue non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	presque complètement interactif	équilibré	plutôt interactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de langue	plus de langue
SUJETS	sélection	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	non	non	non

LANTIX

Introduction d'une langue cible

Cet aspect d'EMILE permet aux écoles d'introduire une langue de manière informelle. Les établissements se donnent souvent l'objectif d'éveiller, grâce à la langue, un intérêt pour une autre activité. Ceci peut se faire pour les apprenants de tout âge avec l'introduction de langues étrangères que l'on n'enseigne pas normalement dans les écoles.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- On rencontre cet aspect très souvent dans la préparation des apprenants à une prise de contact avec des visiteurs étrangers, ou au contraire, en premier plan.
- On peut ainsi réveiller un intérêt général pour l'apprentissage des langues.
- Cet aspect caractérise surtout les programme EMILE de faible intensité.
- Cet aspect est surtout intéressant dans la formation à une profession spécifique qui ne comprend pas normalement un enseignement linguistique.

Exemples

- Sous forme de bain linguistique pour jeunes apprenants à qui on propose souvent de courtes activités ludiques dans la langue cible.
- Programme d'écoles professionnelles, dans lesquels on introduit EMILE pour intéresser les apprenant à continuer à étudier une langue.

Ne connaître qu'une langue c'est comme conduire une voiture à une vitesse (VocTalk)

CONTIX**Ouverture de diverses perspectives sur un même thème**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	4-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue
EXPOSITION	faible	moyenne
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	d'autres matières non-natifs	d'autres matières non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	équilibré	équilibré
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu
SUJETS	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui

La Dimension de contenu

CONTIX

Ouverture de diverses perspectives sur un même thème

Dans les langues et les cultures auxquelles elles sont attachées s'expriment différents points de vue sur le monde, qui, à leur tour, influencent la manière dont le contenu de l'enseignement est présenté. Un exemple flagrant est la manière différente dont les programmes de divers pays présentent la même histoire. Les traditions des différentes matières entraînent des différences dans l'approche et la compréhension des mêmes objets. EMILE offre la possibilité d'observer les objets de différents points de vue, en permettant ainsi une compréhension plus approfondie.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Le fait de recevoir des informations sur un certain objet en langues différentes, permet une approche étendue du contenu.
- Certains domaines des matières enseignées se prêtent particulièrement à cette démarche.
- Le fait que l'on soumette un objet à des discussions critiques, ouvrent d'autres horizons.

Exemples

- Dans le cadre d'un module, dans lequel les matériaux sur un même thème dans des perspectives linguistiques différentes seront traités de manière contrastive.
- Peut surtout concerner les programmes d'EMILE de forte ou moyenne intensité, pour apprenants plus âgés, car ils se prolongent souvent par des études dans la langue cible.

Je crois que regarder avec des lunettes donne une autre perspective. Observer le même objet dans des langues différentes est comme chausser des lunettes et voir les choses sous un autre angle. (InterTalk)

CONTIX**Apprentissage d'une terminologie
spécifique dans la langue cible**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue
EXPOSITION	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	d'autres matières non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt transactif	plutôt transactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	équilibré	équilibré
SUJETS	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui

CONTIX

Apprentissage d'une terminologie spécifique dans la langue cible

Dans certains domaines, la terminologie se compose, en grande partie, de termes internationaux qui n'appartiennent pas à la langue maternelle de l'apprenant. L'introduction de la langue cible dans le cadre d'EMILE permet à l'apprenant une approche simplifiée du domaine en question et de sa terminologie. De plus l'apprentissage du contenu peut servir de préparation à la mobilité.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Dans ce cadre les langues standard ne sont pas seules importantes, des variétés de celles-ci peuvent intervenir comme par exemple des acronymes très spécialisés.
- Cet aspect répond surtout aux besoins d'apprenants plus âgés en formation professionnelle simple ou continue.

Exemples

- Un programme professionnel dans un nouveau domaine comme les technologies d'informations et de communications, où le cœur du vocabulaire est fait de termes internationaux ou d'acronymes.
- Un programme professionnel sur le thème de la cuisine internationale.

On atteint d'incroyables résultats en enseignant une matière dans une langue étrangère servant alors d'outil. (cité d'après: Intertalk)

CONTIX**Préparation à des études ultérieures et/ou à une profession**

GROUPE D'AGE	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	bilingue	multilingue	multilingue
EXPOSITION	moyenne	faible	moyenne	moyenne	forte
LANGUE CIBLE	étrangère	étrangère	seconde	étrangère	majoritaire
ENSEIGNANTS	d'autres matières natifs et non-natifs	d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt transactif	plutôt transactif	plutôt transactif	plutôt transactif	plutôt transactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	équilibré	plus de contenu	équilibré
SUJETS	sélection	sélection	majoritaire	majoritaire	majoritaire
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	non	oui	non

CONTIX

Préparation à des études ultérieures et/ou à une profession

Les apprenants peuvent se trouver, pour diverses raisons, dans la situation de devoir développer leurs aptitudes linguistiques pour des études ultérieures et/ou la vie professionnelle. Parallèlement au fait que les jeunes se voient offrir un éventail de plus en plus large de possibilités d'études dans les pays européens, le monde du travail réclame de plus en plus de connaissances plurilinguistiques. Il est d'autant plus important de réveiller cet intérêt dans les professions frontalières ou exigeant un certain plurilinguisme.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Cet aspect qui prenait déjà toute sa valeur dans les régions frontalières à grande mobilité prend une place de premier plan dans le cadre de l'intégration européenne.
- Dans certains domaines une formation universitaire à l'étranger et dans une langue autre que la langue maternelle de l'apprenant est nécessaire. Avec des programmes dans la langue cible on peut préparer des apprenants plus âgés à cette situation.

Exemples

- Programme pour apprenants plus âgés, dans lequel entre un contenu académique spécifique pouvant servir de base à une spécialisation universitaire.
- Programme de formation normale ou continue, dans lequel les moyens de communication linguistiques sont systématiquement étudiés en vue d'un certain environnement professionnel.

La distance compte peu, seul le premier pas coûte (Mme du Deffand)

LEARNTIX**Élargissement du répertoire de stratégies d'apprentissage**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue	monolingue
EXPOSITION	faible	moyenne	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	seconde	minoritaire	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF-'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu	équilibré
SUJETS	sélection	majoritaire	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui	oui

La Dimension d'apprentissage

LEARNTIX

Elargissement du répertoire de stratégies d'apprentissage

On arrive à l'application typique des méthodes orientées sur l'apprenant, qui tentent de réussir l'enseignement en prenant en compte les aptitudes sociales et intellectuelles de chaque apprenant et de répondre à leurs besoins personnels. Un aspect important très répandu est la différence observée entre les sexes dans les résultats de l'apprentissage d'une langue. C'est ainsi que l'on s'est aperçu que dans certains systèmes d'enseignement traitant les sexes de manière inégalitaire, certains groupes reculaient devant un succès présenté comme intimidant. Ce dernier point ne fait pas l'unanimité. En tous cas EMILE offre des approches différenciées de l'apprentissage des langues et il n'y a pas de doute que cet aspect soit positif s'il permet de compenser les déficits de certains groupes ou d'agir positivement sur la masse des apprenants.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Jusqu'à présent on a pu seulement rassembler des évaluations subjectives dans la pratique de l'enseignement des langues; on pense pouvoir compter sur des recherches plus scientifiques dans l'avenir.
- Il semble que ce soit une gageure de vouloir respecter les stratégies d'apprentissage individuelles dans un environnement unique sans choisir les méthodes élaborées à ces fins. Dans le cadre d'EMILE on peut faire appel à différentes méthodes qui favorisent les styles et stratégies d'apprentissage personnels.

Exemples

- Dans des programmes d'intensité faible dans des écoles spécialisées pour enfants difficiles.
- Dans des programmes qui englobent l'apprentissage de la langue et celui d'une autre matière, et qui accordent la priorité à un renforcement de l'assurance de l'apprenant pour ce qui est d'apprendre une langue en répondant à ses besoins personnels.

L'apprenant idéal par EMILE n'existe pas - mais il existe des apprenants qui ont la volonté et l'occasion d'essayer de développer de nouvelles aptitudes. (VocTalk)

LEARNTIX**Encouragement à la variété des méthodes et de formes dans la pratique de l'enseignement**

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	monolingue	monolingue
EXPOSITION	faible	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	minoritaire	étrangère
ENSEIGNANTS	d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	interactif	équilibré	plutôt interactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	équilibré	plus de contenu
SUJETS	majoritaire	majoritaire	majoritaire
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui

LEARNTIX

Encouragement à la variété de méthodes et de formes dans la pratique de l'enseignement

Il n'est pas nécessaire de choisir une autre langue d'enseignement pour en varier les méthodes et les formes dans la pratique. L'intégration d'EMILE, qui offre déjà un répertoire de méthodes peut servir de catalyseur à ce développement. En d'autres mots: L'intégration d'EMILE pousse à l'analyse soigneuse de la méthode jusque-là employée et à en tirer les conséquences.

Ce qui caractérise entre autre la méthode EMILE est cet effet synergétique qui vient du fait que la communication porte sur la langue, le contenu et l'interaction dans la classe. Dans le cadre d'EMILE, ces trois aspects viennent, tour à tour, au premier plan à des moments précis. La conscience de la valeur de cette méthode visant à l'interaction peut inciter l'enseignant à y adapter ses méthodes.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- De nombreuses méthodes suivies dans le cadre d'EMILE ont leur origine dans la pratique de la classe de langue et ont été étendues à l'enseignement d'une matière dans la langue cible. Ce n'est pas toujours le cas.
- Pour les apprenants plus âgés les théories de l'autonomie de l'apprentissage ont souvent la priorité.
- Une collaboration entre les enseignants et les pratiques professionnelles comme dans le *Team-Teaching* par exemple a un effet souvent positif sur la variété des méthodes suivies.

Exemples

- Un programme dans lequel les assistants de langue cible jouent un rôle précis dans la classe, en proposant une aide linguistique et méthodique.
- Un programme fondé sur l'oral pour mal entendants, dans lequel les enseignants commencent par parler aux sourds ou mal entendants puis procèdent à un langage de signes, objectif d'EMILE.

On ne peut pas influencer le vent, mais on peut y adapter les voiles pour une meilleure navigation (VocTalk)

LEARNTIX
Progression de la motivation

GROUPE D'AGE	5-15 ans	5-15 ans	5-15 ans	14-20 ans
MILIEU LINGUISTIQUE	monolingue	bilingue	multilingue	monolingue
EXPOSITION	faible	moyenne	faible	faible
LANGUE CIBLE	étrangère	seconde	minoritaire	étrangère
ENSEIGNANTS	de langue et d'autres matières non-natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs	de langue et d'autres matières natifs	de langue et d'autres matières natifs et non-natifs
RAPPORT DISCOURS INTERACTIF- 'TRANSACTIF'	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif	plutôt interactif
RAPPORT LANGUE-CONTENU	plus de contenu	plus de contenu	plus de contenu	équilibré
SUJETS	sélection	majoritaire	sélection	sélection
TRANS-LINGUISTIQUE	oui	oui	oui	oui

LEARNTIX

Progression de la motivation

Le développement de la motivation de l'apprenant est à la base de toute éducation. Lorsqu'on choisit EMILE dans ce but spécifique c'est le plus souvent sous la forme de programmes à faible intensité qui entraînent l'apprenant à se fixer des buts et à se servir de moyens inhabituels. Ces programmes cherchent souvent à créer des contextes d'aide et d'encouragement dans lesquels tous ou presque tous les apprenants montre une attitude positive vis à vis des objectifs de l'enseignement.

Aspects clés d'EMILE dans cette application particulière

- Les apprenants plus âgés surtout en formation normale ou continue peuvent ainsi prendre un nouveau départ pour apprendre une langue alors que jusque-là ils n'avaient connu que l'échec.
- Des programmes ayant ce but peuvent être choisis pour créer un contexte d'apprentissage orienté vers la pratique dans lequel on lance aux apprenants des défis auxquels ils doivent répondre avec succès.
- Grâce à cette expérience d'EMILE le profil des apprenants peut se transformer de manière à influencer positivement le contexte scolaire.

Exemples

- Programmes intégrés à celui d'écoles professionnelles, qui ne tiennent pas tant à passer un contenu que des méthodes d'interactions et ainsi agissent sur la consolidation de l'assurance d'un grand groupe d'apprenants qui, en conséquence, développent une attitude positive et confiante vis à vis de l'enseignement.
- Programmes pour jeunes apprenants dans le cadre de groupes d'activités en dehors des horaires scolaires, dans lesquels un enseignement ultérieur des langues est préparé ou visant la conservation d'aptitudes linguistiques spécifiques acquises antérieurement grâce à EMILE.

Je fais justement ce dont je suis incapable, pour apprendre (Picasso)

PART 5
Dimensionen inhaltsbezogenen
Lernens in der Fremdsprache

Anja Schünemann & Dieter Wolff

DIMENSIONEN UND SCHWERPUNKTE MEHRSPACHIGER BILDUNGSGÄNGE

1 Die kulturelle Dimension – CULTIX

Aufbau von interkulturellem Wissen und Fremdverstehen
Entwicklung interkultureller Kommunikationsfertigkeiten
Lernen über spezifische Nachbarländer/-regionen und/oder Minderheiten
Erschließen des weiteren kulturellen Kontextes

2 Die Dimension der Umgebung – ENTIX

Vorbereitung auf die Internationalisierung, insbesondere die europäische Integration
im Rahmen der EU
Erwerb internationaler Qualifikationsnachweise
Ausbau des Schulprofils

3 Die sprachliche Dimension – LANTIX

Allgemeine Steigerung der zielsprachlichen Kompetenz
Entwicklung mündlicher Kommunikationsfertigkeiten
Förderung der Sprachbewusstheit in Mutter- und Zielsprache
Entwicklung sprachübergreifender Interessen und Sichtweisen
Einführung einer Zielsprache

4 Die inhaltliche Dimension – CONTIX

Eröffnung unterschiedlicher Perspektiven auf einen Gegenstand
Erwerb zielsprachlicher Fachterminologie
Vorbereitung auf späteres Studium und/oder Berufsleben

5 Die Lerndimension – LEARNTIX

Ausbau des individuellen Strategienrepertoires
Förderung von Methoden- und Formenvielfalt in der Unterrichtspraxis
Steigerung der Lernermotivation

GRUNDLAGE

In den mehrsprachigen Bildungsgängen in Europa sind zahlreiche unterschiedliche „Typen“¹ von CLIL in Gebrauch. Trotz ihrer Verschiedenheit haben diese „Typen“ allerdings vieles gemeinsam, da die zentralen Gründe für den Einsatz von CLIL – das, was wir hier als Dimensionen bezeichnen – in der Praxis untrennbar miteinander verflochten sind.

Die vorliegende erste Fassung eines Profils mehrsprachiger Bildungsgänge in Europa ist aus einem Forschungsprojekt hervorgegangen, dessen Schwerpunkt darauf lag, CLIL auf seine unterschiedlichen Dimensionen hin zu untersuchen. Diese Studie soll umfassend sein, erhebt jedoch keinen Anspruch auf Vollständigkeit. Indem sie die Grundlagen erforscht, ist sie ihrerseits wiederum als eine Grundlage gedacht, auf der ein umfassenderes Verständnis des Potenzials mehrsprachiger Bildungsgänge aufbauen soll.

Einblicke in die Dimensionen der Praxis mehrsprachiger Bildungsgänge ermöglichen uns die Grundprinzipien dieses Ansatzes zu identifizieren, der in Europa in höchst unterschiedlichen Kontexten umgesetzt wird.

Im Folgenden werden fünf Dimensionen unterschieden: die kulturelle Dimension, die Dimension der Umgebung, die sprachliche, die inhaltliche sowie die Lerndimension. In diesen ist eine Anzahl zentraler Merkmale jeweils unterschiedlich realisiert. Die neun Faktoren, nach denen wir differenzieren, sind: Altersspanne, sozio-linguistische Umgebung, die Zeit, während der die Lernenden der Sprache ausgesetzt sind (time of exposure, im Folgenden als Zeitintensität bezeichnet), Zielsprache, Lehrertyp, Diskurstyp, Wechsel zwischen Ausgangs- und Zielsprache, Eignungsgrad des Sachfaches und die anteilige Gewichtung von Sprache und Inhalt.

Die Dimensionen stellen Idealtypen dar und sollten nicht isoliert betrachtet werden, da sie in der Praxis mehrsprachiger Bildungsgänge meist stark miteinander verflochten sind. Das bedeutet, dass eine Schule, die CLIL einsetzt, dabei in der Regel mehr als nur eine einzige Dimension im Blick hat.

Dennoch ist es sinnvoll, die Dimensionen gegeneinander abzugrenzen, denn dies ermöglicht uns die einzelnen, wenn auch eng aufeinander bezogenen Gründe zu identifizieren, aus denen CLIL in unterschiedlichen europäischen Kontexten eingesetzt wird. Nicht nur steht jede Dimension in Beziehung zu anderen, sondern manche Dimensionen sind auch stärkerem Wandel unterworfen als andere. So kann der Hauptgrund dafür, dass eine bestimmte Schule einen mehrsprachigen Bildungsgang anbietet, sich mit der Zeit ändern. Eine Schule kann beispielsweise einen mehrsprachigen Bildungsgang einrichten um ihr Schulprofil auszubauen und für Schüler attraktiver zu werden; später kann der Schwerpunkt sich jedoch auf ein anderes Ziel, etwa die allgemeine Steigerung der zielsprachlichen Kompetenz der Schüler, verlagern.

Das vorliegende Profil mehrsprachiger Bildungsgänge in Europa bietet eine Einführung in die Dimensionen und Schwerpunkte von CLIL. Ergänzend zu dieser Publikation ist über das Internet ein CLIL-Kompendium zugänglich www.cililcompendium.com. Hier sind detailliertere und umfassendere Beschreibungen der Praxis unterschiedlicher Beispiele mehrsprachiger Bildungsgänge in Europa zu finden.

---

¹ „Typen“ und „Modelle“ dienen meist der statischen Beschreibung praktischer Gegebenheiten. Der Gebrauch solcher Termini suggeriert häufig, es gebe zu etwas bereits einen etablierten und erprobten Standard, der gemäß bestimmten Prinzipien praktiziert werde. Wenn ein System als „Typus“ oder „Modell“ verwendet wird, liegt nahe, dass versucht wird es zu imitieren um ähnliche Ergebnisse zu erzielen.

CULTIX**Aufbau von interkulturellem Wissen und Fremdverstehen**

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual	bilingual	bilingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering	gering	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache	Zweitsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen	ausgeglichen
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja	nein

Die kulturelle Dimension

CULTIX

Aufbau von interkulturellem Wissen und Fremdverstehen

Das Konzept der interkulturellen Erziehung erfreut sich neuerdings großer Beliebtheit, weil weltweite Mobilität und europäische Integration einen entsprechenden Handlungsbedarf erzeugen. „Interkulturelles Wissen und Fremdverstehen“ kann in Schulen auf zahlreiche unterschiedliche Arten aufgebaut werden. Ein Problem, das sich dabei ergibt, kann auf die allgemeine Unterrichtssituation zurückgeführt werden: Um aus erworbenem Wissen Verstehen zu entwickeln sind in der Regel erfahrungsbezogene Methoden erforderlich. CLIL stellt eine Möglichkeit dar diese Erkenntnis in der Unterrichtspraxis erfolgreich umzusetzen.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Dieser Aspekt steht häufig im Mittelpunkt kurzer Unterrichtsperioden, insbesondere zur Vorbereitung auf grenzübergreifende Projekte, Lernermobilität (virtuell durch ICT oder in Form von Auslandsaufenthalten) und Austauschprogramme.
- Das Hauptziel kann darin bestehen, Probleme wie Rassismus und andere Formen von Vorurteilen „indirekt“ zu behandeln.
- Meist wird Methoden der Interaktion (z. B. Gruppenarbeit) gegenüber solchen der Transaktion (z. B. Lehrermonolog) der Vorzug gegeben und so anwendungsorientiertes Lernen ermöglicht.
- Selbstbewusstseinstaining zur Vorbereitung auf Kontakte mit Menschen in einem anderen Land kann eine Rolle spielen; in der Regel liegt der Schwerpunkt nicht auf der bloßen Informationsvermittlung, sondern auf der Entwicklung von Sichtweisen.

Beispiele

- Modul für ältere Lerner im Rahmen psychologischer Beschäftigung mit Rassismus
- Modul zu kulturspezifischen Merkmalen des Sprachgebrauchs im Rahmen des Sprachunterrichts

Nicht Internationalisierung um ihrer selbst willen, sondern Fertigkeitvielfalt für eine neue Welt (VocTalk)

CULTIX Entwicklung interkultureller Kommunikationsfertigkeiten

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	bilingual	monolingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	mittel	gering	mittel	gering	hoch
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Zweitsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen	Sprache stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja	ja	ja

Der Aufbau von interkulturellem Wissen und Fremdverstehen steht in engem Zusammenhang mit dem grundlegenden Aspekt der Kommunikationsfertigkeiten. Dabei geht es um die Frage, wie Sprache in interkulturellen Situationen verwendet wird. Die Tatsache, dass dieser Aspekt in vielen mehrsprachigen Bildungsgängen besonders im Vordergrund steht, hängt unter anderem mit individuellen Lernstilen und -strategien zusammen. Vereinfachend kann man sagen, dass manche Menschen sehr effiziente Lerner oder anderweitig besonders disponiert sind Sprache zu erwerben, wenn ihnen ein erweiterter Zugang zu erfahrungsbasiertem Lernen ermöglicht wird.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Dieser Aspekt steht häufig im Mittelpunkt kurzer Unterrichtsperioden, insbesondere zur Vorbereitung auf grenzübergreifende Projekte, Lernermobilität (virtuell durch ICT oder in Form von Auslandsaufenthalten) und Austauschprogramme.
- Meist wird Methoden der Interaktion (z. B. Gruppenarbeit) gegenüber solchen der Transaktion (z. B. Lehrermonolog) der Vorzug gegeben und so anwendungsorientiertes Lernen ermöglicht.
- Sofern der Lehrer die Möglichkeit hat, wird häufig Sprachunterricht mit einbezogen.
- Bei älteren Lernern besteht oft ein direkter Bezug zu Kommunikationsfertigkeiten, die am Arbeitsplatz gefordert sind.

Beispiele

- Schulen in Grenzregionen, die zu Themen von beiderseitigem Interesse gemeinsame Unterrichtsressourcen nutzen
- Sprachlernmodul, in dem der Schwerpunkt darauf liegt, aus zuvor erworbenem zielsprachlichem Wissen praktisch anwendbare Fertigkeiten zu entwickeln

Interkulturelle Kommunikationsfertigkeiten können nicht vermittelt werden, indem man den Menschen Informationen an den Kopf wirft – sie müssen in jedem Einzelnen durch anwendungsbezogenes Lernen und Reflexion wachsen (VocTalk)

CULTIX**Lernen über spezifische Nachbarländer/-regionen und/oder Minderheiten**

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	3-6 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	hoch	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Zweitsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprachlehrer; nicht- Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Transaktion	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	nein	ja

CULTIX

Lernen über spezifische Nachbarländer/-regionen und/oder Minderheiten

In Europa sind Integrationsprozesse auf der Makro- und der Mikroebene gleichzeitig zu beobachten. Erstere laufen im Rahmen der europäischen Integration zwischen den Nationalstaaten ab, Letztere im verstärkten Kontakt zwischen Regionen und Gemeinschaften. Ein Beispiel ist die radikale Verschiebung vieler Grenzen im Laufe der letzten zehn Jahre, die sich unmittelbar auf das Leben und die Perspektiven der betroffenen Bürger ausgewirkt hat. In einigen Fällen ist daraus die Notwendigkeit entstanden Lernern gezielt Wissen über Nachbarländer oder auch über Minderheiten im eigenen Land zu vermitteln. Mehrsprachige Bildungsgänge stellen ein Mittel dar, diese Art des Lernens zu fördern.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Dieser Aspekt ist besonders wichtig in Umgebungen, die offiziell als monolingual gelten, aber dennoch Merkmale bilingualer Umgebungen aufweisen.
- CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung wurde in jüngster Zeit als Mittel zum Umgang mit Problemen entdeckt, die sich ergeben, wenn regionalpolitische Entwicklungen zu verstärktem Kontakt zwischen Bevölkerungsgruppen führen, zwischen denen bisher weitgehend undurchlässige Grenzen bestanden.
- Auch innerhalb eines Landes können soziale und/oder wirtschaftliche Faktoren den Kontakt zwischen verschiedenen ethnischen/sprachlichen Gruppen in der Vergangenheit stark eingeschränkt haben, sodass wechselseitige Vorurteile sich verfestigten. Mehrsprachige Bildungsgänge werden eingesetzt um mit sprachbasierten Methoden das Verständnis und Bewusstsein für die jeweils andere Gruppe zu fördern.

Beispiele

- Zahlreiche Programme an Schulen in Grenzgebieten (z. B. Schüler- oder Lehreraustausch), wobei Lehrer- und Lernerpotenzial ausgetauscht wird um gemeinsame Ziele zu erreichen
- Modul, das die Sichtweisen der Lernenden in den Mittelpunkt rückt, z. B. im Anschluss an Unterrichtseinheiten in Fächern wie Geographie oder Sozialwissenschaften

Heutzutage sind es gar nicht mehr notwendig fremde Sprachen, die ein Lerner benötigt – sie werden mitunter gleich draußen vor der Tür gesprochen (VocTalk)

CULTIX
Erschließen des weiteren kulturellen Kontextes

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	3-6 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	multilingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	hoch	hoch	hoch
ZIELSPRACHE	Mehrheitssprache	Mehrheitssprache	Mehrheitssprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	nein	ja	nein

CULTIX

Erschließen des weiteren kulturellen Kontextes

Schlagworte wie kulturelle Integration, kulturelle Anpassung und dergleichen werden seit Jahren zur Beschreibung einer Situation herangezogen, in der Migranten lernen in einer Gesellschaft zu leben, die sich von derjenigen unterscheidet, in der sie ihre Kindheit verbracht haben oder aus der ihre Vorfahren stammen. CLIL kann dazu eingesetzt werden, derartige Prozesse der kulturellen und/oder sprachlichen Anpassung zu fördern.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- CLIL mit diesem Schwerpunkt wird in schulischen Kontexten eingesetzt, wo es aufgrund von Immigration oder anderen Formen der Migration unterschiedliche Erstsprachen innerhalb einer Lernergruppe gibt.
- Um diesen Aspekt erfolgreich umzusetzen ist oft spezielle Unterstützung (z. B. durch muttersprachliche Assistenten) sowie der Einsatz von Maßnahmen wie „team teaching“ (Zusammenarbeit mehrerer Lehrkräfte) erforderlich.

Beispiele

- Grundschulen, in denen Migrantenkinder mit unterschiedlichem ethnischen Hintergrund gemeinsam in derselben Lernergruppe sind und wo die Mehrheitssprache in unmittelbarem Bezug auf die jeweiligen Erstsprachen gefördert werden muss
- Sonderklassen, in denen gezielt auf die besonderen Erfordernisse eingegangen wird, die sich aus der Sprachenvielfalt ergeben

CLIL öffnet Türen nach neuen Horizonten (VocTalk)

ENTIX**Vorbereitung auf die Internationalisierung,
insbesondere die europäische Integration im
Rahmen der EU**

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja

Die Dimension der Umgebung

ENTIX

Vorbereitung auf die Internationalisierung, insbesondere die europäische Integration im Rahmen der EU

Europäische Integration und weltweite Internationalisierung prägen das Umfeld – von der Nation über die Region bis hin zu den einzelnen Schulen. Ebenso wie sich die Anforderungen an die Arbeitnehmer vor Ort gegenüber früher verändert haben, ist auch zu beobachten, dass junge Menschen verstärkt die Möglichkeit haben von Mitteln, die insbesondere von EU-Institutionen bereitgestellt werden, zu profitieren. CLIL kann gerade bei älteren Lernern zur Einstellung auf diese veränderten Gegebenheiten genutzt werden. Die grenzübergreifende Dynamik der Inhalte kann sogar ihrerseits als Argument für die Einführung mehrsprachiger Bildungsgänge angeführt werden.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Die Curricula der einzelnen Programme sind unter Umständen stark von den spezifischen Möglichkeiten und Notwendigkeiten geprägt, die in der jeweiligen Umgebung bestehen.
- Verfügbarkeit entsprechender Materialien (in Übersetzung) in unterschiedlichen Sprachen kann diesen Schwerpunkt von CLIL unterstützen.

Beispiele

- Programme zu EU-Richtlinien und -Gesetzen, in denen ältere Lerner von terminologischen Kenntnissen in verschiedenen Sprachen profitieren
- Programme, in denen ältere Lerner auf die Teilnahme an Austauschprogrammen und/oder auf eine berufliche Tätigkeit in fremdsprachlicher Umgebung vorbereitet werden

Der multilinguale Raum Europa wird dazu führen, dass im Berufsleben verstärkt die Beherrschung einer oder mehrerer zusätzlicher Sprachen gefordert wird (VocTalk)

ENTIX

Erwerb internationaler Qualifikationsnachweise

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	hoch	hoch	hoch
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	nein	nein	nein

ALTERSSPANNE	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	hoch	hoch	hoch
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	nein	nein	nein

In Europa gibt es unterschiedliche Arten von Qualifikationsnachweisen. Einige davon sind allgemeine Bildungsabschlüsse wie das internationale Bakkalaureat. Andere sind durch nationale Organisationen (z. B. University of Cambridge Local Examinations Syndicate, Alliance Française, Goethe-Institut) enger an die sprachliche Kompetenz gebunden, können aber dennoch in verschiedenen Ländern erworben werden.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Manche Abschlüsse setzen umfangreiche CLIL-Bestandteile im Curriculum voraus, während andere, insbesondere Sprachzertifikate, mit geringerer Zeitintensität zu erwerben sind.
- Ein Aspekt, der für diesen Schwerpunkt im Rahmen mehrsprachiger Bildungsgänge spricht, ist die Möglichkeit der Vorbereitung auf ein späteres Studium oder Berufsleben, in dem verschiedene Sprachen gefordert sind.
- Vorgegangener Unterricht in der Zielsprache oder ähnliche Lernerfahrungen, die bei dieser Schwerpunktsetzung meist schon gegeben sind, ermöglichen eine Auswahl unter den Lernern.

Beispiele

- Schulen oder Zweige an Schulen, die nach speziellen internationalen Curricula vorgehen, wie beispielsweise dem des internationalen Bakkalaureat
- Schulen, die auf Sprachen spezialisiert sind oder sonstige zeitintensive Formen von CLIL anbieten und auf den Erwerb eines sprachlich ausgerichteten Zertifikats in der Zielsprache ausgerichtet sind
- Schulen, die Curricula aus anderen Ländern umsetzen und die Lernenden auf Prüfungen vorbereiten, die aus dem Kontext der Zielsprache stammen

Alle Lernenden haben das Recht, eine Ausbildung in anderen Ländern des vereinten Europa wahrzunehmen, sofern sie über die entsprechenden Qualifikationsnachweise verfügen. CLIL ermöglicht den Lernenden die nötigen sprachlichen Voraussetzungen zu erwerben um von diesem Recht Gebrauch zu machen (zitiert nach: InterTalk)

ENTIX Ausbau des Schulprofils

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja

ALTERSSPANNE	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja

ENTIX **Ausbau des Schulprofils**

Manche Schulen sind in jüngerer Zeit durch sozio-ökonomische Kräfte unter großen Anpassungsdruck geraten – sowohl in positiver als auch in negativer Hinsicht. Diese Situation wird zusätzlich dadurch kompliziert, dass die Leistungen von Schulen verstärkt der Bewertung anhand von Evaluationssystemen unterworfen sind, die auf bestimmten Kriterien basieren. Das hat in manchen Ländern größere Auswirkungen auf das Bildungssystem als in anderen. Dennoch ist die Aussage, dass Schulen vermehrt einem ähnlichen Druck ausgesetzt sind, wie er für die freie Wirtschaft charakteristisch ist, mittlerweile ein Gemeinplatz. Aus dieser Situation heraus suchen Schulen nach neuen Mitteln um ihr Profil auszubauen. Dies kann zum Beispiel durch die Einrichtung mehrsprachiger Bildungsgänge erreicht werden.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Ein Schulprofil kann sich über Jahre hinweg entwickeln, aber einmal ist der Punkt erreicht, an dem die Entwicklung zum Stillstand kommt. Wenn CLIL gezielt dazu eingesetzt wird, die Entwicklung der Schule voranzutreiben, dann ist es wahrscheinlich, dass der Schwerpunkt sich mit der Zeit verlagert, wobei die Interessen der Lernenden eine besondere Rolle spielen.
- Durch den Einsatz von CLIL kann neues Interesse an Schulen geweckt werden, die sich darum bemühen, ihre Attraktivität für Lernende zu steigern.
- CLIL kann als Katalysator dazu dienen, besondere Möglichkeiten, die den Lernenden an wenigen exklusiven Schulen geboten werden, in das *Mainstream*-Schulsystem zu übertragen.

Beispiele

- Schulen in Innenstädten, die Probleme mit zu geringen Schülerzahlen haben und sich um Anmeldungen von außerhalb des regulären Einzugsbereichs bemühen
- Schulen, denen nur begrenzte Mittel für Veränderungen zur Verfügung stehen, die jedoch über entsprechend motivierte Lehrkräfte verfügen um einzelne, weniger zeitintensive CLIL-Programme zu realisieren

Als wir die ersten mehrsprachigen Bildungsgänge einrichteten, stellten wir fest, dass wir zahlreiche Lernende aus einer viel breiter gestreuten Gruppe ansprachen als zuvor - beinahe wie eine Kerze die Falter anzieht (VocTalk)

LANTIX**Allgemeine Steigerung der zielsprachlichen Kompetenz**

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	3-6 Jahre	3-6 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual	monolingual	monolingual	bilingual
ZEITINTENSITÄT	mittel	gering	hoch	hoch	mittel	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Minderheits-sprache	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	nein	ja	ja	ja

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	bilingual	bilingual	multilingual	monolingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	hoch	gering	mittel	mittel	gering	gering
ZIELSPRACHE	Minderheits-sprache	Mehrheits-sprache	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	nein	nein	ja	ja	ja	ja

Die sprachliche Dimension

LANTIX

Allgemeine Steigerung der zielsprachlichen Kompetenz

Dies ist einer der häufigsten Gründe für die Einführung mehrsprachiger Bildungsgänge, sowohl historisch betrachtet als auch in jüngerer Zeit. Der Schwerpunkt liegt auf der allgemeinen Sprachkompetenz, wozu Lese-, Schreib-, Sprech- und Hörvermögen gleichermaßen zählen.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Die zielsprachliche Kompetenz kann durch intensiven Einsatz von CLIL und anderen Formen des Sprachlernens ein hohes Niveau erreichen.
- Weniger intensiver Einsatz kann zur allgemeinen Steigerung der zielsprachlichen Kompetenz dienen, insbesondere wenn durch CLIL die Möglichkeit geschaffen wird erworbenes sprachliches Wissen in Fertigkeiten umzusetzen, indem den Lernenden zusätzlich Gelegenheit zur praktischen Anwendung geboten wird.
- Dieser Schwerpunkt kann in der Verbindung von Sprach- und Sachfachunterricht, dem so genannten bilingualen Sachfachunterricht, erfolgreich umgesetzt werden.
- Der Schwerpunkt liegt zwar auf der allgemeinen Kompetenzsteigerung, im Einzelfall können aber dennoch bestimmte sprachliche Fertigkeiten besonders in den Vordergrund gerückt werden.
- Bildungsgänge mit hoher oder mittlerer Zeitintensität im Einsatz von CLIL können eine Vorbereitung auf weitere Beschäftigung mit der Zielsprache – im In- oder Ausland – einbeziehen.
- Beim Einsatz von CLIL mit mittlerer bis hoher Zeitintensität, der auf die allgemeine Steigerung der zielsprachlichen Kompetenz abzielt, sollte auch die Entwicklung der Muttersprache (oder der Mehrheitssprache der Umgebung) einbezogen werden.

Beispiele

- eine Schule für junge Lerner, die CLIL intensiv über einen Zeitraum von mehreren Jahren durchführt, Muttersprachler als Vorbild für den Gebrauch der Zielsprache einsetzt und die Förderung der Mutter- bzw. Mehrheitssprache einbindet
- eine Schule für ältere Lerner, die darauf spezialisiert ist, CLIL in zwei Sprachen durchzuführen – beispielsweise weil viele der Lernenden später in einer dieser Sprachen studieren werden
- ein Programm im Rahmen des regulären Curriculums für Lerner, die die Zielsprache bereits seit mehreren Jahren lernen und von der Möglichkeit profitieren sie auch im Sachfachunterricht anzuwenden

Kinder sind dazu veranlagt, sich Sprache anzueignen, so wie Vögel dazu veranlagt sind, fliegen zu lernen, auf ihrem Zug große Entfernungen zurückzulegen oder zu singen, und Spinnen dazu, Netze zu bauen (InterTalk)

LANTIX
Entwicklung mündlicher Kommunikationsfertigkeiten

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNISS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Sprache stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja

Dieses Ziel steht im Rahmen mehrsprachiger Bildungsgänge, in denen ein einzelner Aspekt der allgemeinen sprachlichen Kompetenz besonders gewichtet wird, oft im Vordergrund. Dabei liegt immer wieder das Problem zugrunde, dass man über zielsprachliches Wissen verfügt, aber nicht in der Lage ist die Sprache in authentischen Situationen tatsächlich anzuwenden. Mit dem Anstieg der Mobilität – der virtuellen wie auch der physischen – in Europa haben verschiedene Kanäle, von der Face-to-face-Kommunikation bis zur E-Mail, zunehmend an Bedeutung gewonnen. Ein großer Teil der Kommunikation, insbesondere in schriftlicher Form durch Informations- und Kommunikationstechnologie, setzt die Fähigkeit des mündlichen Sprachgebrauchs voraus.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Lernenden Gelegenheiten zum Sprechen zu geben erfordert weniger „linguistische“ Fertigkeiten seitens des Lehrers, was gerade Fachlehrern entgegenkommt, die nicht auf die Vermittlung von Sprache spezialisiert sind.
- Die Entwicklung mündlicher Sprachkompetenz kann besonders als Einstieg in CLIL geeignet sein, bevor dann auch Lese- und Schreibfertigkeiten einbezogen werden.
- In CLIL-Programmen mit hoher Zeitintensität für jüngere Lerner sollten Lehrer eingesetzt werden, die gute Vorbilder für die Verwendung der Zielsprache abgeben.
- Das Einüben mündlicher Fertigkeiten kann auf „utilitaristische“ Weise geschehen – indem die Sprache „als Werkzeug gebraucht“ wird. In solchen Fällen ist es zwar wünschenswert, aber nicht unbedingt erforderlich, dass die Lehrenden über muttersprachliche Kompetenz in der Zielsprache verfügen.
- Wenn CLIL mit diesem Schwerpunkt eingesetzt wird, ist es unverzichtbar, dass die Lernenden selbst Gelegenheit haben im Klassenzimmer in der Zielsprache zu kommunizieren. Das bedeutet, dass Methoden verwendet werden müssen, die zu einem hohen Maß an Interaktion innerhalb der Lernergruppe führen.

Beispiele

- Programme, in denen junge Lerner im Rahmen kurzer „Sprachbad“-Perioden der Zielsprache ausgesetzt sind, wobei sie über einen längeren Zeitraum hinweg immer wieder in sehr kurzen Abschnitten die Zielsprache hören, sprechen oder auch singen; ein Ziel ist die frühe Vertrautheit mit dem Klang der Sprache
- eine Unterrichtsreihe, bei der in der ersten Phase der Schwerpunkt bewusst auf die Förderung mündlicher Fertigkeiten gelegt wird; später kann dieser sich dann auf Lese- und Schreibfertigkeiten verlagern

Es fördert die Fähigkeit andere Sprachen zu lernen; über die Zweisprachigkeit hinaus zur Mehrsprachigkeit zu gelangen. Diese Fähigkeit ist bei Lernern, die bilingual unterrichtet wurden, weiter entwickelt (InterTalk)

LANTIX**Förderung der Sprachbewusstheit in Mutter- und Zielsprache**

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	3-6 Jahre	3-6 Jahre	3-6 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	bilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	gering	mittel	hoch	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Minderheits-sprache	Zweitsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	nein	ja	ja

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual	bilingual	bilingual
ZEITINTENSITÄT	gering	mittel	gering	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Zweitsprache	Fremdsprache	Zweitsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen	Sprache stärker gewichtet	Sprache stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja	ja

In gewissen Kreisen sowohl im Forschungs- als auch im Bildungsbereich gibt es Meinungsverschiedenheiten darüber, welche Bedingungen am besten dazu geeignet sind, den Erwerb zusätzlicher Sprachen zu fördern. Ebenso herrschen auch unterschiedliche Ansichten über die Entwicklung der Erstsprache bei Kindern, die bestimmten Formen von CLIL extensiv ausgesetzt sind. Je nach Altersstufe der Lerner haben manche Schulen Curricula entwickelt, in denen der Sprache besondere Aufmerksamkeit gewidmet wird und Erst- und weitere Sprachen parallel gefördert werden.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Die Förderung der Erstsprache parallel zur Einführung weiterer Sprachen in der Schule ist ein zentrales Thema der Forschung, da dem so genannten „frühen Fremdsprachenlernen“ besondere Aufmerksamkeit gewidmet wird. Das bedeutet, dass ein Anstieg der wissenschaftlichen Beschäftigung mit diesem Thema zu erwarten ist.
- Bei extensiver Begegnung junger Lerner mit der Zielsprache sollte sehr bewusst auch die Entwicklung der Erstsprache einbezogen werden.
- Im Zusammenhang mit diesem Schwerpunkt werden häufig die wechselseitigen Beziehungen zwischen der ersten und einer weiteren Sprache betont, insbesondere wenn beide zur selben „Sprachfamilie“ gehören.
- Dieser Schwerpunkt kann in gewissen sozio-politischen Kontexten positive Auswirkungen haben, wenn der Status und Stellenwert einer bestimmten Sprache durch historische Entwicklungen beeinflusst wurde.

Beispiele

- Curricula an Schulen in einer zweisprachigen Umgebung, die „immersions-ähnliche“ Methoden praktizieren
- Schulen in Grenzregionen, in denen die Zweisprachigkeit nicht voll entwickelt ist und wo ein Bedarf nach Programmen besteht, die die Kompetenz in mehr als einer Sprache fördern

Genauso, wie ein Kind auf natürliche Weise seine erste Sprache lernt, kann es auch weitere Sprachen lernen (InterTalk)

LANTIX
Entwicklung sprachübergreifender Interessen und
Sichtweisen

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	mittel	mittel	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja

LANTIX

Entwicklung sprachübergreifender Interessen und Sichtweisen

Die Länder Europas unterscheiden sich beträchtlich hinsichtlich der Fähigkeit ihrer Bürger sich anderer Sprachen als ihrer Muttersprache zu bedienen. Darin spiegelt sich nicht nur die Sprachenpolitik wider, sondern auch die Einstellung einer breiten Öffentlichkeit zur Bedeutung des Sprachlernens.

Sprachenpolitik und politische Rhetorik können die Haltung gegenüber dem Sprachenlernen beeinflussen, aber zunehmend hat auch die Meinung der breiten Masse entscheidenden Einfluss. Diese beruht häufig darauf, was als vorteilhaft für die junge Generation und deren zukünftige Bedürfnisse angesehen wird.

In diesem Zusammenhang spielt die Frage eine entscheidende Rolle, ob die Meinung vorherrscht, dass in Zukunft in der beruflichen Kommunikation innerhalb Europas eine einzelne Sprache dominant sein wird. Manche vertreten die Ansicht, dass eine dominante Sprache in der Art einer „lingua franca“ in mehrsprachigen Bildungsgängen als Einstieg genutzt werden kann. Dem ist jedoch entgegenzuhalten, dass „die jungen Leute diese ja sowieso nebenbei lernen“, sodass der Ansatz von CLIL besser dazu genutzt werden sollte, noch weitere Sprachen zu vermitteln.

Schließlich wird CLIL ein positiver Einfluss auf das Bild, das junge Menschen von sich selbst als Sprachlerner entwickeln, zugeschrieben, woraus sich eine katalytische Wirkung auf die Herausbildung sprachübergreifender Sichtweisen ergeben kann.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Es gibt verschiedene Ansichten darüber, ob es sinnvoll ist, in einer Sprache lediglich Teilkompetenzen zu erwerben. Dieser Schwerpunkt zielt oft eher darauf ab, einen Lerner zum Umgang mit mehreren verschiedenen Sprachen zu befähigen, als darauf, durch CLIL eine besonders hohe Kompetenz in einer einzigen Fremdsprache zu erzielen.
- Wenn mit CLIL positive Ergebnisse in einer verbreiteten Zweitsprache wie Englisch oder Französisch erzielt werden, ergibt sich daraus die Gelegenheit, dass Interessengruppen die Möglichkeiten an einer Schule ausloten, auch weitere Sprachen mithilfe von CLIL einzuführen.
- Sprachübergreifende Sichtweisen sind nicht dasselbe wie Kompetenzen in mehreren Sprachen. Eine Schule kann die Entwicklung sprachübergreifender Sichtweisen nicht nur durch CLIL fördern, sondern auch indem sie „Sprachen und Kommunikation“ als zentrales Element in das Curriculum aufnimmt.

Beispiele

- spezielle „Sprachschulen“, die extensive sprachfokussierte Programme anbieten
- Curricula in der beruflichen Aus- und Weiterbildung für Lerner, die verschiedene Sprachen zu spezifischen Zwecken benötigen

Lehren heißt nicht einen Eimer füllen, sondern ein Feuer entzünden (William Butler Yeats)

LANTIX
Einführung einer Zielsprache

ALTERSSPANNE	3-6 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprachlehrer; nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	ausgeglichene	überwiegend Interaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Sprache stärker gewichtet	Sprache stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	nein	nein	nein

LANTIX **Einführung einer Zielsprache**

Dieser Schwerpunkt ermöglicht es Schulen, eine Sprache in informeller Weise einzuführen. Dies geschieht oft mit der Zielsetzung, das Interesse zur weiteren Beschäftigung mit der Sprache zu wecken. Dieser Ansatz kann auf allen Altersstufen verfolgt werden und auch Sprachen einbeziehen, die nicht zu den üblichen schulischen Fremdsprachen gehören.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Dieser Aspekt steht oft bei der Vorbereitung von Lernern auf den Kontakt mit Gästen aus einem anderen Land – oder umgekehrt – im Vordergrund.
- Das allgemeine Interesse am Lernen von Sprachen kann auf diese Weise geweckt werden.
- Dieser Schwerpunkt ist überwiegend auf CLIL-Programme mit geringer Zeitintensität beschränkt.
- Dieser Aspekt ist besonders interessant im Hinblick auf berufsbezogene Ausbildung, die unter Umständen keinen regulären Sprachunterricht einschließt.

Beispiele

- in Form von „Sprachbad“-Perioden für jüngere Lerner, in denen oft kurze Abschnitte mit spielerischen Aktivitäten eingesetzt werden
- Programm an Berufsschulen, in dem CLIL dazu eingesetzt wird, die Lerner für das fortgesetzte Lernen einer bestimmten Sprache zu interessieren

Nur eine Sprache zu beherrschen ist, als würde man ein Auto fahren, das nur einen Gang hat (VocTalk)

CONTIX**Eröffnung unterschiedlicher
Perspektiven auf einen Gegenstand**

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	mittel
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler	Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	ausgeglichen	ausgeglichen
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja

Die inhaltliche Dimension

CONTIX

Eröffnung unterschiedlicher Perspektiven auf einen Gegenstand

In Sprachen und den damit verbundenen Kulturen kommen mitunter verschiedene Sichtweisen von der Welt zum Ausdruck, die sich auch auf die Art und Weise auswirken, wie Inhalte im Unterricht vermittelt werden. Ein anschauliches Beispiel ist die unterschiedliche Behandlung gemeinsamer Geschichte in den Curricula verschiedener beteiligter Länder. Überhaupt führen die verschiedenen Traditionen der jeweiligen Disziplinen oft bei ähnlichen Gegenständen zu erheblichen Unterschieden in der Herangehens- und Verstehensweise. CLIL bietet die Möglichkeit Gegenstände aus derart unterschiedlichen Perspektiven zu betrachten, wodurch ein vertieftes Verständnis der Inhalte erzielt werden kann.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Indem Lernende Informationen zu bestimmten Gegenständen in unterschiedlichen Sprachen aufnehmen, kann eine inhaltliche Bereicherung erzielt werden.
- Bestimmte Themenbereiche innerhalb des jeweiligen Sachfachs sind hierfür besonders geeignet.
- Indem Gelegenheiten zur kritischen Auseinandersetzung geboten werden, besteht die Möglichkeit der Horizonterweiterung.

Beispiele

- im Rahmen eines Moduls, in dem Materialien aus verschiedenen sprachlichen Perspektiven zum selben Thema kontrastierend behandelt werden
- kann bei CLIL-Programmen für ältere Lerner mit mittlerer bis hoher Zeitintensität besonders relevant sein, weil sich häufig Studien in der Zielsprache anschließen

Ich glaube, wenn man durch eine andere Brille sieht, nimmt man eine andere Perspektive ein. Denselben Gegenstand in einer anderen Sprache zu betrachten ist so, als setze man eine neue Brille auf und sähe die Dinge aus einer anderen Perspektive (InterTalk)

CONTIX
Erwerb zielsprachlicher
Fachterminologie

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Transaktion	überwiegend Transaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	ausgeglichen	ausgeglichen
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja

CONTIX **Erwerb zielsprachlicher** **Fachterminologie**

In manchen Lernbereichen besteht die Terminologie zu einem hohen Anteil aus internationalen Begriffen, die nicht Bestandteil der Erstsprache(n) der Lernenden sind. Der Einsatz der Zielsprache im Rahmen von CLIL ermöglicht den Lernenden einen verbesserten Zugang zu dem betreffenden Fach und seiner Schlüsselterminologie. Zusätzlich zum Lernen von Inhalten wird auch eine Vorbereitung auf verschiedene Formen der Mobilität geleistet.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Bei diesem Schwerpunkt spielen nicht nur die normierten Standardsprachen, sondern auch subsprachliche Varietäten wie beispielsweise fachspezifische Akronyme eine Rolle.
- Dieser Ansatz ist besonders für ältere Lerner in der beruflichen Aus- und Weiterbildung geeignet.

Beispiele

- ein berufliches Bildungsprogramm in einem neu entwickelten Fachgebiet wie der Informations- und Kommunikationstechnologie, wo Internationalismen und/oder Akronyme zum Kernvokabular gehören
- ein Berufsschulprogramm zum Thema internationale Küche

Wenn eine Fremdsprache als Werkzeug zum Lernen anderer Gegenstände eingesetzt wird, kann Erstaunliches erreicht werden (zitiert nach: InterTalk)

CONTIX**Vorbereitung auf späteres Studium und/oder Berufsleben**

ALTERSSPANNE	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	bilingual	multilingual	multilingual
ZEITINTENSITÄT	mittel	gering	mittel	mittel	hoch
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Fremdsprache	Zweitsprache	Fremdsprache	Mehrheits-sprache
LEHRER	Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Transaktion	überwiegend Transaktion	überwiegend Transaktion	überwiegend Transaktion	überwiegend Transaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	nein	ja	nein

CONTIX

Vorbereitung auf späteres Studium und/oder Berufsleben

Lerner können auf unterschiedlichste Arten in die Situation geraten, ihre sprachlichen Fähigkeiten für das spätere Studium und/oder Berufsleben ausbauen zu müssen. Im selben Maße, wie jungen Leuten mehr und breiter gefächerte Möglichkeiten zum Studium in verschiedenen europäischen Ländern offen stehen als je zuvor, bekommt die Beherrschung verschiedener Sprachen auch auf dem Arbeitsmarkt einen immer höheren Stellenwert. Dieser Schwerpunkt ist besonders wichtig im Hinblick darauf, Interesse an grenz- oder sprachübergreifender Berufstätigkeit zu wecken.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Dieser Aspekt, der auch bisher schon in Grenzregionen mit starker Mobilität einen hohen Stellenwert hat, rückt im Zuge der europäischen Integration immer mehr in den Vordergrund.
- In bestimmten Bereichen ist eine Hochschulausbildung außerhalb bestimmter Länder und in einer Sprache, die nicht die Erstsprache der Lernenden ist, erforderlich. Mit Programmen in der Zielsprache können ältere Lerner gezielt auf diese Situation vorbereitet werden.

Beispiele

- Programme für ältere Lerner, in die fachspezifische akademische Inhalte einfließen, die als Grundlage zur weiteren Spezialisierung im Rahmen einer Hochschulausbildung dienen können
- Programm in der beruflichen Aus- oder Weiterbildung, in dem gezielt die sprachlichen Mittel zur Kommunikation in bestimmten Arbeitsumgebungen erarbeitet werden

Auf die Entfernung kommt es nicht an, nur der erste Schritt ist schwer (Madame du Deffand)

LEARNTIX Ausbau des individuellen Strategienrepertoires

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	mittel	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Mehrheits- sprache	Fremdsprache	Fremdsprache
LEHRER	Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler	Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja	ja

Die Lerndimension

LEARNTIX **Ausbau des individuellen Strategienrepertoires**

Dies ist der typische Ansatzpunkt lernerzentrierter Methodiken, die versuchen das Lernen erfolgreicher zu gestalten, indem sie soziale und intellektuelle Fertigkeiten der einzelnen Lerner berücksichtigen und so deren individuelle Bedürfnisse einbeziehen. Ein besonders verbreiteter Interessenschwerpunkt ist der geschlechtsspezifische Unterschied der Leistungen beim Sprachlernen. In diesem Zusammenhang wurde angeführt, dass durch eine ungleiche Behandlung der Geschlechter in manchen Bildungssystemen bestimmte Gruppen von Jungen tatsächlich benachteiligt werden, da der Sprachlernprozess für sie eher abschreckend gestaltet ist. Dieser Punkt ist allerdings umstritten. Jedenfalls ermöglicht CLIL alternative Herangehensweisen an das Lernen von Sprachen und wenn dadurch die Benachteiligung bestimmter Gruppen abgebaut oder eine sonstige vorteilhafte Wirkung für die breite Masse der Lerner erzielt wird, ist das zweifellos positiv zu bewerten.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Belege für die Bedeutung dieses Schwerpunkts liegen bisher nur in Form stark subjektiver Einschätzungen aus der Praxis vor; für die Zukunft ist jedoch mit einer verstärkten wissenschaftlichen Beschäftigung mit diesem Aspekt zu rechnen.
- Es stellt einen sehr hohen, möglicherweise unrealistischen Anspruch dar, innerhalb derselben Unterrichtsumgebung individuellen Lernstrategien gerecht zu werden, ohne dazu die entsprechende Methodik einzusetzen. Im Rahmen von CLIL können verschiedenen Lernmethoden zur Anwendung kommen, die den Einsatz individueller Lernstile und -strategien ermöglichen.

Beispiele

- in Programmen mit geringer Zeitintensität an Sonderschulen für verhaltensauffällige Kinder
- im Rahmen dualer Programme, die Sprach- und Sachfachunterricht umfassen und in denen besonderes Gewicht auf die Stärkung des Selbstvertrauens im Hinblick auf das Sprachenlernen gelegt wird, indem auf individuelle Lernerbedürfnisse eingegangen wird

Den idealen CLIL-Lerner gibt es nicht – aber es gibt Lerner, die bereit, willens und in der Lage sind die Gelegenheit zu nutzen neue Fertigkeiten zu erkunden (VocTalk)

LEARNTIX**Förderung der Methoden- und Formenvielfalt
in der Unterrichtspraxis**

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	monolingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	hoch	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Minderheits- sprache	Fremdsprache
LEHRER	Sachfachlehrer; nicht- Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler	Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht- Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	ausgeglichen	überwiegend Interaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen	Inhalt stärker gewichtet
SACHFÄCHER	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer	Mehrzahl der Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja

LEARNTIX

Förderung von Methoden- und Formenvielfalt in der Unterrichtspraxis

Um eine größere Methoden- und Formenvielfalt in der Unterrichtspraxis zu erzielen ist es sicher nicht nötig, eine andere Unterrichtssprache zu verwenden. Der Einsatz von CLIL, das seinerseits schon ein Methodenrepertoire darstellt, kann jedoch als Katalysator zu einer solchen Entwicklung beitragen. Mit anderen Worten: Der Einsatz von CLIL fördert die sorgfältige Analyse und entsprechende Überarbeitung der bisherigen Methodik.

Ein charakteristisches Merkmal vieler CLIL-Methodiken ist der Synergieeffekt, der sich daraus ergibt, dass die Kommunikation auf die Sprache selbst, die Inhalte und die Interaktion im Klassenzimmer ausgerichtet ist. Im Rahmen von CLIL treten diese drei Aspekte jeweils an bestimmten Punkten in den Vordergrund. Die Einsicht in den Wert dieser weitgehend interaktiv ausgerichteten Methodik kann Lehrer dazu veranlassen, ihre Methoden entsprechend anzupassen.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Manche Methoden, die im Rahmen von CLIL zum Einsatz kommen, haben ihren Ursprung im Sprachunterricht und wurden durch CLIL auf den zielsprachlichen Sachfachunterricht übertragen; dies trifft jedoch nicht in allen Fällen zu.
- Bei älteren Lernern rücken im Rahmen dieses Schwerpunktes oft die Grundsätze der Lernerautonomie in den Vordergrund.
- Zusammenarbeit zwischen Lehrern und Arbeitspraktiken wie *Team-Teaching* wirken sich oft positiv auf die Methodenvielfalt aus.

Beispiele

- ein Programm, in dem muttersprachliche Assistenten in einer Unterrichtssituation eine bestimmte Rolle einnehmen, indem sie sprachliche Unterstützung bieten und zur methodischen Bereicherung beitragen
- ein „mündlichkeitsbasiertes“ Programm für Hörgeschädigte, in dem die Lehrer zunächst zu den Gehörlosen und Hörgeschädigten sprechen, dann aber eine Gebärdensprache als Zielsprache von CLIL einführen

Man kann den Wind nicht ändern, aber man kann die Segel anpassen und besser segeln lernen (VocTalk)

LEARNTIX
Steigerung der Lernermotivation

ALTERSSPANNE	5-15 Jahre	5-15 Jahre	5-15 Jahre	14-20 Jahre
SPRACHLICHE UMGEBUNG	monolingual	bilingual	multilingual	monolingual
ZEITINTENSITÄT	gering	mittel	gering	gering
ZIELSPRACHE	Fremdsprache	Zweitsprache	Minderheits- sprache	Fremdsprache
LEHRER	Sprach- und Sachfachlehrer; nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler	Sprach- und Sachfachlehrer; Muttersprachler und nicht-Muttersprachler
DISKURSTYPEN: VERHÄLTNIS ZWISCHEN INTERAKTION UND TRANSAKTION	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion	überwiegend Interaktion
ANTEILIGE GEWICHTUNG VON SPRACHE UND INHALT	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	Inhalt stärker gewichtet	ausgeglichen
SACHFÄCHER	ausgewählte Fächer	Mehrzahl der Fächer	ausgewählte Fächer	ausgewählte Fächer
WECHSEL ZWISCHEN AUSGANGS- UND ZIELSPRACHE	ja	ja	ja	ja

LEARNTIX **Steigerung der Lerner motivation**

Der Aufbau der Lerner motivation ist grundlegend für jegliche Art von Bildung. Wenn CLIL gezielt zur Steigerung der Motivation eingesetzt wird, geschieht dies meist in Form von Programmen mit geringer Zeitintensität, in denen die Lerner an alternative Mittel und Zielsetzungen herangeführt werden. Derartige Programme fokussieren oft darauf, unterstützende und ermutigende Kontexte zu schaffen, in denen möglichst viele oder alle Lerner eine positive Einstellung zu den Unterrichtszielen haben.

Schlüsselaspekte von CLIL mit dieser Schwerpunktsetzung

- Älteren Lernern, insbesondere in der beruflichen Aus- und Weiterbildung, kann auf diese Weise ein „Neubeginn“ im Sprachenlernen ermöglicht werden, wenn sie darin im Rahmen ihrer bisherigen Ausbildung wenig erfolgreich waren.
- Programme mit dieser Schwerpunktsetzung können gezielt darauf ausgerichtet sein, anwendungsorientierte Lernkontexte zu schaffen, in denen die Lerner mit Herausforderungen konfrontiert werden und lernen diese zu bewältigen.
- Durch die Erfahrung mit CLIL können Lernerprofile in einer Weise gefördert werden, die sich positiv auf die gesamte schulische Umgebung auswirkt.

Beispiele

- Programme in den Curricula berufsbildender Schulen, die nicht so sehr auf die Vermittlung von Inhalten, sondern stärker auf interaktionsbetonte Methodik abheben und auf diese Weise bei einer großen Gruppe von Lernertypen zur Stärkung des Selbstvertrauens und zum Aufbau einer positiven, zuversichtlichen Lernhaltung beitragen
- Programme für jüngere Lerner im Rahmen von Arbeitsgemeinschaften nach der eigentlichen Unterrichtszeit, in denen ein späterer Sprachunterricht vorbereitet wird oder die auf die Erhaltung zielsprachlicher Kompetenzen abzielen, die zuvor durch CLIL erworben wurden

Ich tue stets gerade das, was ich nicht kann – um es zu lernen (Pablo Picasso)

PART 6

Dimensiones del Aprendizaje
Integrado de Contenidos y
Lenguas Extranjeras (AICLE)

Carmen Pérez-Vidal

DIMENSIONES Y ENFOQUES DE LOS PROGRAMAS AICLE

1 Dimensión de la cultura – CULTIX

Construye conocimiento y comprensión entre diferentes culturas
Desarrolla las habilidades que entran en juego en la comunicación intercultural
Da a conocer regiones o países vecinos, y/o grupos minoritarios concretos
Amplia el contexto cultural

2 Dimensión del entorno – ENTIX

Prepara para la internacionalización a través de la integración europea
Prepara para obtener títulos internacionales
Mejora el perfil de la escuela

3 Dimensión de la lengua – LANTIX

Mejora la competencia lingüística general en la lengua meta
Desarrolla las habilidades que entran en juego en la comunicación oral
Sensibiliza tanto hacia la lengua materna como hacia la lengua meta
Desarrolla intereses y actitudes plurilingües
Introduce una nueva lengua meta

4 Dimensión del contenido – CONTIX

Diversifica las perspectivas con que se estudian los contenidos
Presenta terminología temática específica en la lengua meta
Prepara para estudios posteriores y para la vida profesional

5 Dimensión del aprendizaje – LEARNTIX

Desarrolla las estrategias individuales de aprendizaje
Diversifica las prácticas didácticas
Aumenta la motivación del alumnado

FUNDAMENTOS

Al empezar a indagar sobre la realidad del Aprendizaje Integrado de Contenidos y Lenguas Extranjeras (AICLE) en Europa, rápidamente nos encontramos ante la evidencia de que las experiencias que existen en este campo son de muy diversa índole, cada una de ellas con sus características específicas. Ahora bien, un análisis más aproximado de dicha realidad nos mostrará también aquellas características que, más allá de las particularidades de cada experiencia, son comunes a todas ellas. Dichas características explican las razones por las que las experiencias se iniciaron, razones, que aquí llamaremos dimensiones, y que constituyen los principios educativos que inspiran los diversos programas AICLE en Europa.

Esta primera versión de los Perfiles AICLE en Europa es pues el resultado de un proyecto de investigación cuyo objetivo ha consistido precisamente en identificar las dimensiones de los programas AICLE que se desarrollan actualmente en los distintos contextos europeos. Pretendemos ofrecer un estudio completo, aunque no exhaustivo, en el que se identifican los fundamentos del AICLE, que sirva de base para futuros estudios que pretendan analizar las posibilidades de dicha perspectiva pedagógica.

Las razones o dimensiones que hemos identificado, en número de cinco son las siguientes: la cultura, el entorno, la lengua, el contenido y el aprendizaje. Cada dimensión a su vez incluye una serie de enfoques definidos a partir de nueve factores: la franja de edad de los escolares, el entorno sociolingüístico, el grado de exposición a la lengua del programa AICLE, la lengua meta, el profesorado, los diferentes tipos de discurso, la presencia de varias lenguas en el aula, la adecuación del tema, y la proporción de lengua y de contenido.

De la misma manera que cada una de las dimensiones está relacionada con las otras, cada una puede también utilizarse temporalmente para dar paso a otra, pues las razones por las que se adopta un programa AICLE en una escuela o una clase pueden ir cambiando. Es decir, que una escuela podría iniciar un programa con el objetivo de mejorar su perfil y al cabo de un tiempo cambiar de objetivo y proponerse mejorar la competencia lingüística general de los alumnos en una lengua meta.

El libro Perfiles de Aprendizaje de Contenidos y Lenguas Extranjeras en Europa incluye una introducción explicativa de las dimensiones y los enfoques AICLE. En estrecha relación con este libro, hallareis una página de Internet, en la que el Compendio AICLE www.cililcompendium.com os proporcionará una descripción más completa y detallada de los diversos ejemplos de programas europeos AICLE.

CULTIX

Construye conocimiento y comprensión entre diferentes culturas

EDAD	5-15 años	14-20 años	14-20 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	monolingüe	bilingüe	bilingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja	baja	mediana
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera	segunda
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	má interactivo	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	más contenido	equilibrado	equilibrado
SUJETOS	seleccionados	seleccionados	seleccionados	seleccionados
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí	no

Terminología específica básica

Lengua adicional: Término utilizado cada vez más en sustitución de los términos lengua extranjera, lengua segunda, o lengua minoritaria, para referirse a cualquier otra lengua que se aprende además o después de la primera.

Entorno bilingüe: Entorno en el que se utilizan dos lenguas.

Título: Documentación oficial que sirve para acreditar la evaluación de conocimientos.

Tipo de discurso: Tipo de comunicación que se da en un entorno de aprendizaje (por ejemplo en el aula). Se distinguen dos tipos de discursos, el interactivo y el transaccional. En el primero se da importancia a la comunicación social, y en el segundo al trasvase de información.

Exposición: Enseñanza AICLE recibida a lo largo de un año escolar en mayor o menor cantidad

Lengua extranjera: Lengua que no suele utilizarse en el entorno social.

TIC: Tecnologías de la información y la comunicación.

Método de inmersión: Modalidad específica de programa AICLE que generalmente comporta una exposición masiva a la lengua y unas condiciones muy concretas en el entorno.

Conocimiento y comprensión entre culturas: Comprensión de uno mismo en relación a otras culturas.

Sensibilidad lingüística: Sensibilidad hacia las diferencias y similitudes entre diferentes lenguas.

Estilos de aprendizaje: Preferencias individuales en relación con el proceso de aprendizaje.

Estrategias de aprendizaje: Diversas formas en que una persona aprende.

Lengua mayoritaria: La lengua más utilizada en un entorno social. A menudo se trata de la 'lengua nacional' pero no siempre.

Lengua minoritaria: Lengua utilizada por una minoría en un entorno social concreto.

Entorno monolingüe: Entorno en el que una sola lengua es la más utilizada socialmente.

Lengua materna: Suele utilizarse para referirse a la primera lengua que se aprende en la infancia, pero en algunos casos se aprende más de una lengua, con lo que se podrá tener dos o más primeras lenguas.

Entorno multilingüe: Entorno en el cual se utilizan tres o más lenguas de forma activa.

Hablante nativo/a: Persona que considera que la lengua meta es su primera lengua.

Actitudes plurilingües: Convicción sobre el valor que supone poder hablar tres o más lenguas con diferentes grados de competencia.

Perfil de una escuela: Imagen que se tiene de una escuela.

Lengua segunda: Término utilizado para referirse a una lengua ampliamente utilizada en un contexto y que no es una lengua extranjera.

Lengua meta: La lengua que se utiliza en un programa AICLE.

Situación de 'translengua': En un programa AICLE, situación en la que se utiliza más de una lengua en el aula.

Dimensión de la cultura

CULTIX

Construye conocimiento y comprensión entre diferentes culturas

Hoy en día empieza a ser común en las instituciones educativas plantearse el objetivo de la educación intercultural, especialmente con vistas a preparar para la movilidad internacional y la integración europea. El 'conocimiento y la comprensión entre culturas' puede lograrse de muchas formas en el contexto escolar, ahora bien, en cualquier caso, se deberá hacer frente a la cuestión de cómo transformar el conocimiento en comprensión. Por el momento, se cree que el proceso debe tener lugar a través de la experiencia, y que la enseñanza AICLE es una buena forma de conseguirlo.

Principales características AICLE de este enfoque

- A menudo se estructura en forma de cursos cortos, especialmente si se está preparando algún tipo de proyecto transnacional, o de movilidad estudiantil (virtual, a través de las Tecnologías de la Información y de la Comunicación, y física) y algún programa de intercambio.
- En ocasiones, el objetivo principal es abordar en el aula, 'de forma indirecta', ciertos problemas como el racismo y otro tipo de prejuicios.
- Generalmente implica el uso de una metodología interactiva, y no transaccional (típica de una lección magistral), que permite crear una atmósfera de aprendizaje a través de la experiencia.
- En ocasiones, cuando se están estableciendo vínculos con gente de otros países, se abordan en el aula cuestiones relacionadas con aspectos de la personalidad de los aprendices, como la seguridad, la confianza, etc... Este enfoque se relaciona principalmente con objetivos educativos que desarrollan actitudes más que con objetivos de impartición de conocimientos.

Ejemplos

- En materias de psicología, un módulo sobre prejuicios y tensiones sociales para el alumnado de mayor edad
- En materias de lengua, un módulo sobre las dimensiones culturales de los diferentes usos lingüísticos

Not internationalisation for the sake of it, but multi-skilling for a new world (VocTalk)

CULTIX**Desarrolla las habilidades que entran en juego en la comunicación intercultural**

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años	14-20 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	bilingüe	monolingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	mediana	baja	media	baja	alta
LENGUA META	extranjera	extranjera	segunda	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	más interactivo	más interactivo	más interactivo	más interactivo
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	equilibrado	más lengua	más contenido	más contenido
SUJETOS	seleccionados	seleccionados	seleccionados	seleccionados	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí	sí	sí

CULTIX

Desarrolla las habilidades que entran en juego en la comunicación intercultural

La habilidad comunicativa, es decir aquella que nos permite utilizar la lengua en contextos interculturales, constituye una cuestión clave y de gran interés cuando se están trabajando aspectos de conocimiento y comprensión intercultural en el aula. Una de las razones por las que esta cuestión suscita tanto interés en este enfoque AICLE es su relación con el desarrollo de los estilos y las estrategias individuales de aprendizaje. En pocas palabras, parece evidente que en un marco en el que 'se aprende haciendo' algunos estudiantes aprenderán de forma más eficaz, o bien conseguirán desarrollar cierto afán por aprender lenguas que no poseían anteriormente.

Principales características AICLE de este enfoque

- A menudo se estructura en un formato de curso corto, especialmente si se está preparando algún tipo de proyecto transnacional, o de movilidad estudiantil (virtual, a través de las Tecnologías de la Información y la Comunicación, y física) y algún programa de intercambio.
- Generalmente implica el uso de una metodología interactiva, y no 'transaccional' (típica de una lección magistral), que permite crear una atmósfera de aprendizaje a través de la experiencia.
- A menudo se incluye en la programación clases de lengua, si se cuenta con los medios para ello.
- Con alumnado de mayor edad, a menudo se relaciona directamente con las habilidades comunicativas que se utilizan en contextos profesionales.

Ejemplos

- Escuelas en regiones fronterizas que compartan recursos educativos para la organización de cursos relacionados con cuestiones lingüísticas o de otra índole, de interés común
- Un módulo práctico de aprendizaje de lengua enfocado hacia la reactivación de conocimientos adquiridos anteriormente en la lengua meta

Intercultural communication skills cannot be developed by throwing information at people - they have to grow with the person through experiential learning and reflection (VocTalk)

CULTIX**Da a conocer regiones o países vecinos,
y/o grupos minoritarios concretos**

EDAD	3-6 años	3-6 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	alta	baja
LENGUA META	extranjera	segunda	extranjera
PROFESORADO	de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo	de lengua no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	equilibrado	más contenido
SUJETOS	sin seleccionar	sin seleccionar	seleccionados
'TRANSENGUA'	sí	no	si

CULTIX

Da a conocer regiones o países vecinos, y/o grupos minoritarios concretos

Actualmente en Europa estamos presenciando el desarrollo en paralelo de dos tipos de procesos de integración: en un macronivel, el proceso de integración europea, y en un micronivel, el proceso de contacto progresivo entre regiones y comunidades. Así por ejemplo, durante esta última década hemos presenciado el cambio radical de algunas fronteras, lo cual ha tenido un impacto enorme en la vida y las aspiraciones de ciertos grupos de población. En el ámbito educativo, ello ha comportado la necesidad de dar a conocer en el contexto del aula a poblaciones vecinas o a grupos minoritarios residentes en el propio país. Este enfoque AICLE ha demostrado ser un buen instrumento para dicho aprendizaje.

Principales características AICLE de este enfoque

- Importante para aquellos entornos que, a pesar de ser considerados monolingües a nivel oficial, tienen algunas características de los entornos bilingües.
- Surgido recientemente como forma de abordar cuestiones relacionadas con condiciones regionales y políticas específicas, en casos en que se puede prever que los escasos contactos entre poblaciones aumenten en un futuro.
- Hoy en día parece existir una forma establecida de prejuicio entre los grupos de diferente procedencia étnica o perfil lingüístico de cualquier país, basada en el escaso contacto entre ellos. Este enfoque AICLE se utiliza para promover la comprensión y conocimiento mutuos por medio del aprendizaje de lenguas.

Ejemplos

- Común en programas de escuelas de regiones limítrofes que compartan docentes y materiales para proyectos concretos
- Un módulo de asignaturas como geografía y sociología, cuyo objetivo sea el desarrollo de actitudes, o la reactivación de conocimientos previos

These days the languages a student needs may not be foreign at all - they might be used right there on the doorstep of the college (VocTalk)

CULTIX
Amplia el contexto cultural

EDAD	3-6 años	3-6 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	multilingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	alta	alta	alta
LENGUA META	mayoritaria	mayoritaria	mayoritaria
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	más contenido	equilibrado
SUJETOS	sin seleccionar	sin seleccionar	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	no	sí	no

CULTIX **Amplia el contexto cultural**

Términos como 'aculturación', adaptación cultural y similares han venido utilizándose para referirse a aquellas situaciones en las que los grupos de población que 'transmigran' aprenden a vivir en una sociedad diferente a la que conocieron en su infancia, o a la de sus predecesores. Dichos términos tienen una connotación negativa. A continuación se examina de qué manera este enfoque AICLE puede facilitar el proceso de adaptación cultural y lingüística de dichos grupos.

Principales características AICLE de este enfoque

- Es común en contextos de inmigración o de 'transmigración' en el que conviven varias lenguas primeras en una misma aula escolar.
- A menudo requiere diferentes tipos de estructuras de apoyo (profesores de las diversas lenguas primeras) y de organización en el aula (docencia en equipo) para su implantación.

Ejemplos

- Una escuela primaria con niños y niñas de diferente procedencia étnica en la que la lengua mayoritaria deba trabajarse teniendo en cuenta sus respectivas lenguas primeras
- Clases especiales destinadas a atender las necesidades específicas derivadas de la diversidad lingüística

CLIL opens doors on new horizons (VocTalk)

ENTIX**Prepara para la internacionalización a través de la integración europea**

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja	baja
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	más contenido	más contenido
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	no	sí	sí

La dimensión del entorno

ENTIX

Prepara para la internacionalización a través de la integración europea

La integración europea y el proceso de internacionalización están dejando notar sus efectos en todos los ámbitos, desde los nacionales, pasando por los regionales, hasta los educativos. Por una parte, la formación profesional ha de incluir en sus programas toda una serie de nuevos conocimientos cuya importancia es innegable en esta nueva era de las comunicaciones. Por otra parte, han aumentado las oportunidades de conseguir ayuda financiera, de las agencias de la Unión europea. Para dichos fines. Los programas AICLE pueden facilitar la comprensión de toda esta nueva dimensión de la cultura y del conocimiento, especialmente con alumnado de mayor edad. Finalmente, la propia dinámica transnacional de los contenidos curriculares constituye a su vez una razón de peso para defender la implantación de un programa con este enfoque AICLE.

Principales características AICLE de este enfoque

- El currículo o programa puede verse influenciado en gran manera por las necesidades específicas o las oportunidades que estén presentes en un entorno determinado.
- Este programa AICLE puede beneficiarse de la existencia de materiales similares (o traducidos) en diversas lenguas, sobre los mismos temas.

Ejemplos

- Programas que traten de los decretos y la legislación de la UE con los que alumnos y alumnas puedan comprender terminología clave en diferentes lenguas
- Programas que preparen a los alumnos de mayor edad a participar en intercambios y experiencias profesionales translingüísticas

The multilingual space of Europe will make speakers of one or more additional languages increasingly sought after in working life (VocTalk)

ENTIX**Prepara para obtener títulos internacionales**

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	alta	alta	alta
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	más contenido	más contenido
SUJETOS	sin seleccionar	sin seleccionar	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	no	no	no

EDAD	14-20 años	14- 20 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	alta	alta	alta
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	más contenido	más contenido
SUJETOS	sin seleccionar	sin seleccionar	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	no	no	no

ENTIX

Prepara para obtener títulos internacionales

Actualmente existen diferentes modalidades de títulos académicos con validez europea. Algunos certifican logros educativos generales como el Bachillerato Internacional. Otros, como los de Cambridge o los de la Alianza francesa, están ligados a la acreditación de conocimientos de lenguas.

Principales características AICLE de este enfoque

- Algunos títulos requieren un programa mayoritariamente AICLE, mientras que otros, especialmente los de lengua, requieren una exposición menor a la lengua.
- Una de las razones para ofrecer este tipo de enfoque AICLE puede ser la de preparar a los escolares para estudios o trabajos futuros en los que se necesite dominar varias lenguas.
- El alumnado que sigue un programa AICLE con este enfoque debería haber tenido anteriormente experiencias similares, pues necesitará superar un proceso de selección para ser aceptado en el programa.

Ejemplos

- Escuelas, o líneas dentro de una escuela, que acojan currículos internacionales específicos, como el Bachillerato Internacional
- Escuelas que se especialicen en lenguas, o en programas AICLE de exposición alta, con vistas a la obtención de títulos de lenguas
- Escuelas que sigan planes de estudio extranjeros con los que su alumnado se prepara para ser examinado en los países correspondientes

All students have the right to take courses in other parts of the European Community if they have appropriate certification. CLIL enables the students to be linguistically prepared to take up that right (Derived: InterTalk)

ENTIX**Mejora el perfil de la escuela**

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja	baja
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	equilibrado	equilibrado
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí

EDAD	14-20 años	14-20 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja	baja
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	más contenido	equilibrado
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí

ENTIX

Mejora el perfil de la escuela

Desde hace un tiempo, los sistemas educativos está empezando a recibir enormes presiones para adaptarse a las nuevas demandas socioeconómicas que se están imponiendo en la sociedad, algunas de carácter positivo pero algunas también de carácter negativo. Esta situación a menudo viene acompañada de un uso cada vez mayor de sistemas de evaluación estandarizados con los que cifrar los resultados de las escuelas. Aunque en algunos países con mucha más fuerza que en otros, la tendencia que parece apuntarse es que la escuela pública se va a ver sometida, si no lo está ya, a una situación similar a la de la escuela privada. Como respuesta a ello, algunas escuelas están explorando vías de enriquecer y mejorar su perfil, cosa que logran al adoptar un programa AICLE.

Principales características AICLE de este enfoque

- Puede resultar difícil mejorar el perfil de una escuela, pero, llegado el momento, cualquiera que sea la opción que se tome, pasa a representar una apuesta que se intenta mantener. Si la opción ha sido la implantación de un programa AICLE puede suceder que se alteren algunos de los objetivos curriculares originales, y que, por ejemplo, se introduzca una enseñanza más centrada en el/la aprendiz.
- Este enfoque AICLE puede servir para aumentar el interés que puede generar una escuela, y por tanto aumentar las posibilidades de atraer alumnado.
- Este enfoque AICLE puede actuar de catalizador para adoptar en la enseñanza pública métodos propios de escuelas más selectivas.

Ejemplos

- Escuelas con problemas de barrios del extrarradio urbano, que necesiten atraer la atención del alumnado de otros barrios de fuera de su zona
- Escuelas con pocos recursos, en las que sea posible iniciar una experiencia de enseñanza AICLE de exposición baja, a partir de la buena disposición del profesorado

When we started CLIL we found we attracted a lot of students from a much wider pool than before, a bit like moths flying towards a lit candle (VocTalk)

LANTIX**Mejora la competencia lingüística general en la lengua meta**

EDAD	3-6 años	3-6 años	3-6 años	5-15 años	5-15 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe	monolingüe	monolingüe	bilingüe
EXPOSICIÓN	mediana	baja	alta	alta	mediana	mediana
LENGUA META	extranjera	extranjera	minoritaria	extranjera	extranjera	segunda
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de otras materias y no nativo	de otras materias y nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	má interactivo	má interactivo	equilibrado	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	equilibrado	equilibrado	más contenido	más contenido	equilibrado
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	sin seleccionar	sin seleccionar	seleccionados	seleccionados
'TRANSENGUA'	sí	sí	no	sí	sí	sí

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años	14-20 años	14-20 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	bilingüe	bilingüe	multilingüe	monolingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	alta	baja	mediana	mediana	baja	baja
LENGUA META	minoritaria	mayoritaria	extranjera	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo	de lengua, y de otras materias nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	equilibrado	más contenido	más contenido	más contenido	más contenido
SUJETOS	sin seleccionar	seleccionados	seleccionados	seleccionados	seleccionados	seleccionados
'TRANSENGUA'	no	no	sí	sí	sí	sí

La dimensión de la lengua

LANTIX

Mejora la competencia lingüística general en la lengua meta

Esta es una de las razones de mayor peso para decidir adoptar un programa AICLE. Este enfoque da importancia al aprendizaje integral de las lenguas, y por tanto incluye la lectura, la escritura, la producción oral y la producción escrita.

Principales características AICLE de este enfoque

- Puede mejorarse substancialmente la fluidez en la lengua meta a través de un programa AICLE de exposición alta, al que además se añada otro tipo de cursos de lengua.
- Puede utilizarse un programa AICLE de baja exposición con el objetivo de mejorar la competencia lingüística general, especialmente si se pretende reactivar conocimientos adquiridos anteriormente y trabajar las distintas destrezas lingüísticas.
- Este enfoque permite conseguir una integración feliz de enseñanza de lengua y de contenidos.
- A pesar de que el objetivo principal es mejorar la competencia general, se puede concentrar el trabajo en unas habilidades más que en otras.
- La exposición alta o media de este enfoque AICLE permitirá preparar a los estudiantes para estudios superiores en la lengua meta, ya sea en el propio país o en el extranjero.
- La exposición media o alta dirigida a mejorar la competencia lingüística general en la lengua meta debería ser sensible a la evolución de los alumnos en sus respectivas primeras lenguas (o a la lengua mayoritaria en el entorno).

Ejemplos

- Una escuela de primaria que ofrezca un programa AICLE de exposición alta, a lo largo de varios años, en el que se presenten modelos nativos de uso de la lengua meta y en el que, al mismo tiempo, se preste atención al desarrollo de la lengua primera de los alumnos (lengua mayoritaria)
- Una escuela de secundaria especializada en programas AICLE en dos lenguas, cuyo objetivo sea preparar a sus alumnos y alumnas para cursar estudios universitarios en alguna de esas dos lenguas
- Un programa que se inicie con alumnos y alumnas que hubieran estado estudiando la lengua meta durante años, y que en un momento dado puedan beneficiarse de una enseñanza en la que pueden utilizar la lengua meta, al tiempo que estudian contenidos de otras materias

Children are designed to pick up language just as birds are designed to learn how to fly, to migrate or to sing, and spiders are designed to spin webs (InterTalk)

LANTIX
**Desarrolla las habilidades que entran
en juego en la comunicación oral**

EDAD	3-6 años	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	molingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja	mediana
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	más interactivo	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	más lengua	más contenido
SUJETOS	sin seleccionar	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí

LANTIX

Desarrolla las habilidades que entran en juego en la comunicación oral

Este es un objetivo común de los programas AICLE en contextos en los que adquiere importancia este área específica de la competencia lingüística, a menudo debido a que se tiene un conocimiento explícito sobre la lengua, pero no se tiene desarrollada la capacidad de utilizarla en situaciones reales de la vida cotidiana. En Europa, al tiempo que la movilidad tanto virtual como física está aumentando, la comunicación entre las personas, a veces simplemente a través de mensajes-e, está convirtiéndose en algo cada día más importante. Gran parte de dicha comunicación, tanto oral como escrita, requiere un buen dominio de la lengua.

Principales características AICLE de este enfoque

- Parece que el profesorado especialista en las otras materias que no son de lengua tendrá una dificultad menor si trabaja la comunicación oral que si trabaja cualquiera de las otras tres destrezas lingüísticas.
- Puede estar especialmente indicado para iniciar una experiencia AICLE en la que las habilidades de lectura y escritura se dejen para cursos posteriores.
- Una exposición masiva a AICLE con alumnado de corta edad debería iniciarse con profesorado que ofrezca un buen modelo lingüístico en la lengua meta.
- La práctica de las habilidades orales puede organizarse de forma 'específica' - es decir proporcionando oportunidades para utilizar la lengua como un 'instrumento'. En dichos casos, aunque sería deseable, no es estrictamente necesario que el profesor o profesora tenga una competencia casi nativa en la lengua meta.
- Cuando se desarrolla un programa AICLE con este enfoque parece esencial que los alumnos y alumnas puedan disponer de amplias oportunidades para comunicarse utilizando la lengua meta dentro del aula. Lo cual implica que han de adoptarse didácticas que comporten un alto nivel de interacción durante lasclases.

Ejemplos

- En situaciones en que los escolares de más corta edad estén expuestos a la lengua meta por medio de 'baños lingüísticos' cortos durante los cuales se lleven a cabo actividades de comprensión oral, de producción oral y también se canten canciones, en sesiones muy cortas pero a lo largo de un período extenso. Uno de los objetivos será presentar los sonidos de la lengua a una edad temprana
- Cursos que en una primera fase se centren en el desarrollo de la competencia oral, a la que le seguirá una segunda fase centrada en las habilidades de lectura y escritura

It builds the ability to learn other languages; to move beyond bilingualism, to develop more languages. This capacity is more developed in the students who've studied in two languages (InterTalk)

LANTIX**Sensibiliza tanto hacia la lengua materna como hacia la lengua meta**

EDAD	3-6 años	3-6 años	3-6 años	3-6 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	bilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	baja	mediana	alta	mediana
LENGUA META	extranjera	minoritaria	segunda	extranjera
PROFESORADO	de otras materias nativo y no nativo	de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	más interactivo	más interactivo	más interactivo
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	equilibrado	equilibrado	equilibrado
SUJETOS	sin seleccionar	sin seleccionar	sin seleccionar	seleccionados
'TRANSENGUA'	sí	no	sí	sí

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años	5-15 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	monolingüe	bilingüe	bilingüe
EXPOSICIÓN	baja	mediana	baja	mediana
LENGUA META	extranjera	segunda	extranjera	segunda
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	más interactivo	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	equilibrado	más lengua	más lengua
SUJETOS	seleccionados	seleccionados	sin seleccionar	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí	sí

LANTIX

Sensibiliza tanto hacia la lengua materna como hacia la lengua meta

En ciertos círculos, tanto del mundo de la didáctica como de la investigación, existen opiniones encontradas respecto al momento más idóneo de iniciar el aprendizaje de lenguas adicionales, y respecto a cómo éste debe abordarse. De la misma manera, existe una controversia entorno a la atención prestada a las primeras lenguas en ciertos tipos de programa AICLE de exposición alta. Teniendo en cuenta la edad de los aprendices, algunas escuelas han diseñado currículos con un énfasis específico en las lenguas, y sensibles simultáneamente a las primeras lenguas y a las lenguas adicionales.

Principales características AICLE de este enfoque

- El término 'aprendizaje precoz' suscita una cuestión ampliamente debatida, pero no zanjada, en la investigación sobre adquisición de lenguas. Se trata de saber cómo y cuándo compaginar el aprendizaje de las primeras lenguas con el aprendizaje de lenguas adicionales en el contexto escolar.
- Una exposición alta con escolares de edades tempranas deberá ser muy sensible al desarrollo de las lenguas primeras.
- Este enfoque a menudo se construye a partir del grado de interrelación que se da entre las lenguas primeras y las lenguas adicionales, siempre que pertenezcan a la misma 'familia de lenguas'.
- Este enfoque puede tener una influencia positiva en contextos sociopolíticos en los que los acontecimientos históricos tengan una influencia en el estatus y la posición de una lengua concreta.

Ejemplos

- Currículos escolares en un entorno bilingüe que ofrezcan métodos 'de tipo inmersión'
- Experiencias AICLE en regiones fronterizas que no sean totalmente bilingües, en las que exista la necesidad de ofrecer programas escolares que desarrollen la competencia lingüística en más de una lengua

The natural way a child learns its first language can also be used by that child to learn other languages (InterTalk)

LANTIX
Desarrolla intereses y actitudes plurilingües

EDAD	3-6 años	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	molingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	mediana	mediana	mediana
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo	de lengua, y de otras materias nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	equilibrado	más contenido
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí

LANTIX

Desarrolla intereses y actitudes plurilingües

Si comparamos los países europeos hallaremos una gran variación en la competencia lingüística en lenguas extranjeras de sus habitantes. Ello es reflejo no sólo de las políticas lingüísticas, sino también de las actitudes de la población respecto a la importancia y necesidad de aprender lenguas extranjeras.

Las políticas lingüísticas y la retórica oficial pueden influenciar las actitudes hacia el aprendizaje de lenguas, pero, cada vez más, la opinión popular está demostrando ser decisiva. Dicha opinión a menudo está basada en la percepción que tiene la gente sobre lo que es mejor para los niños y niñas en edad escolar, y sobre sus necesidades futuras. En este sentido, la cuestión crucial radica en hasta qué punto se cree que la comunicación en un contexto profesional europeo estará cada vez más dominada por una sola lengua. Existe la opinión de que se puede utilizar un tipo de 'lengua franca' dominante para iniciar un programa AICLE, pero que, ya que 'los niños siempre acabarán aprendiendo esa lengua', se debería aprovechar un programa de este tipo para introducir alguna otra lengua.

Finalmente, se considera que los programas AICLE desarrollados en edades tempranas tienen una influencia positiva en el 'perfil individual del aprendiz de lenguas'.

Principales características AICLE de este enfoque

- Pueden encontrarse actitudes muy diversas respecto al sentido que tiene conocer una lengua tan sólo parcialmente. Si se acepta que efectivamente tiene sentido, el resultado será que un/una escolar de un programa AICLE acabará teniendo cierta competencia en varias lenguas, y no una competencia alta en una sola lengua.
- Si un programa AICLE proporciona resultados positivos con una lengua adicional muy utilizada, como es el caso del inglés o el francés, posiblemente surja un interés por explorar las posibilidades de introducir otras lenguas con programas similares.
- Existe una gran diferencia entre lo que representan las actitudes plurilingües y lo que representa la competencia plurilingüe. Una escuela puede cultivar las actitudes no tan sólo con un programa AICLE, sino también otorgando a la 'comunicación lingüística' el papel de eje central del currículo escolar.

Ejemplos

- Escuelas de lenguas 'especiales' que ofrezcan programas extensivos relacionados con las lenguas
- Currículos de formación continua, de extensión educativa, y de formación profesional, dirigidos al aprendizaje de lenguas diversas con finalidades específicas

Education is not the filling of a bucket, but the lighting of a fire (William Butler Yeats)

LANTIX**Introduce una nueva lengua meta**

EDAD	3-6 años	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	molingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja	baja
LENGUA META	extranjera	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y no nativo	de lengua, y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	equilibrado	más interactivo
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más interactivo	más lengua	más lengua
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	no	no	no

LANTIX

Introduce una nueva lengua meta

Este enfoque permite a una escuela iniciar la enseñanza de una lengua meta con una modalidad menos rígida que las convencionales, simplemente para motivar al alumnado para que siga estudiando más adelante. Puede dirigirse a alumnos y alumnas de cualquier franja de edad, y puede organizarse con cualquier lengua, incluso con una lengua que no se haya enseñado anteriormente en la escuela.

Principales características AICLE de este enfoque

- Puede darse en circunstancias en que se esté preparando a los alumnos para recibir estudiantes de otros países, o viceversa.
- Puede utilizarse para avivar el interés por aprender lenguas.
- Normalmente se utiliza solamente en programas de exposición baja.
- Especialmente interesante en contextos de extensión educativa o formación profesional en los que no exista enseñanza formal de lenguas.

Ejemplos

- Se da en los 'baños lingüísticos' con alumnado de menor edad, a menudo en forma de actividades lúdicas de corta duración
- Programas de extensión educativa en los que se utiliza el enfoque AICLE para fomentar el interés por seguir aprendiendo una lengua concreta

Being only able to use one language is like driving a vehicle with only one gear available (VocTalk)

CONTIX**Diversifica las perspectivas con que se estudian los contenidos**

EDAD	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	mediana
LENGUA META	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de otras materias no nativo	de otras materias y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	equilibrado	equilibrado
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	sobretudo contenido	sobretudo contenido
SUJETOS	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí

La dimensión del contenido

CONTIX

Diversifica las perspectivas con que se estudian los contenidos

Cada lengua, y la cultura con la que se la relaciona, transmite una visión particular del mundo, que a su vez puede quedar reflejada en la forma en que por medio de dicha lengua se transmiten ciertos contenidos. Un ejemplo muy claro lo representan las distintas maneras en que los currículos educativos de diferentes países llegan a presentar los mismos acontecimientos históricos. Ahora bien, cada una de las disciplinas académicas también tiene su propia tradición, y una perspectiva del mundo particular. Esta perspectiva AICLE permite abordar las materias de estudio desde una diversidad de ángulos, para conseguir una comprensión más profunda de las materias.

Principales características AICLE de este enfoque

- El trabajo con contenidos curriculares que se imparten en distintas lenguas añade valor al contenido.
- Parece especialmente adecuado para ciertos temas, y en ciertas materias de estudio.
- Permite ampliar el horizonte de miras, al facilitar el pensamiento crítico.

Ejemplos

- Un módulo que examine el mismo tema pero desde puntos de vista contrastados, en el que se utilice material desde la perspectiva de diferentes lenguas
- Situaciones de exposición media o alta, para alumnado de mayor edad. Este enfoque puede ser de gran importancia para estudiantes que lleguen a cursar estudios superiores en la lengua meta

I believe that looking through a different pair of glasses gives you a different perspective and looking at the same thing through another language is like putting on a new pair of glasses and seeing things through a different perspective (InterTalk)

CONTIX
Presenta terminología temática
específica en la lengua meta

EDAD	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	molingüe
EXPOSICIÓN	baja	baja
LENGUA META	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias no nativo	otras materias y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más transaccional	más transaccional
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	equilibrado	equilibrado
SUJETOS	sin seleccionar	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí

CONTIX

Presenta terminología temática específica en la lengua meta

Algunas materias de estudio utilizan muy frecuentemente terminología internacional que no está en la(s) lengua(s) primera(s) de los alumnos. Con este programa AICLE, al utilizar la lengua meta se llega a comprender más fácilmente tanto dicha terminología como el contenido de la materia. Es decir, que a la par que se enseña dicho contenido, se está preparando a los alumnos para diferentes formas de movilidad.

Principales características AICLE de este enfoque

- No son las lenguas ya establecidas las que son importantes en este enfoque, sino que puede tratarse de variedades lingüísticas específicas como las que se utilizan a menudo en los acrónimos de ciertos campos específicos.
- Especialmente adecuada para alumnos mayores en módulos profesionales o de extensión educativa.

Ejemplo

- Un módulo profesional sobre una materia en boga como por ejemplo las Tecnologías de la Información y la Comunicación, en la que el léxico y/o los acrónimos son el vocabulario específico de la materia
- Un programa de extensión educativa de cocina internacional

When using a foreign language as a tool for studying other subjects, remarkable achievements can be made (Derived InterTalk)

CONTIX**Prepara para estudios posteriores y para la vida profesional**

EDAD	14-20 años	14-20 años	14-20 años	14-20 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	bilingüe	multilingüe	multilingüe
EXPOSICIÓN	mediana	baja	mediana	mediana	alta
LENGUA META	extranjera	extranjera	segunda	extranjera	mayoritaria
PROFESORADO	de otras materias nativo y no nativo	de otras materias y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más transaccional	más transaccional	más transaccional	más transaccional	más transaccional
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	más contenido	equilibrado	más contenido	equilibrado
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	sin seleccionar	sin seleccionar	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	sí	sí	no	sí	no

CONTIX

Prepara para estudios posteriores y para la vida profesional

A menudo nos hallamos en situaciones en las que alumnas y alumnos necesitan desarrollar su habilidades lingüísticas con vistas a futuros estudios o a su vida profesional. Efectivamente, si bien nunca nos hubiéramos llegado a imaginar las posibilidades que actualmente existen de estudiar en diferentes países europeos, no es menos cierto que el conocimiento de lenguas extranjeras es un requisito indispensable en muchas de las ofertas profesionales del mercado. Este enfoque es especialmente idóneo para preparar a los/las futuros profesionales para contextos de trabajo transnacionales y plurilingües.

Principales características AICLE de este enfoque

- Si bien ha tenido siempre gran importancia en regiones fronterizas en las que se da un alto grado de movilidad, actualmente la integración europea está situando a cualquier región de su territorio en la misma situación.
- Algunas materias comportan la necesidad de que la educación superior universitaria tenga lugar fuera de las propias fronteras y en una lengua distinta a la lengua primera de los alumnos. Los programas en la lengua meta dirigidos al alumnado de mayor edad son especialmente indicados para prepararles para ese tipo de situaciones.

Ejemplos

- Un programa para el alumnado de edad avanzada, que trate de contenidos académicos especializados, susceptibles de aún mayor especialización en la educación superior
- En los módulos profesionales o en programas de extensión educativa, un curso que incorpore características claves de la comunicación, directamente relacionadas con los contextos profesionales

The distance is nothing, it is only the first step that is difficult (Madame du Deffand)

LEARNTIX**Desarrolla las estrategias individuales de aprendizaje**

EDAD	3-6 años	5-15 años	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	molingüe	monolingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	mediana	baja	baja
LENGUA META	extranjera	mayoritaria	extranjera	extranjera
PROFESORADO	de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de otras materias y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	más interactivo	más interactivo	más interactivo
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	sobretudo contenido	más contenido	más contenido	más contenido
SUJETOS	seleccionado	seleccionado	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí	sí

La dimensión del aprendizaje

LEARNTIX

Desarrolla las estrategias individuales de aprendizaje

Especialmente adecuado para las metodologías que conceden un papel central a el/la aprendiz y a sus necesidades individuales, concretamente a las habilidades sociales y cognitivas. En relación con ello aparece un tema controvertido entorno a la aparente ventaja de las chicas sobre los chicos al aprender lenguas. Se ha planteado la existencia de un cierto sesgo de género en algunos sistemas educativos. Dicho sesgo distancia a ciertos tipos de chicos durante el proceso de aprendizaje de lenguas y en consecuencia les desfavorece. Sin menoscabo de la controversia, la enseñanza AICLE proporciona formas alternativas de plantear el aprendizaje de lenguas. Al reducir la posible exclusión de determinados grupos o individuos y estar al servicio de la enseñanza reglada, sin duda representa un avance.

Principales características AICLE de este enfoque

- La importancia de este enfoque no está científicamente probada aún, tan sólo se cuenta con la evidencia obtenida a través del testimonio de los y las docentes, pero todo apunta a que este tema atraerá el interés de la investigación en adquisición de lenguas de los próximos años.
- La atención a la diversidad de estrategias individuales de aprendizaje que se dan en el aula, aunque factible, requiere un gran esfuerzo por parte de las y los docentes. Tanto más si no se dispone de una metodología adecuada. Este enfoque AICLE ofrece la posibilidad de poner en práctica distintas metodologías que permiten el trabajo con las estrategias individuales de cada alumno y que reflejan los distintos estilos de aprendizaje que se dan en el aula.

Ejemplos

- Se da en programas de exposición baja, en las escuelas de educación especial con aprendices con problemas de conducta
- Programas duales de enseñanza de lengua y de contenidos en los que se intente desarrollar la confianza de los alumnos al aprender lenguas, adaptándose permanente a las necesidades de aprendizaje de cada alumno o alumna

There is not such thing as the right student for CLIL - but there are students who are ready, able and willing to grasp the opportunity to explore new skills (VocTalk)

LEARNTIX
Diversifica las prácticas didácticas

EDAD	5-15 años	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	molingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	alta	baja
LENGUA META	extranjera	minoritaria	extranjera
PROFESORADO	de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	sobretudo interactivo	equilibrado	más interactivo
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	equilibrado	más contenido
SUJETOS	sin seleccionar	sin seleccionar	sin seleccionar
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí

LEARN TIX

Diversifica las prácticas didácticas

Si se pretende diversificar los métodos de enseñanza y las prácticas docentes, parece obvio que no será necesario cambiar la lengua de instrucción. Sin embargo, la enseñanza AICLE, al incorporar una diversidad de metodologías, actúa de catalizador de posibles cambios. Dicho de otro modo, si se inicia un programa AICLE automáticamente se entrará en un proceso de análisis exhaustivo de los métodos previamente utilizados y de las formas más adecuadas de adaptarlos a la nueva perspectiva.

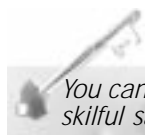
Una de las características más sobresalientes de los programas AICLE es la sinergia generada entre los tres factores sobre los que pivota la actividad en el aula: la lengua, el contenido y la interacción, factores que juegan un papel central en estos programas. Es fácil reconocer el valor de una metodología tan ampliamente interactiva, valor que a menudo constituye la razón por la que se adopta el programa.

Principales características AICLE de este enfoque

- Algunos métodos didácticos primero se han utilizado en la enseñanza de lenguas y más tarde han sido adoptados como opción didáctica para la impartición de otras materias del programa AICLE, pero no siempre es así.
- En caso de que este enfoque se adopte para aprendices de edades más avanzadas, es corriente que se dé importancia al desarrollo de las estrategias de autonomía del aprendizaje.
- La diversificación de métodos a menudo se beneficia de la colaboración entre los profesores y profesoras en el aula, es decir de la enseñanza en equipo.

Ejemplos

- Programas en los que lectores nativos de la lengua meta tengan asignada la tarea de proporcionar apoyo lingüístico y didáctico en el aula
- Programa para alumnado con capacidad auditiva parcial basado en la 'oralidad'. Los profesores se dirigen a todos los alumnos y alumnas, tanto los plenamente capacitados como los parcialmente capacitados, pero enseñan la lengua de signos como la lengua meta del programa AICLE

You cannot change the winds, but you can adjust the sails and learn to be a more skilful sailor (VocTalk)

LEARNTIX**Aumenta la motivación del alumnado**

EDAD	5-15 años	5-15 años	5-15 años	14-20 años
ENTORNO LINGÜÍSTICO	monolingüe	bilingüe	multilingüe	monolingüe
EXPOSICIÓN	baja	mediana	baja	baja
LENGUA META	extranjera	segunda	minoritaria	extranjera
PROFESORADO	de lengua, y de otras materias no nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo	de lengua, y de otras materias nativo	de lengua, y de otras materias nativo y no nativo
PROPORCIÓN DE DISCURSO INTERACTIVO Y TRANSACCIONAL	más interactivo	más interactivo	más interactivo	más interactivo
PROPORCIÓN DE LENGUA Y DE CONTENIDO	más contenido	más contenido	más contenido	equilibrado
SUJETOS	seleccionado	sin seleccionar	seleccionado	seleccionado
'TRANSENGUA'	sí	sí	sí	sí

LEARNTIX

Aumenta la motivación del alumnado

Todo programa educativo gira en torno al desarrollo de la motivación en sus alumnos y alumnas. Un programa AICLE utilizado específicamente para aumentar la motivación del alumnado suele consistir en un programa de exposición menor que actuará de plataforma para desarrollos posteriores con un cambio de objetivos. Dicho programa a menudo se propondrá generar un ambiente distendido y reconfortante en el aula, para que toda la clase se sienta cómoda con los objetivos de aprendizaje.

Principales características AICLE de este enfoque

- Puede utilizarse en la enseñanza profesional o en cursos de extensión educativa, con estudiantes de edades avanzadas que no hubieran obtenido buenos resultados en la secundaria, para posibilitarles un 'reencuentro' más positivo con el aprendizaje de lenguas.
- Los programas que adopten este enfoque pueden proporcionar contextos de aprendizaje a través de la experiencia que representen retos fácilmente superables.
- Los perfiles de los aprendices pueden enriquecerse si siguen un programa AICLE, lo cual a su vez redundará en beneficio del entorno escolar.

Ejemplos

- Un programa en los currículos de extensión educativa, bajo en contenidos pero alto en metodología interactiva, cuyo objetivo sea fomentar la confianza propia y las actitudes positivas entre un diversidad de alumnos y alumnas
- Clases extraescolares de lengua extranjera que puedan adoptar un programa AICLE con este enfoque, con alumnado de menor edad, y con el objetivo de preparar futuros estudios de lenguas, o de mantener conocimientos adquiridos anteriormente

*I am always doing that which I cannot do, in order that I may learn how to do it
(Pablo Picasso)*

The CLIL Compendium partnership would like to express special thanks to the following field-based experts for contributing to the development of the CLIL Compendium Internet site and this publication:

Sorina Dánáilá	Romania	Kerstin Eriksson	Sweden
Tuula Aaltonen	Finland	Monica Ernbo	Sweden
Uwe Ahlf	Germany	Mandred Ernst	Germany
Selja Airamo	Finland	Kees Evers	The Netherlands
Merja Alanko-Turunen	Finland	Walter Fedders	Germany
Paula Alavahtola	Finland	Jan Feenstra	The Netherlands
Frank Allacker	Belgium	Brigitte Fischer	Austria
Tom Ammerlaan	The Netherlands	Elizabeth Forster	Spain
Johannes Anders	Germany	Burkhard/Burkhard Franke/Rave	Germany
Margareta Andersson	Sweden	Anne Frelander	Finland
Jan-Anders Andersson	Sweden	Jos Frusch	The Netherlands
Leslie Arbiston	France	Halyna Furman	Ukraine
B. Barlow	United Kingdom	Carmen Garcia Ciruela	Spain
Barbara Berg	Sweden	Peter van Gassel	The Netherlands
Elisabetta Bernardini	Italy	Arild Giske	Norway
Brigette Bilbe	Sweden	Edvin Gjerde	Norway
Michael Boback	Germany	Monika Grabourska	Poland
Aniko Bognar	Hungary	Helga Groene	Germany
Malgorzata Bolanowska	Poland	Lucja Gtogowska	Poland
Ian Bovill	Austria	Miroslava Simeonova Gujgova	Bulgaria
J. Buckinx	Belgium	Maisa Halko	Finland
Laura Buffa	Italy	Wolfgang Hallet	Germany
Gesine Bülow	Germany	Marianne Harris	Sweden
Elisabeta Buruiana	Romania	Markku Heikkilä	Finland
Mr/Ms Buso	Italy	Joachim Heine	Germany
George Camilleri	Malta	Gust Helland	Norway
Antoinette Camilleri	Malta	Maria Angels Hernández Sierra	Spain
Nancy Campanale Grilloni	Italy	Kristina Hessel	Sweden
Angelo Castiglione	Italy	Haeye Hestnes	Norway
Jan Cieker	Slovenia	Mare Hillding	Sweden
Angela Collenburg	Sweden	Helga Hoel	Norway
Corina Comsulea	Romania	Leif Holmstedt	Sweden
Barbara Conrad	Austria	Itziar Hormaza	Spain
David Crawford	Finland	Ritva-Liisa Hovi	Finland
Szilvia Cserép	Hungary	Iryna Hudzyk	Ukraine
Frans Cuperus	The Netherlands	Emmi-Stina Huoviala	Finland
Mára Dátova	Latvia	Marja Hyvönen	Finland
Catherine Dayman	Italy	Hilkka Jaakkola	Finland
Anton James Deley	The Netherlands	Frans Jacobs	The Netherlands
Sandra Elizabeth Della Chiara	Italy	Grzegorz Jamroz	Poland
Harald Denckmann	Germany	Anna Janosova	Slovakia
Jean Pierre Dentinger	France	Frank Jansen	The Netherlands
Evert van Dijk	The Netherlands	Fokke Friedrich De Jong	The Netherlands
Peter Doeleman	The Netherlands	Magdalena Junkieles	Poland
Tom Dousma	The Netherlands	Marijke Kaatee-Mell	The Netherlands
Malina Duma	Poland	Teresa Kachel	Poland
Victória Dumitrascu	Romania	Aina Kackere	Latvia
Ingrid Eftestøl	United Kingdom	Malla Karhusaari	Finland
Helge Egelund	Norway	Eva Marianne Karlman	Finland
Hans Eijsink	The Netherlands	Mr/Ms Ketelaars	The Netherlands
Malin Eriksson	Sweden	Paula Kinsey-Huhtanen	Finland

Swanse Klinge	Germany	Paul Palmen	Germany
Irene Königshofer	Austria	Tuula Paukku	Finland
George Kontses	Greece	Päivi Pelli-Kouvo	Finland
Katja Koirikivi	Finland	Manfred Pelz	Germany
Boudewijn Korsmit	The Netherlands	Ulla Perho	Finland
Milan Kriz	Czech Republic	Kerstin Petti	Sweden
Jacek Ksiązka	Poland	Karel Phillipse	The Netherlands
Marja Kukkonen	Finland	Christa Piber	Austria
Maike Kuust	Germany	Claudia Pisati	Italy
Anneli Kyösola	Finland	Hannelore Pistorius	Switzerland
Suvi Laine-Karsten	Finland	Marianne Pollard	Sweden
Maija-Leena Laitinen	Finland	Liisa Pollari-Miranto	Finland
Pirjo Lammila-Räisänen	Finland	Geert Popma	The Netherlands
Gerard Lankwarden	The Netherlands	Malgorzata Poprawska	Poland
Randi Lapsley-Bennett	Norway	Alexander Povalyaev	Republic of Belarussia
Michele Larue	France	Sirkka-Liisa Pylvänäinen	Finland
Maija-Kaisa Latvala	Finland	Ragoutiené Romualda	Lithuania
Danica Laukova	Slovakia	Gisa Raugh	Germany
Vesna Lazarova	Macedonia	Wilfried Reich	Germany
Joan Pere Le Bihan	France	Helga Riesenbeck	Germany
Seppo Leinonen	Finland	Patricia Rojtasova	Slovakia
Gogelova Lenka	Czech Republic	Eija Rokamo	Finland
Anja Lindaart	The Netherlands	Carl Ross	Sweden
Leena Linden	Finland	Inara Rozina	Latvia
Elsa Maria Lindkvist	Sweden	Sirpa Runola	Finland
Carmen Lopez Montoya	Spain	Jacek Rysiewicz	Poland
Ewa Lubinska	Poland	Kajja Sääski	Finland
Albertyová Lubomira	Slovakia	Valeriya Sakauska	Latvia
Tom Lucassen	The Netherlands	Rainer Schams	Germany
Georges Lüdi	Switzerland	Marianne Schneidhofer	Austria
Leena Luostarinen	Finland	Eduard Schoen	Germany
Sanna Lyytikäinen	Finland	Frans Schouwenburg	The Netherlands
Liisa Mäkelä	Finland	Gaby Schwartz	Germany
Riittta Mäkinen	Finland	Marina Seppi	Finland
Daniel Makus	Poland	Liisa Seppälä	Finland
Lars Mansson	Sweden	Alfred Serwe	Germany
Karin Mari-Ripoll	Sweden	Rosanna Sesto	Italy
Horst-Dieter Mathews	Germany	Ritva Silander	Finland
Monika Mazur	Poland	Hanna Silvennoinen	Finland
Per Mehus	Norway	Stuart Simpson	Austria
Anamaria Micu	Romania	Leena Sjöberg	Finland
Maria Mifsud	Malta	Bobby Sjölander	Sweden
Doina Mihai	Romania	Ewa Skoczylas	Poland
Catana Mihai	Romania	Endre Sondstabo	Norway
Irma Mikkonen	Finland	Maria Luisa Sopena-Quesada	Spain
Doina Milos	Romania	Sari Soukka	Finland
Doina Nicoletta Mitroiu	Romania	Trevor Stent	France
Kirsimarja Monto-Puusti	Finland	Krystyna Stepień	Poland
Hans Mulder	The Netherlands	Hélène Stömmer	Sweden
Roxana Malalina Neatu	Romania	Leif Strandh	Sweden
Zhivka Nicolova	Bulgaria	Dianna Strannard	Sweden
Anja Niemi	Finland	Gerlind Ströhlein	Germany
Marianne Ofner	United Kingdom	Alma Suruliz	Bosnia-Herzegovina
Lars Öhlin	Sweden	Janina Szafarkiewicz	Poland
Birgitta Ohlsson	Sweden	Monika Szczucka-Smagowicz	Poland
Tuula Okkonen	Finland	Tea Talonen-Lähdeniemi	Finland
Riita Paananen	Sweden	Pirkko Talvenmaki	Finland
Eliane Packer	United Kingdom	Rob Texier	The Netherlands
Birgit Packlund-Balander	Finland	Kirsten Tharaldsen	Norway

Ms/Mr Thery	Germany
Riitta Tiikasalo	Finland
Jörg Toebelmann	Germany
Kirsikka Tschablin	Finland
Laurent Tschumi	Switzerland
Martti Tuoriniemi	Finland
Iveta Tupekova	Slovakia
Göran Uddeholt	Sweden
Rudite Urbacane	Latvia
Kirsi Urmson	Finland
Pirkko Vaahtovuori	Finland
Juha Vääntinen	Finland
Viveca Verdin	Switzerland
Kyllikki Viikuna	Finland
Pertti Vilpas	Finland
Maria Vlasitz	Austria
M. J. De Vriendt - De Man	Belgium
Leena Vuokko	Finland
Karl Waidelich	Germany
Katja Wegelius	Finland
Brigitte Wonneberger	Germany
Manfred Wildhage	Germany
Rolf Wittenbrock	Germany
Elsbieta Wodzynska	Poland
Helga Wysk	Germany
Elena Nikolaeva Yordanova	Bulgaria
Ellen Zeh	Germany
Anneke van Zeijl-van Vliet	The Netherlands
Per Zetterström	Sweden
Ulla Zöwenhielm	Sweden